

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ПРОЦЕСУ
ТА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ
ГРОМАДСЬКОГО (ПУБЛІЧНОГО) ПОРЯДКУ
ЗА СКАНДИНАВСЬКОЮ МОДЕЛЛЮ**

*Навчальний посібник
(практикум)*

Колектив авторів

Дніпро
2023

УДК 342.95+351.74

О-64

*Рекомендовано до друку навчально-методичною
радою Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 2 від 18.10.2022)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Роман ДОРОШ – заступник начальника з превентивної діяльності ДРУП ГУНП в Дніпропетровській області, підполковник поліції.

В'ячеслав ГАРКУША – прокурор Дніпровської спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Південного регіону, кандидат юридичних наук, доцент.

Борис ЛОГВИНЕНКО – професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, доктор юридичних наук, професор.

О-64 Організація охорони громадського (публічного) порядку за скандинавською моделлю : навч. посіб. (практикум) / кол. авт.: к.ю.н. К. В. Бахчев, к.ю.н. Р. Ю. Молчанов, к.ю.н. В. В. Фурса, Д. П. Цуркаленко, О. В. Захарченко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 172 с.

ISBN 978-617-8035-39-6

Навчальний посібник підготовлено за ініціативи авторського колективу кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ДДУВС з метою ознайомлення курсантів та слухачів з особливостями використання моделі поліції, яку було прийнято Скандинавськими країнами (насамперед Данією та Швецією) у службовій діяльності, пов'язаній із забезпеченням громадського (публічного) порядку та безпеки під час проведення масових заходів. На прикладі типових ситуацій, визначено порядок дій командирів всіх рівнів (стратегічних та тактичних) щодо забезпечення правопорядку, локалізації та мінімізації застосування поліцейських заходів під час проведення мирних зібрань громадян (у тому числі у разі виникнення масових заворушень). Викладено матеріал, який повністю відповідає нормативній базі Національної поліції України, що надає змогу використовувати його у навчальному процесі закладів вищої освіти МВС України та в системі службової підготовки підрозділів поліції. Подано теми, які дають можливість якісно провести заняття, а також самостійно підготуватися до проведення теоретичних та практичних занять.

ISBN 978-617-8035-39-6

© Автори, 2022

© ДДУВС, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА	6
1.1. Правова основа мирних зібрань	6
1.2. Динаміка зібрань	14
1.3. Основні принципи охорони правопорядку	19
1.4. Прийняття рішень і оцінка ризиків	22
1.5. Організація і структура керівництва	28
1.6. Планування	36
1.7. Під час зібрання	65
1.8. Тактичні методи	79
1.9. Підбиття підсумків	110
Розділ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА	122
Умовне завдання 1	122
Умовне завдання 2	138
Умовне завдання 3	153
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	169

ВСТУП

Право мирно збиратися на знак протесту, для демонстрацій, святкувань, вшанування пам'яті та взагалі для спільного вираження своєї думки владі і своїм співгромадянам є базовим для функціонування демократичних систем. Це право тісно пов'язане з іншими фундаментальними складовими демократії та плюралізму: свободою вираження поглядів та об'єднань. Право на мирні зібрання закріплене в декількох міжнародних договорах із прав людини і гарантовано Копенгагенським документом ОБСЄ від 1990 року.

Гарантування права на свободу зібрань може стати викликом для влади. Це завдання особливо складне для поліції, що несе основну відповідальність за забезпечення реалізації права на зібрання, уникаючи до того ж непропорційних обмежень прав і свобод інших людей і підтримання громадського порядку.

Метою посібника є висвітлення для курсантів та слухачів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання питань забезпечення з боку поліції права на свободу мирних зібрань. Публікацію адресовано в насамперед курсантам і слухачам вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання.

У посібнику висвітлені найважливіші етапи і принципи ефективної роботи. Запропоновані рекомендації мають сприяти забезпеченню утвердження верховенства права під час публічних зборів відповідно до вимог міжнародного права.

Автори наголошують на важливості надання поліції часу та ресурсів для планування та підготовки заходів щодо забезпечення охорони публічного порядку та безпеки під час проведення зібрання. Це важливо для полегшення проведення зібрань на вимогу їх організаторів, а також за мінімального втручання в права і свободи інших осіб. Такий підхід знизить ризик насильства або масових заворушень, а також може сприяти підвищенню довіри суспільства до поліції та її дій. Усі рекомендації базуються на чотирьох основних принципах: знання інформації, комунікація, фасилітація зустрічей і диференційоване ставлення до учасників. Поліцейські повинні враховувати ці принципи

на всіх етапах підготовки до публічних зборів, і зокрема під час/у процесі проведення поліцейських заходів, щоб уникнути конфлікту та знизити напруженість.

Посібник надає курсантам та слухачам вищих учбових закладів зі специфічними умовами навчання опис того, як відбуваються процеси залучення громадськості та планування роботи під час наради, пояснює завдання та обов'язки командирів, розглядає процес прийняття рішень. Видання містить рекомендації щодо охорони правопорядку під час різного роду публічних зборів, а також різні тактики, що використовуються для вирішення проблем, пов'язаних із поведінкою окремих осіб або груп під час зустрічей. Окрім того, звертається увага на цілі і завдання поліції та описуються показники застосування сили поліцією відповідно до положень міжнародного права прав людини.

Видання розглядає дії поліції у межах як запланованих, так і спонтанних публічних зібрань, а також пропонує рекомендації щодо планування та проведення подібних заходів. Зокрема, описується модель дій поліції після наради і процес підбиття підсумків; ці заходи покращують якість роботи поліції та інтегрують передовий досвід у майбутню поліцію.

Розділ I. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. Правова основа мирних зібрань

Свобода мирних зібрань є фундаментальним правом людини і фундаментальною основою демократичного суспільства. Право на свободу мирних зібрань гарантується положеннями всіх основних міжнародних документів і прав людини, включаючи:

ст. 20 Загальної декларації прав людини (1948 р.) *1. Кожна людина має право на свободу мирних зборів і асоціацій.*

2. Ніхто не може бути примушений вступати до будь-якої асоціації.

ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) *Визнається право на мирні збори. Користування цим правом не підлягає ніяким обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав та свобод інших осіб.*

ст. 11 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) *1. Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.*

2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави.

ст. 15 Конвенції ООН про права дитини (1989 р.)

1. Держави-учасниці визнають право дитини на свободу асоціацій і свободу мирних зборів.

2. Щодо здійснення даного права не можуть застосовуватися будь-які обмеження, крім тих, які застосовуються відповідно до закону та необхідні в демократичному суспільстві в інтересах державної безпеки, громадського порядку (public order), охорони здоров'я і моралі населення або захисту прав і свобод інших осіб.

У Копенгагенському документі ОБСЄ 1990 року всі особи, групи осіб, незареєстровані об'єднання, юридичні особи та професійні організації мають право на мирні зібрання [18].

Кожна особа, група осіб, незареєстроване об'єднання, юридична особа та професійна організація має право на мирні зібрання.

Забороняється будь-яка дискримінація за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, майнового стану, народження чи будь-якого іншого статусу. Дискримінація за будь-якою з цих ознак, що обмежує право на мирні зібрання, є порушенням міжнародного права прав людини.

Міжнародні документи встановлюють загальний принцип права на мирні зібрання, щоб це право в цілому було підтверджено Конституцією і уточнено національними законами і статутами, що більш детально описують конкретні процедури гарантування права на свободу зібрань.

Масові зібрання, наразі/зазвичай/переважно, є тимчасовими заходами, але іноді вони можуть зайняти значний час і передбачають будівництво напівстаціонарних споруд, які можуть залишатися на місці проведення заходу протягом декількох місяців. Хоча деякі форми публічних зібрань можуть вимагати певного типу регулювання, слід заохочувати всі види мирних, статичних і мобільних зібрань. Зібрання можуть служити різним цілям, таким як святкування, вшанування пам'яті або демонстрації на знак протесту.

Реалізація права на свободу мирних зібрань є засобом спільного спілкування або вираження колективних думок. Можуть висловлюватися різні думки, в тому числі критичні або радикальні, а також непопулярні (думки меншин). Висловлення радикальної думки або думки меншин може так чи інакше образити інших членів суспільства, але таке вираження слід заохочувати і захищати, якщо дії демонстрантів носять мирний характер. Окрім того, багато громад в тій чи іншій мірі порушують розпорядок дня і діяльність інших; вони можуть займати дороги і під'їзні шляхи, а також перешкоджати дорожньому і пішохідному руху і роботі місцевого бізнесу. До таких порушень, викликаних здійсненням людьми своїх основних свобод, слід ставитися з певною терпимістю.

Наразі громадські місця є таким же місцем для зібрання, як і для інших видів діяльності, і тому право на мирні зібрання має бути пропаговане. Право на мирні зібрання є важливою частиною збереження, розвитку та критичної оцінки культурних і соціальних норм і цінностей. Це право має важливе значення для збереження та вираження ідентичності меншин та відповідальності органів державної влади. Захист права на мирні зібрання має вирішальне значення для створення толерантного та плюралістичного суспільства, в якому різні групи можуть мирно співіснувати [7].

Відповідно до міжнародних принципів прав людини, держава та її

суб'єкти зобов'язані поважати та захищати всі права людини та несуть відповідальність у зв'язку з цим. Зокрема, ці зобов'язання полягають в наступному:

«негативне» зобов'язання

не втручатись у реалізацію прав і не обмежувати їх

«позитивне» зобов'язання

вживати необхідних заходів щодо захисту прав і сприяння їх реалізації

Відповідальність за захист права на свободу зібрань і забезпечення виконання цього права покладається на поліцію, яка є найважливішим органом забезпечення громадського (публічного) порядку. У цей обов'язок входить захист мирних зібрань, які можуть спровокувати або образити, а також зібрань, які, так чи інакше, порушують повсякденну діяльність оточуючих, тим самим турбуючи людей, які не учасниками зборів. Якщо мирний протест порушує права і свободи інших осіб, поліція часто несе відповідальність за «балансування» прав інших з реалізацією права на свободу зібрань.

Право на свободу зібрань – це право на мирні зібрання. Ніхто не має права вчиняти акти насильства при здійсненні свого права на збори. Якщо особа застосовує силу під час участі в демонстрації, її право на свободу зібрань більше не захищається. При цьому насильницькі дії одних осіб під час зборів не можуть бути підставою для обмеження прав інших учасників публічного зібрання, які поведуться мирно.

Право на мирні зібрання може включати право учасників на образу або висловлювання, але зібрання або дії, спрямовані на залякування, переслідування або погрози іншим, можуть бути юридично піддані необхідним і відповідним обмеженням або навіть заборонам з боку держави.

Слід зазначити, що хоча організатор або деякі учасники зборів можуть не дотримуватися законних вимог до зібрання, це не звільняє поліцію від обов'язку забезпечувати безпеку зібрання і сприяти її проведенню, якщо воно залишається мирним. Питання про недотримання вимог закону, що стосуються зборів, завжди можна вирішити шляхом застосування пропорційних санкцій до винних у порушенні.

Право на мирні зібрання поширюється на різні види громадських

зібрань. До них відносяться мітинги, пікети, демонстрації, ходи, паради і флешмоби.

Важливо

Зібрання слід вважати мирним, якщо його організатори відкрито заявили про свої мирні наміри, а поведінка учасників є ненасильницькою. Має бути презумпція на користь мирних намірів і поведінки учасників, за винятком тих випадків, коли є переконливі й очевидні свідчення того, що організатори або учасники заходу мають намір застосовувати, підтримувати або провокувати безпосередні насильницькі дії.

Поняття «мирні зібрання» слід трактувати як таке, що охоплює поведінку, яка, безумовно, може драгувати або ображати інших, і навіть поведінка, яка тимчасово заважає діяльності третіх осіб або ускладнює її. Зібрання вважається мирним навіть тоді, коли організатори не виконали всіх вимог закону і влада повинна сприяти такій зустрічі. Невиконання вимог не може бути підставою для заборони, зриву або спроби перешкодити проведенню зборів.

Важливо

Не підлягають захисту зібрання, які, порушуючи чинне законодавство, розпалюють ненависть, підбурюють до насильства чи війни, мають за мету навмисно обмежити права інших осіб або позбавити їх цих прав, а також прагнуть залякувати, гнобити інших осіб або погрожувати їм.

Не підлягають захисту зібрання, які в порушення чинного законодавства розпалюють ненависть, підбурюють до насильства чи війни, мають за мету навмисно обмежити права інших осіб або позбавити їх цих прав, а також прагнуть залякувати, гнобити інших осіб або погрожувати їм [10]. У статті 20 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права вказано, що «будь-яка пропаганда війни повинна бути заборонена законом» та що «будь-який виступ на користь національної, расової чи релігійної ненависті, що являє собою підбурювання до дискримінації, ворожнечі або насильства, повинен бути заборонений законом.

Влада і поліція повинні пам'ятати, що свобода зібрань є

індивідуальним правом і що акти словесної або фізичної агресії або насильства з боку окремої особи або невеликої групи учасників не позбавляють тих, хто продовжує діяти мирно, права на зібрання. Якщо дії мирних зібрань зачіпають права і свободи інших осіб, влада повинна дотримуватися «балансу» між усіма відповідними правами і свободами у врегулюванні ситуації.

Як уже зазначалося, право на зібрання – це право на *мирні* зібрання. Слід ще раз підкреслити, що необхідно розрізняти насильницькі дії невеликої групи осіб і мирну поведінку інших учасників, а тому не позбавляти останніх права на продовження зборів. Якщо окремі особи або невеликі групи людей вчиняють акти фізичного насильства під час зборів, поліція завжди повинна діяти таким чином, щоб їх реакція була пропорційною і спрямованою на тих, хто брав участь у насильстві, а не на учасників зборів в цілому. Такий підхід необхідний в разі насильницьких дій як щодо співробітників поліції, так і проти інших осіб, майна, учасників мітингу або тих, хто, на думку порушників, виступає проти їх поглядів [5]. Поліцейські завжди повинні пам'ятати, що будь-яке застосування сили проти учасників мітингу може викликати гнівну або агресивну реакцію з їх боку, що призведе тільки до загострення ситуації.

Обов'язок держави захищати і гарантувати право на мирні зібрання не означає, що мирні зібрання не можуть бути обмежені або врегульовані в розумних межах і законних інтересах національної або громадської безпеки, громадського порядку, громадського здоров'я або захисту прав і свобод інших осіб. Одним словом, будь-яке обмеження має бути строго спрямоване на задоволення гострої соціальної потреби.

Зокрема, у статті 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права зазначено: «Право на мирні зібрання визнається. Здійснення цього права не може підлягати будь-яким обмеженням, крім тих, що встановлені законом і які необхідні в демократичному суспільстві в інтересах державної або громадської безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моралі населення або захисту прав і свобод інших осіб».

Обмеження можуть вводитися до або під час зібрання, а також в обох фазах. У деяких країнах поліція може мати повноваження обмежувати проведення зборів, тоді як в інших країнах такі повноваження делегуються іншим органам, таким як органи місцевого самоврядування або суди. У всіх державах регіону ОБСЄ поліція має право вводити розумні обмеження під час зустрічей, але в демократичному суспільстві будь-які подібні обмеження завжди

повинні бути законними, необхідними і пропорційними [17].

Держава повинна запровадити механізми та процедури, необхідні для забезпечення практичної реалізації мирної свободи зібрань без надмірного бюрократичного регулювання. Зокрема, держава завжди повинна докладати зусиль для сприяння масовим зібранням у спосіб, бажаний її організаторами (з урахуванням погоди, місця проведення та порядку), охороняти ці зустрічі та забезпечувати відсутність перешкод у суспільстві для поширення інформації про заплановані збори.

Всі обмеження повинні ґрунтуватися на законодавчих вимогах і відповідати міжнародним стандартам прав людини. Надзвичайно важливу роль відіграє правильно сформульоване законодавство, яке дає можливість визначити допустимі межі дискреції влади. Будь-який закон у цій сфері повинен відповідати міжнародним стандартам прав людини і бути досить чітким, щоб кожен міг визначити, чи порушує він закон, і зрозуміти, які ймовірні наслідки може мати таке порушення. Крім того, компетентні органи повинні забезпечити, щоб будь-які обмеження, накладені під час зустрічі, були повністю сумісні із законом і не суперечили чинній судовій практиці. При цьому після зборів не допускається застосування санкцій і стягнень, які не передбачені законом.

Будь-які обмеження щодо часу, місця або способу проведення зборів розподіляються пропорційно. При виконанні своїх законних завдань влада завжди повинна віддавати перевагу заходам з найнижчим рівнем втручання. Відповідно до принципу пропорційності, органи державної влади повинні утримуватися від автоматичного введення обмежень, які суттєво змінюють характер заходу (наприклад, шляхом переміщення місця зустрічі у віддалені від центру міста райони). Будь-яке обмеження здійснення свободи зібрань у демократичному суспільстві має бути необхідним в інтересах держави або громадської безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моралі населення, захисту прав і свобод інших осіб. Це має бути підтверджено існуванням «нагальної суспільної потреби» в обмеженні свободи зібрань за певних обставин.

Для того, щоб гарантувати свободу вираження поглядів, не слід взагалі обмежувати зміст ідеї, яку демонстрація прагне донести. Поліція може бути змушена реагувати на звинувачення в дискримінації, ворожнечі або насильстві. При цьому поліцейські повинні розрізняти тих, хто вдається до таких заяв, та інших членів зборів, чиє право на свободу мирних зібрань не може бути незаконно обмежене. При цьому під час масштабних операцій або заходів, навколо яких точаться

особливо гострі дискусії, рішення про дії поліції повинні прийматися по «ланцюжку» командування, тому відповідні плани повинні бути розроблені заздалегідь, щоб поліцейські не діяли на свій розсуд. Поліція повинна мати план реагування на подібні ситуації і, зокрема, знати, хто уповноважений приймати рішення про втручання і на які тексти і гасла слід реагувати.

За наявності законних підстав для накладення обмежень на проведення зібрань органи влади повинні забезпечити, щоб ці обмеження були мінімально необхідними і щоб була запропонована альтернатива, прийнятна для організаторів (час або місце проведення зборів). Будь-яка альтернатива повинна гарантувати, що основний меседж, який хотіли донести учасники зборів, ще можна було ефективно донести до тих, кому він був адресований. Якщо коротко, то зустріч повинна проходити в рамках наочності і чутності цільової групи. Якщо контрдемонстрація, спрямована на обмеження права людей на мирні зібрання, виступає проти зібрань, то така контрдемонстрація втрачає захист міжнародного права прав людини.

Збори можуть бути заборонені лише у виняткових випадках. Це стосується, зокрема, значного і реального ризику вчинення злочинів або масових заворушень, неминучої загрози національній безпеці, а також якщо метою зборів є розпалювання насильства або розпалювання ненависті, залякування чи погрози іншим особам або умисне позбавлення інших осіб права на реалізацію своїх законних прав. Той факт, що учасники зборів можуть бути об'єктом насильницького контрпротесту або навіть прямого нападу з боку осіб, які не згодні з цими зборами, не повинен призводити до заборони мирних зібрань. У цьому випадку поліція зобов'язана захищати мирне зібрання від нападів або насильства з боку контрдемонстрантів [9].

Абсолютна заборона на проведення будь-яких зібрань в певному місці або протягом певного періоду часу, швидше за все, буде недоцільним обмеженням права на мирні зібрання. У разі заборони або обмеження зборів має бути забезпечено право на оскарження або оскарження такого рішення.

Поліція завжди повинна повідомляти про свій намір застосувати силу та пояснювати причини вжиття таких заходів з метою забезпечення прозорості та підтримки суспільної довіри. Будь-яке застосування сили проти учасника зібрання може мати серйозні наслідки. Там, де це можливо, не слід застосовувати силу проти дітей, людей похилого віку або інвалідів. Якщо застосування сили неможливо уникнути, рівень сили повинен відповідати обставинам, тобто бути

пропорційним. У деяких ситуаціях поліція може застосовувати силу для захисту учасників зібрання, коли вони стикаються з недружніми або агресивними контрдемонстрантами. У таких випадках поліція повинна намагатися розрізнити агресивних осіб та осіб, проти яких спрямована агресія. Слід пам'ятати, що поліція зобов'язана захищати права осіб, які реалізують своє право на мирні зібрання.

1.2. Динаміка зібрань

У цьому підрозділі описуються теоретичні основи поліцейської діяльності в світі публічних зборів. Теорія вказує на те, що результати, наслідки тих чи інших подій під час публічних зібрань можна пояснити не тільки діями і вчинками їх учасників, а й тим, що дії поліції також впливають на розвиток і хід подій.

За роботою поліції з публічними зібраннями стоїть теорія про те, як люди діють в групах і публічних зібраннях. З кінця 19 століття і пізніше в наш час переважала теорія, засновником якої є француз Ле Бон. Ця теорія говорить про те що ті люди, які входять до складу зібрань і знаходяться в їх середині, легко втрачають здоровий глузд, інтелект і здатність мислити, дозволяють себе підбурювати і підштовхувати до несвідомих вчинків, стають непередбаченими, жорстокими і жорсткими. Поясненням такої поведінки, як вважається, може бути те, що люди, які беруть участь у публічних зборах, втрачають особисту ідентичність, «заражаються» від вогнища заворушень, піддаючись його впливу і слухняно, рабськи, слідуєть за своїм «провідником» – лідером, який бере ініціативу в свої руки.

Однак сучасні дослідження показують, що бунти і прояви насильства виникають і розвиваються в середині публічних зібрань в результаті конфліктів між групами і всередині них. Таким чином, взаємодія між поліцією і зборами людей має велике значення для збереження, підтримки і охорони порядку або ж має місце ескалація конфлікту - зростання заворушень і насильства. Пізніші дослідження також підкреслюють, що індивіди в масі публічних зібрань не втрачають своєї особистої ідентичності, а навпаки навіть трапляються так, що їх особиста ідентичність зміцнюється і набуває більшого значення в даній ситуації, тобто індивіди ототожнюються і ототожнюються з групою, і за допомогою цього, таким чином, вони відрізняють власну групу (до якої вони належать) від іншої групи або інших груп [17].

Новіші дослідження про те, що впливає на поведінку людини в середині людських зібрань і теорія соціальної ідентичності лягли в основу принципів роботи з людськими зборами (демонстраціями, мітингами і т.д.) як основоположних і базових для розробки спеціальної тактики дій поліції.

Під час зборів між групами кожен з індивідів може створити або розвинути для себе так звану соціальну ідентичність, яка в даній ситуації отримає більше значення, ніж особистісна ідентичність. Вважається, що ця колективна ідентичність - ідентифікація з колективом - пояснює колективні дії, які відбуваються всередині групи (і здійснюються) по відношенню до іншої групи, і породжує взаємне почуття або розуміння "Ми - це Вони".

У ході проведення дослідження пояснення того, що відбувається під час демонстрацій і вуличних заворушень, аналітики вийшли з поведінки людей в групах демонстрантів. Вуличні заворушення і зіткнення розглядалися як заворушення, або заколот - явище всередині групи - а не як протистояння двох груп, в якому також бере участь поліція. Бачення того, що відбувається під час зустрічі (або зіткнення) демонстрантів з поліцією під час вуличних заворушень і бійок, змінювалося багаторазово - від простого набору причин, пояснення яким давалося на основі дій демонстрантів, до більш прогресивного і розвиненого бачення, коли мова йде про координацію і взаємну гру дій поліції і демонстрантів. Нижче наведено поступовий опис цієї координації та трансформації дій.

Рис. 1. Увага фокусується на поведінці та відношення/позиції супротивника до нас

Дії поліції в цьому випадку розглядаються в більшій мірі як реакція на хід дій демонстрантів. Іншими словами, увага до дій/ходу дій демонстрантів – це те, що, на думку дослідників, в першу чергу впливає на тактичний хід дій поліції (вибір поліцією своєї тактики).

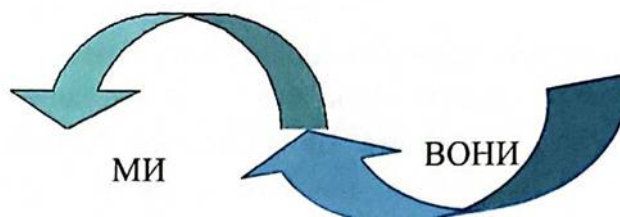

Рис. 2. Власні дії як реакція на дії інших

Більш сучасні погляди також акцентують увагу на явищах, що відбуваються всередині групи поліцейських. Прийняті поліцією рішення, спосіб їх пересування (невербальні знаки) і їх поведінка посиляють певні сигнали групі демонстрантів. І ця група демонстрантів починає інтерпретувати ці сигнали на основі власних уявлень і думок, що тим самим призводить до певної реакції в групі демонстрантів.

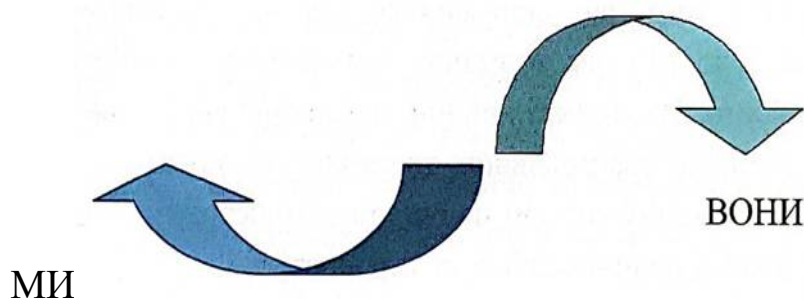

Рис. 3. Наші власні дії впливають на інших

Як бачите, мова йде про координацію і взаємозв'язку між процесами всередині групи і процесами між групами. Кола замкнені в безперервній взаємній грі та взаємозв'язку/координації, де поліція та демонстранти утворюють спільну систему.

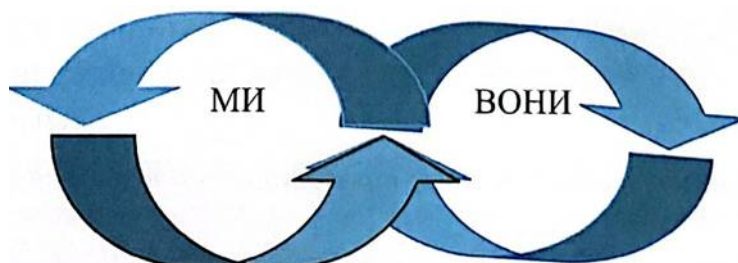

Рис. 4. Спільна гра - взаємозв'язок між процесами

На мітингах/сутичках між поліцією і демонстрантами мало коли можна говорити про одну однорідну групу – навпаки, вона зазвичай включає в себе певну кількість менших груп, які пов'язані між собою певною кількістю різних зв'язків. Вони, демонстранти, можуть мати спільний інтерес або спільну мету, яка сильніша за те, що об'єднала їх у менші групи, і вони можуть об'єднуватися, наприклад, перед загрозою протистояти їй. Соціальна ідентичність, таким чином, рухлива, прив'язана до певної ситуації і зміцнюється перед лицем загрози і конфлікту (конфронтації).

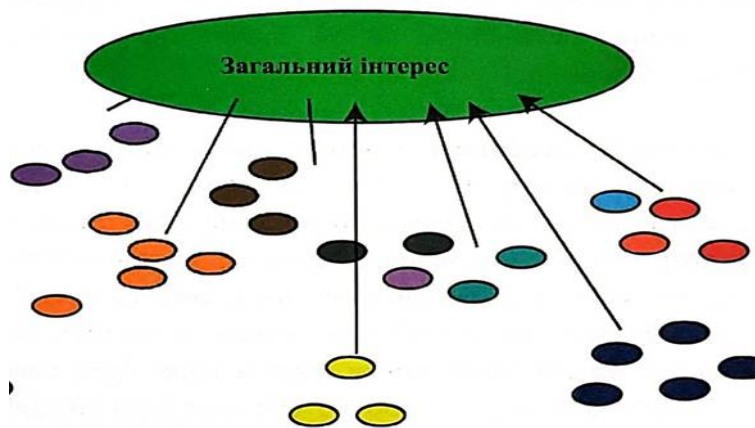

Рис. 5. Мобільність соціальних ідентичностей

У зв'язку з цим індивіди можуть навіть висловлювати солідарність із особами, із якими в будь-якій іншій ситуації вони не відчували ніякої спільності і ніколи б їх не підтримали. Це означає, що якщо фундаментальні цінності, які в сукупності складають найнижчий спільний знаменник для більшості присутніх в даному місці людей, будуть порушені або вбиті, багато простих мирних громадян можуть, серед іншого, кинутися захищати правопорушників.

Наприклад, є ймовірність того, що вжиті заходи, які будуть сприйняті поліцією як напад, швидко підвищать ступінь згуртованості і єдності в рядах демонстрантів, де раніше групова ідентичність (ідентифікація з групою) не була особливо очевидною. Із досвіду спортивних змагань ми також знаємо, що поведінка команди-суперника, що може бути витлумачено як провокація з її боку чи рішення суддів, яке буде сприйняте несправедливо або помилково, може стати поштовхом до непередбачуваних групових дій з боку іншої групи спортсменів, яких стане важко контролювати.

Зокрема, підкріплена групою ідентичність (посилене ототожнення себе з групою) ґрунтується на тому, що існує інша група, по

відношенню до якої люди ідентифікують себе і до якої можуть явно протиставити себе, дистанціюючись від неї.

Спираючись на знання чи інформацію щодо соціальної ідентичності, а також їх мобільності, для поліції дуже важливо запобігати, а не сприяти створенню конфліктів між ними і соціальними групами різних індивідів, що входять до складу публічних зборів. Таким чином, щоб мати можливість запобігти конфліктам між групами в рамках публічних зборів, поліція повинна володіти інформацією про різні групи і використовувати ці знання [4].

Центральною частиною спеціальної тактики поліції є мета не дозволити себе спровокувати. У зв'язку з цим дуже важливо, щоб поліцейські добре усвідомлювали і розуміли ідеї осіб, які зібрались так само, як могли б зрозуміти їх, будучи супротивниками (тобто, представляючи наших супротивників так само, як вони представляють себе). Ставити себе на місце інших, дивлячись на ситуацію очима натовпу, може знадобитися для того, щоб не дозволити собі спровокувати – або не спровокувати самих людей. При більш глибокому знанні різних груп, їх інтересів, амбіцій, ідей, намірів і ставлення до навколишнього світу і до життя можна уникнути непотрібних конфліктів. В іншому випадку категоризація, створення шаблонів (шаблонної поведінки) і помилкових уявлень про оточуючих легко призведе до напруження і створення конфліктних ситуацій.

Під час перших навчань поліції Швеції з тактики, учасники опитували тих осіб, які так чи інакше стикалися з діями поліції, мали з нею конфлікти, неодноразово затримувалися нею або мали якусь форму протистояння з нею з іншого боку, наприклад, під час демонстрацій або різного роду дій. Метою цього було краще зрозуміти їх погляд на власний стан (як вони бачать себе), суспільство, поліцію. Учасникам курсу була надана можливість розширити власне розуміння та бачення ролі поліції шляхом отримання знань. Додатковим прикладом в описах опитаних осіб стало, крім всієї історії інших осіб, відсутність належної уваги і комунікації (спроби спілкування) з ними з боку поліції, а деякі респонденти відзначили, що поліція реагувала занадто емоційно або супроводжувала всі свої дії провокаційними коментарями [12].

Маттіас Вальстрьом, який обробляв і аналізував цей матеріал, описує основні наукові принципи і уроки наступним чином:

«По-перше, необхідно вміти краще бачити свою роль у процесах, в яких конфлікт загострюється, щоб поліція не завжди сприймалася іншою стороною – ворогом, а навпаки так, як вони мають намір і хочуть, щоб

їх сприймали (тобто інша сторона бачить поліцію інакше, ніж планувала поліція).

По-друге, загострене сприйняття іншої сторони розмови як унікальної особистості та важливість можливості йти на поступки, а також слухати те, що ця людина має сказати».

1.3. Основні принципи охорони правопорядку

Підхід, заснований на правах людини, повинен лежати в основі сучасної поліцейської діяльності, включаючи охорону правопорядку під час проведення зібрань. Відповідно повинно бути розуміння того факту, що поліція несе відповідальність за вжиття розумних і належних заходів, які дозволяють людям реалізувати свої права, і що вона не повинна неправомірно втручатися в процес здійснення прав і завжди повинна діяти неупереджено.

Поліція є найбільш помітним проявом державної влади. Її основним завданням є підтримання законності та громадського порядку, захист і повага прав людини і основоположних свобод, запобігання і боротьба зі злочинністю, надання допомоги і послуг суспільству.

Сучасні дослідження про соціальні ідентичності та взаємодію (зкоординованість - спільну гру) між групами у зібраннях людей лягли в основу принципів роботи поліції з людськими зібраннями, що сьогодні складають базу для застосування особливої тактики лій поліції. Ці принципи мають велике значення для того, яким чином поліція поводить себе як у спокійних ситуаціях, так і тих ситуаціях, коли виникають безлади, сутички та заворушення. Головним є те, щоб дії та заходи поліції були добре зважені та обдумані, а також сприймалися оточенням як законні та справедливі. Використання принципів зниження напруги, що сприяють зменшенню конфліктів, підвищують можливість показати та підкреслити легітимність у тих діях та заходах, що також вживають поліцейські у складних ситуаціях.

Чотири головних принципи – ***володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників зібрання*** – повинні лежати в основі поліцейського забезпечення будь-яких зібрань, і ними слід керуватися поліцейським організаціям при вирішенні виникаючих проблем. Командири поліції повинні користуватись цими чотирма принципами та дотримуватись їх на всіх етапах планування,

підготовки, реалізації та підбиття підсумків операцій, для того щоб забезпечити мирне проведення зібрання. Ці принципи повинні також застосовуватися поліцейськими всіх рівнів при забезпеченні правопорядку під час зібрань [2].

Шляхом застосування цих принципів поліція може сприяти створенню передумов для так званої спроможності спільноти або групи самостійно контролювати та підтримувати порядок в середині самих себе, тобто коли групи або угруповання самі приймають на себе відповідальність за підтримання порядку всередині групи. Ці принципи також вказуватимуть в який спосіб використовуються тактичні методи у конкретних ситуаціях.

Володіння інформацією

Обов'язковою умовою забезпечення правопорядку під час публічних зборів є володіння інформацією про різні групи учасників. Важливо усвідомлювати їх норми, цінності, наміри і цілі, їх сприйняття того, що правильно, їх стереотипи і очікування стосовно інших груп, їх історію (включаючи попередні зібрання, організовані цією групою), а також інші факти, які можуть мати для них особливе символічне значення. Ця інформація дозволить поліції зрозуміти інтереси і наміри цих груп і сприятиме досягненню їх законних цілей. Володіння цією інформацією також дає розуміння того, які дії поліції можуть бути сприйняті певною групою учасників як образливі або провокаційні і, як наслідок, спровокувати конфлікт. Збір інформації перед операцією повинен бути спрямований на розширення обсягу і якості знань про групи, що будуть брати участь в зборах, і їх мотивацію. Також необхідно збирати інформацію (за допомогою оперативно-розшукової діяльності) стосовно осіб, які можуть розглядатися як джерело ризику.

Сприяння (допомога при організації заходу).

Поліцейська стратегія насамперед має бути розроблена таким чином, щоб сприяти зусиллям організаторів та учасників мирних зібрань для досягнення їх законних цілей. Вихідна позиція повинна ґрунтуватися на припущенні, що більшість учасників зустрічі матимуть мирні наміри. Зокрема/до того ж, поліція повинна з'ясувати конкретні наміри учасників,

щоб визначити, яким чином можна досягти їх реалізації. Допмагаючи учасникам зустрічі досягти поставлених цілей, поліція може не тільки уникнути насильства, але і отримати підтримку від присутніх, щоб зменшити потенціал заворушень і мати можливість ефективно реагувати на будь-який інцидент. Такий підхід передбачає наявність інформації, що дає можливість розуміти пріоритети відповідних груп і застосовувати оперативні підходи і тактичні прийоми, які сприяють досягненню цими групами своїх законних цілей. Досвід і дослідження показують, що обмежувальних і контролюючих заходів часто недостатньо для підтримки порядку. Якщо є ризик заворушень або насильства, особливо важливо повідомити про це організаторів і учасників зборів і пояснити їм, чому необхідні ті чи інші обмеження, а також запропонувати учасникам альтернативні способи досягнення поставлених цілей.

Комунікація та діалог

Політика передбачуваності (правило «без несподіванок») має стати основою для комунікації між поліцією і організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами. Це допоможе побудувати та зберегти довіру на всіх етапах зібрання. Сам по собі такий підхід є найважливішим тактичним прийомом, що допомагає уникнути виникнення чи ескалації конфлікту. Поліція повинна вести активне спілкування для встановлення зв'язків з учасниками зібрання і створення основи для запобігання майбутніх конфліктів. Досвід підкреслює важливість ввічливого і спокійного спілкування між поліцією та учасниками під час зібрання, що допомагає уникнути виникнення або ескалації конфліктів. Комунікація має відбуватись на всіх етапах операції і особливо важлива в часи зростання напруженості. Якщо потрібно/слід обмежити проведення зібрання, необхідно проінформувати людей щодо прийнятого рішення (особливо щоб уникнути непорозумінь) і запропонувати альтернативні варіанти.

Диференційований підхід до учасників зібрання

Важливим фактором ризику під час зустрічі є ставлення поліції до всіх

учасників як до рівних і до того ж потенційно небезпечних осіб. Один із способів розрізнення учасників полягає в тому, щоб спостерігати за тим, що робить кожен індивід, а не за групою, до якої вони належать. Є багато прикладів того, як невивіркові дії поліції під час масових зібрань призвели до конфлікту і ескалації напруженості. Будь-яка група осіб із самого початку ніколи не буває однорідною, але може почати поводитись як така, якщо до неї ставитися як до цілого. Тому важливо знати, які групи присутні на зустрічі і як діяти і реагувати. Коли особа ініціює конфлікт, реакція поліції на її дії не має призводити до залучення до конфлікту інших осіб. Виявивши кілька осіб у групі та можливість швидко ізолювати тих, хто міг порушити громадський порядок, від тих, хто поводитьсь мирно, поліція може завоювати повагу і підтримку їх дій у значного відсотка учасників зібрання. Важливо визнати, що зібрання можуть складатися з безлічі груп із різними завданнями і цілями, а також різним ставленням до поліції.

Дослідження довели, що дотримання вищевказаних принципів може сприяти більш позитивному сприйняттю поліції учасниками зборів. Причиною цього є те, що учасники бачать, що поліція справедливо сприяє здійсненню їх прав. За таких обставин учасники зборів можуть взяти на себе відповідальність за припинення дій осіб, які порушують мирне проведення заходу і таким чином сприяють належному проведенню заходу. Якщо учасники самі візьмуть на себе таку відповідальність, то можна уникнути відносин між поліцією й асамблеєю за формулою «ми проти них» і побудувати співпрацю, засновану на довірі.

1.4. Прийняття рішень і оцінка ризиків

Прийняття рішень є основною складовою процесів планування і модерації мирних зібрань і забезпечує взаємозв'язок і необхідність дій поліції. Процес прийняття рішень має базуватися на чотирьох основних принципах, розглянутих у попередньому розділі (володіння інформацією, сприяння, комунікація, диференційований підхід до учасників наради). Викладені нижче принципи прийняття рішень, при правильному застосуванні можуть служити керівництвом для поліції і підставою в ситуаціях, що вимагають негайних дій в умовах, які швидко змінюються. Ці принципи відіграють важливу роль на етапі підготовки та планування операції.

Процес прийняття рішень завжди починається з вивчення наявної інформації. Таким способом можна отримати максимально повне

уявлення про реальну або очікувану ситуацію і не приймати поспішних рішень про необхідні заходи. Зокрема, проводиться аналіз ризиків і визначаються можливі сценарії розвитку подій. Після того як прийнято рішення про те, як діяти в тих чи інших обставинах, потрібно визначитися з метою проведення операції. У досягненні мети важлива постійна співпраця з іншими співробітниками правоохоронних органів, у кожного з яких є свої ролі, повноваження і відповідальність. Тому слід провести мережевий аналіз, щоб зрозуміти, як взаємопов'язані завдання і дії різних поліцейських і як найкраще можна обмінюватися інформацією. Після отримання відповіді на ці питання, можна розібратися з питанням про те, як працювати з відповідним зібранням. Потрібно розглядати різні сценарії, що враховують можливий розвиток подій у відповідь на ті чи інші дії, можливу реакцію різних суб'єктів, а також можливі ризики.

Протягом усього процесу важливо відстежувати реальну ситуацію, диференційовано розглядати дії різних суб'єктів, присутніх на зібранні, а також оцінювати, чи дають конкретні дії поліції очікуваний результат. Помилково думати, що можна повністю контролювати дії людей, але якщо поліція добре знає і розуміє основи поведінки людей та їх взаємодії між собою, то вона може сприяти розвитку подій в позитивному руслі. Вирішуючи цю задачу, ніколи не слід забувати про те, що поліція має справу з людьми, які, свідомо чи підсвідомо, роблять вибір. Професійна поліцейська діяльність ґрунтується не на використанні різних форм примусу, а на комунікації і діалозі, а також на прагненні переконати людей зробити вибір на користь законних дій. Важливо пам'ятати, що це повинно робитися в безпечний і відповідальний спосіб, для того щоб сприяти здійсненню прав людей. Під безпекою тут мається на увазі безпека як співробітників поліції, так і населення, а відповідальність означає необхідність завжди діяти відповідно до основоположних принципів права [20].

Схематично представлена в цьому посібнику модель прийняття рішень (див. рис. 6.), широко використовується службами поліції у всіх типових ситуаціях. Вона носить циклічний характер і містить сім елементів. Модель передбачає і вимагає постійного моніторингу інформаційних і поліцейських заходів. Робота на всіх шести етапах має відповідати стандартам у галузі прав людини. Модель може і повинна використовуватися керівниками всіх рівнів управління (відповідно до обов'язків кожного рівня) для прийняття рішень. Нижче наведено сім елементів моделі прийняття рішень.

Етапи прийняття рішень

Необхідність і пропорційність (співрозмірність). На всіх етапах підхід поліції повинен відповідати міжнародним стандартам в галузі прав людини, у зв'язку з чим усі дії повинні бути пропорційними і необхідними та передбачати мінімальну форму втручання, необхідну для досягнення поставлених цілей. Поліція повинна дотримуватися цих принципів протягом усього процесу прийняття рішень.

Оперативна інформація

Перший етап полягає у вивченні та аналізі всіх наявних у відповідальних співробітників інформації та оперативних даних (відомостей про місце проведення зібрання, її учасників, осіб на, яких може вплинути ця подія, а також всі про попередні зібрання, що організовувались тією ж групою осіб). Цей етап безпосередньо пов'язаний із основним принципом володіння інформацією, розглянутим у попередньому розділі. Зокрема, в його основі лежить і принцип комунікації, оскільки інформація збирається під час безперервного процесу діалогу і спілкування з організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами

Ризики й загрози

На другому етапі проводиться оцінка будь-яких ризиків і загроз (для учасників зібрання і всіх осіб, які могли постраждати від цієї події, а також для організаторів зібрання, наприклад, для поліції або екстрених служб). Аналіз ризиків здійснюється на основі інформації, зібраної за допомогою різних форм комунікації і поєднує/має у складі/передбачає обговорення різних сценаріїв і прогнозування можливих ризиків і загроз.

Етапи прийняття рішень

Необхідність і пропорційність (співрозмірність). На всіх етапах підхід поліції повинен відповідати міжнародним стандартам в галузі прав людини, у зв'язку з чим усі дії повинні бути пропорційними і необхідними та передбачати мінімальну форму втручання, необхідну для досягнення поставлених цілей. Поліція повинна дотримуватися цих принципів протягом усього процесу прийняття рішень.

Стратегічні наміри

Зваживши ризики і загрози, старший («золотий») керівник визначає стратегічні наміри поліцейської операції і за необхідності переглядає їх.

Завдання поліції та дії в надзвичайних ситуаціях

На цьому етапі керівник повинен визначити, постановка яких задач допоможе поліції якнайкраще реалізувати стратегічні наміри щодо сприяння проведенню зібрання

Вибір тактики

Керівник поліції на підставі проведеного аналізу повинен визначити, яка поліцейська тактика найкраще гарантує реалізацію стратегічні наміри(-их -ів).

Дії та оцінка

Шостий етап циклу – це застосування відповідної тактики. Вона може включати в себе внесення змін до стратегічного або оперативного плану або вжиття заходів на місцях під час операції. Після цього керівник зможе врахувати всі наявні факти і почати новий етап циклу прийняття рішень.

На всіх етапах процесу прийняття рішень керівники повинні прагнути того, щоб робота велася з новітньою («свіжою») інформацією і щоб прийняття рішень відображало принцип диференційованого підходу до зустрічей з учасниками та іншими зацікавленими сторонами і має сприяти проведенню заходу. Також необхідно підтримувати ефективну комунікацію і звітувати про прийняті рішення відповідними людьми – поліцейськими, організаторами зборів, іншими особами, які можуть брати участь у зібранні, або представниками громадськості.

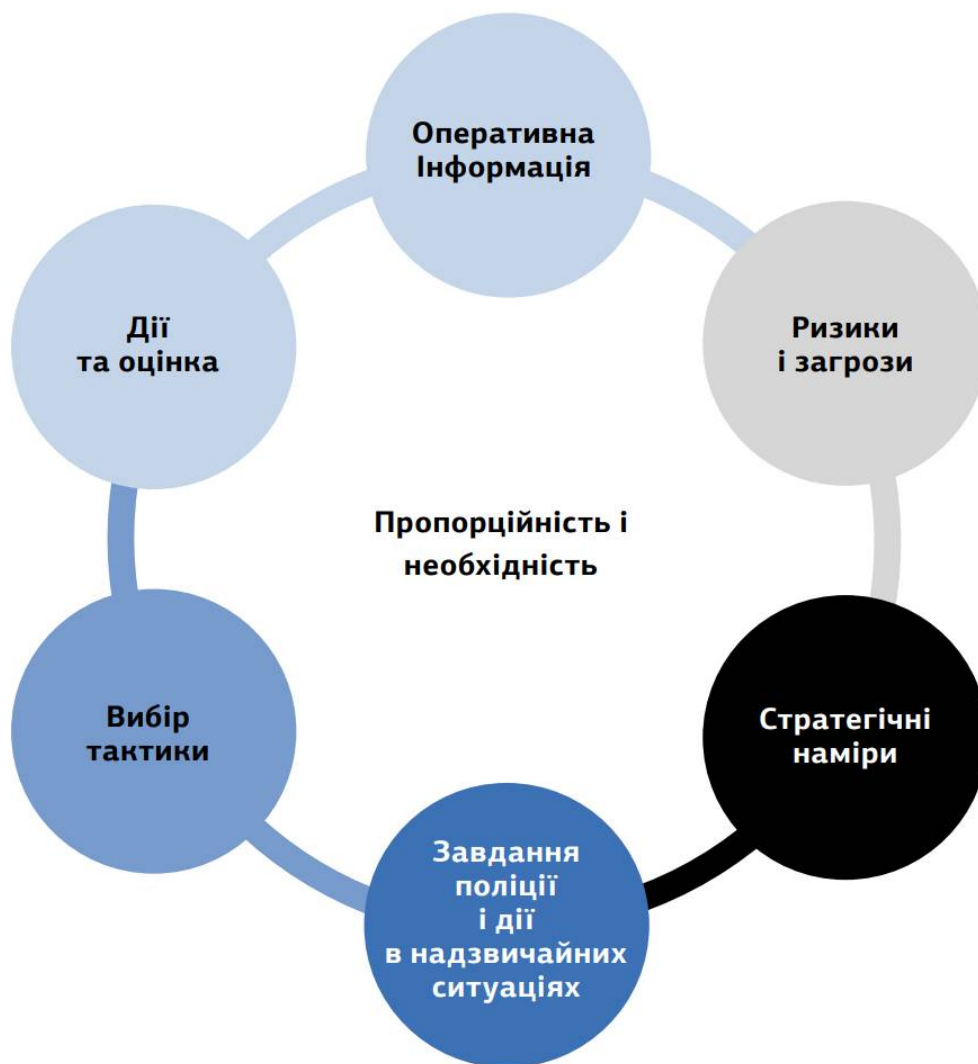

Рис. 6. Циклічна модель прийняття рішень

Хоча наведена вище модель прийняття рішень призначена для керівників поліції, однак це базова схема, що має/мала б застосовуватися на практиці всіма поліцейськими: як тими, хто виконує

керівні завдання на різних рівнях ієрархії служб, так і тими, хто працює самостійно на місці зібрання [2].

Ця модель прийняття рішень має використовуватися поліцією під час/у процесі підготовки та плануванні дій під час публічних зборів. Вона повинна застосовуватися на всіх етапах тактичних дій, пов'язаних з усіма видами зборів (із попереднім повідомленням або спонтанно, за будь-якої кількості учасників). Як зазначалось раніше, у процесі прийняття рішень слід враховувати чотири основні принципи: володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників зборів. Якщо під час заходу буде прийнято рішення про внесення змін до планів охорони правопорядку, наприклад, з метою введення необхідних обмежень на зібрання або заходів, пов'язаних з отриманням нової інформації, про це слід повідомити організаторів і введення обмежень, по можливості, ґрунтувати на згоді і в рамках діалогу.

Оцінка ризиків є невід'ємною частиною процесу прийняття рішень на всіх етапах планування, підготовки та забезпечення публічних зустрічей. Володіння інформацією є основою процесу оцінки і результатом збору оперативних даних. Ретельне розслідування та оцінка інформації про майбутню подію та тих, хто її планує та підтримує (а також тих, хто може бути проти), а також відомості щодо попередніх подібних зборів, дозволяє керівникам належним чином оцінити потенційний ризик, пов'язаний із зібранням. Існує кілька способів оцінки ризику, пов'язаного з певною подією, його учасниками, особами, які піддаються його впливу, і тими, хто забезпечує його проведення (наприклад, поліція або екстрені служби). Одним із практичних та ефективних підходів є виявлення обмеженої кількості потенційних (альтернативних) сценаріїв та пов'язаних з ними ризиків для учасників зібрання, а також для тих, кого цей захід може торкнутися, і тих, хто забезпечує його проведення.

Керівники (командири) повинні визначити конкретні ризики (наприклад, ризики, пов'язані з присутністю набагато більшої кількості учасників, ніж очікувалося, або з появою контрдемонстрантів) і способи їх нейтралізації. Необхідно спланувати дії в надзвичайних ситуаціях та на випадок розвитку негативних сценаріїв (наприклад, раптове погіршення погодних умов). Відповідно до моделі прийняття рішень ризики і загрози повинні бути визначені до того, як будуть сформульовані стратегічні цілі, конкретні поліцейські завдання з охорони правопорядку і план дій в надзвичайних обставинах. Ризики і загрози також слід брати до уваги під час вибору між різними

варіантами тактичних дій; одночасно слід враховувати ризики і загрози, пов'язані з реалізацією таких дій. Оскільки у процесі зібрання ризики і загрози можуть змінюватися, необхідна динамічна оцінка ризиків протягом усього заходу [20].

1.5. Організація і структура керівництва

Поліція завжди відіграє ключову роль у захисті права на мирні зібрання та забезпеченні організованих зібрань. Однак характер, обсяг і терміни роботи поліції залежать від законів і процедур, що діють в кожній юрисдикції. У деяких державах поліція зобов'язана бути поінформованою про всі збори і мати повноваження обмежувати таку діяльність, в той час як в інших країнах такі повноваження і відповідальність делегуються місцевим органам влади або іншим органам. Наразі/до того ж роль поліції полягає в першу чергу в забезпеченні виконання рішення такої установи, при виконанні свого завдання з охорони громадського порядку.

Важливо відзначити, що багато зустрічей відбуваються без необхідності включати формальні командні структури або розробляти складні поліцейські операції. Їм не потрібно посилювати звичну роботу поліції, і їм цілком достатньо присутності невеликої кількості чергових поліцейських. Якщо подія незначна і навряд чи створить істотних перешкод для пересування або здійснення своїх прав іншими, не призведе до суперечок і навряд чи викличе опір, поліція може прийняти рішення про використання тільки частини командної структури, описаної нижче. Однак основні принципи, визначені в цьому розділі, повинні застосовуватися поліцією для забезпечення правопорядку під час будь-яких зібрань.

Поліцейські служби, що працюють під час зібрань, повинні мати чіткий єдиний ланцюжок управління, щоб у будь-який момент можна було визначити, який старший офіцер несе персональну відповідальність за дії або бездіяльність поліцейських. Цей порядок особливо важливий в ситуації, коли в одній операції спільно працюють різні поліцейські служби, поліцейські з різних регіонів або інші органи: він необхідний для реалізації стратегічного плану, ефективної координації, підзвітності та чіткого розподілу обов'язків. Чітка командна структура має важливе значення для забезпечення правопорядку під час наради, незалежно від того, чи заплановане зібрання заздалегідь чи спонтанно. Принцип роботи блоку управління

означає, що кожна особа з управлінськими або наглядовими функціями знає наступне:

- своє безпосереднє керівництво
- свою роль, функції та завдання
- виділені і наявні ресурси
- географічний район або функціональну сферу дій

Можна виділити три різних рівня управління: «золотий» рівень, який вважається «стратегічним командуванням» (забезпечує загальне командування), «срібний» рівень («оперативне командування», яке відповідає за досягнення конкретних правоохоронних завдань в рамках загального стратегічного плану) і «бронзовий» рівень («тактичне командування»), на якому досягається фактичний результат дій поліції [12]. Хоча завжди повинен бути стратегічний командир, в деяких випадках може знадобитися більше одного оперативного командира, і дуже часто потрібно кілька тактичних командирів. Поліцейські, які виконують командні функції на публічних нарадах правоохоронних органів, повинні бути належним чином навчені і наділені повноваженнями для виконання поставленого завдання.

Структура командування

Рівень командування

«Золотий»

«Срібний»

«Бронзовий»

Рівень відповідальності

Стратегічний

Оперативний

Тактичний

Поліцейські служби мають різні системи звань і зон відповідальності. Командна структура, представлена в цьому посібнику, заснована на ролях і обов'язках, а не на званнях. Рішення повинні прийматися, наскільки це можливо, на мінімально можливому рівні – в

рамках індивідуальної відповідальності поліцейського. У деяких частинах регіону ОБСЄ стиль поліцейської діяльності полягає в тому, що вона більш орієнтована на громаду, а поліцейські на різних рівнях мають ступінь автономії та свободи дій для прийняття незалежних рішень у конкретних контекстах та обставинах. Такий підхід часто називають «взаємодією поліції з місцевою громадою». В інших частинах регіону ОБСЄ за правоохоронними органами більш пильно стежать центральні органи влади, використовуючи підхід, який можна назвати «правоохоронними органами громади». В останньому випадку командна структура може нагадувати військово-організаційну систему, де рішення, як правило, приймаються вищим керівництвом.

Стратегічне керівництво

Керівник стратегічного рівня («золотий» командир) - це старший офіцер поліції, який відповідає за розробку стратегічного плану, визначення стилю роботи поліції та стратегії залучення ЗМІ, а також затвердження та розподіл необхідних ресурсів для забезпечення правопорядку на конкретному заході. Для роботи з більш складними видами зібрань, стратегічний командир повинен бути старшим офіцером поліції і контролювати значну частину поліцейських ресурсів.

«Золотий» командир відповідає за підготовку письмового стратегічного плану, що окреслює стратегічні наміри поліції щодо конкретного зібрання (наприклад, сприяння мирним зібранням, обмеження порушень правил дорожнього руху, затримання підозрюваних у тяжких злочинах). Саме стратегічний командир забезпечує наявність достатніх ресурсів для захисту порядку під час зібрання. У разі виникнення пріоритетних питань у використанні ресурсів Командувач вирішує, куди їх краще спрямувати для підтримки виконання відповідних завдань.

Керівник стратегічного рівня також може накладати обмеження на певні тактичні дії, якщо вважає їх недоцільними і вимагати прийняття рішень щодо конкретних дій поліції на стратегічному рівні. Наприклад, будь-яке рішення про розгін зібрання може зажадати узгодження зі стратегічним командиром.

Після початку збору керівник стратегічного рівня повинен мати можливість контролювати операцію, перебуваючи на віддалі від місця зібрання. Він повинен здійснювати загальний контроль, а не займатися конкретними проблемами. Наявність керівника стратегічного рівня на

місці проведення зібрання може внести плутанину в питання про те, хто за які конкретні функції відповідає.

«Золотий» командир відповідає за роботу оперативних командирів, які в довгостроковій діяльності повинні вміти робити перерву і відпочивати. Крім того, стратегічний командир в цілому погоджується з планами оперативного командира. Стратегічне командування (або, в окремих випадках, Оперативне командування, в залежності від конкретного типу зібрання) або його представники зазвичай зв'язуються з організаторами зібрання та іншими зацікавленими сторонами на початку підготовки заходу для встановлення контакту і налагодження каналів зв'язку, а також для визначення бажаного результату.

Функції стратегічного керівництва:

Стратегічне командування:

- розробляє стратегічний план, визначає стиль роботи поліції і стратегію взаємодії зі ЗМІ і доводить їх до відома оперативного командування;
- координує і розподіляє ресурси;
- створює належним чином інтегровану командну структуру для підтримання громадського порядку під час зібрання, включаючи необхідні функції (збір розвідувальної інформації, розслідування та підтримка);
- забезпечує ведення журналу, в якому фіксуються прийняті рішення;
- підтримує контакти з організаторами зустрічі та іншими зацікавленими особами;
- затверджує план(и) оперативного командування;
- приймає рішення, засновані на принципах прав людини, і використовує процеси, що враховують оперативну інформацію, ризики і можливу тактику, і документує ці рішення і дії;
- залишається на головному командному пункті і здійснює загальний контроль над операцією (забезпечення актуальності стратегічних намірів протягом усього засідання).

Для того, щоб «золотий» командир міг керувати поліцейською підтримкою зібрання (під час підготовки до масштабного зібрання) та відповідними ресурсами, він повинен знаходитися на відстані від зібрання у відповідній будівлі та мати налагоджені канали зв'язку з керівниками оперативного рівня та іншими зацікавленими сторонами. Командний пункт повинен бути укомплектований компетентними фахівцями, включаючи операторів радіозв'язку, call-центру, представників інших ключових зацікавлених сторін, які виконують відповідні функції в своїх організаціях (наприклад, в ДСНС, службі швидкої допомоги, місцевих органах влади).

Оперативне керівництво

Керівники оперативного рівня («срібний» командир) відповідають за реалізацію стратегічних намірів, затверджених «золотим» командиром. Це включає планування практичних заходів щодо захисту правопорядку під час зібрання, розробку оперативного плану, підготовку та розгортання сил поліції, управління ресурсами під час заходу. Під час всіх зібрань, командири оперативного рівня, як правило, повинні знаходитися на віддалі від місця проведення заходу. Якщо вони опиняться безпосередньо на місці під час масштабного заходу, то можуть почати стикатися з конкретними проблемами і питаннями і випустити з уваги загальну ситуацію. Також це може привести до плутанини в діях тактичних командирів, які можуть вже не розуміти, хто відповідає за те чи інше завдання або район. Для великих, складних або тривалих заходів, а також заходів, які займають велику площу, може знадобитись залучення не одного «срібного» командира.

У разі прийняття рішення про залучення декількох «срібних» командирів керівник стратегічного рівня забезпечує виконання таких умов:

- Наявність чітких і зрозумілих інструкцій для командування, які визначають схему виконання наказів і обов'язків.
- Відсутність прогалів у командній структурі на оперативному рівні (для уникнення залучення стратегічного командувача до прийняття оперативних рішень).
- Чітка система комунікації та підзвітності.
- Всі оперативні командири мають необхідний рівень підготовки та компетентності для виконання своїх обов'язків.

Функції оперативного керівництва:

Оперативне командування:

- розробляє та переглядає оперативний план поліцейського забезпечення зібрання та координує його виконання;
- створює командну структуру оперативного командування в польових умовах;
- підтримує зв'язок із «золотим» командиром, щоб забезпечити відповідність плану стратегічним намірам;
- приймає рішення, засновані на принципах прав людини, використовуючи процеси, що враховують оперативну інформацію, ризики і можливі варіанти дій, і робить відповідні записи;
- залишається в центральному командному пункті, щоб мати можливість взяти на себе відповідальність за будь-який аспект операції;
- доводить план до відома тактичних командирів і, якщо під час заходу план змінюється, – передає їм відповідну інформацію;
- відповідає за те, щоб дії тактичних командирів відповідали стратегічним намірам і оперативному плану;
- відповідає за те, щоб всі співробітники були проінструктовані щодо стратегічних намірів та своїх конкретних функцій, в тому числі щодо будь-яких можливих обмежень їх функцій;
- відповідає за вибір і використання різних варіантів тактичних дій;
- забезпечує співрозмірне використання сил поліції відповідно до загроз, позначених в існуючій оперативній інформації.

Для того, щоб «срібний» командир міг стежити за ситуацією, він повинен знаходитися на відстані від зібрання, але в місці, де він може вільно підтримувати зв'язок з поліцейськими, що працюють на місці зібрання і де у нього буде можливість приймати і фіксувати всі необхідні рішення. Командир оперативного рівня у відповідних випадках забезпечує на командному пункті діяльність операторів радіозв'язку, телефонних операторів, спеціальних консультантів (в разі необхідності), оперативних співробітників поліції, спеціалістів, відповідальних за ведення записів, та співробітників зі зв'язків із засобами масової інформації. Також можуть бути задіяні представники інших ключових організацій (наприклад, ДСНС, служби швидкої допомоги, місцевих органів влади). У деяких країнах поліція використовує спеціальний автобус, який може вмістити до шести поліцейських, включаючи оперативного командира, офіцера зв'язку зі ЗМІ і радистів. Автобус обладнаний для використання в якості вузла зв'язку і забезпечує гнучкість в роботі поліції.

Тактичне керівництво

Завдання командирів тактичного рівня («бронзових» командирів) полягає в управлінні поліцейськими силами, розгорнутими на певній території. До їх обов'язків входить управління конкретними функціями чи поліцейськими силами, визначеними в оперативному плані. Вони підпорядковуються «срібному» командиру, виконують конкретні завдання або завдання з контролю за операцією і мають під своїм командуванням ряд співробітників.

Розрізняють два види тактичного командування: територіальне і функціональне.

Тактичний командир, що здійснює територіальне командування

Відповідає за визначений район або зону, вказану оперативним командиром. Такий командир має певну кількість співробітників у своєму підпорядкуванні і може керувати низкою тактичних схем. Перед тим як дати дозвіл поліцейським на відповідні дії, він перевіряє, чи є підстави для застосування тактики, закладеної в оперативному плані. До обов'язків командира також входить скасування такого дозволу, коли в ньому більше немає необхідності.

Командир, що здійснює функціональне командування

Має такі ж обов'язки, що й командир, відповідальний за конкретну територію, але замість визначеної географічної зони він відповідає за виконання певних функцій. До прикладів таких функцій належать: командир із взаємодії з місцевою громадою, командир із організації дорожнього руху, командири зі зв'язку, командир із кримінальних розслідувань тощо.

Кожен із трьох рівнів керівництва має свої функції і обов'язки щодо планування і підготовки до зібрання, сприяння проведенню зібрання і аналізу результатів після завершення заходу. У наступних главах розглядаються конкретні завдання та дії, які виконуються на кожному етапі роботи із зібранням і на кожному рівні керівництва. Водночас слід мати на увазі, що деякі заходи здійснюються поліцейськими на всіх трьох рівнях командування і на багатьох етапах операції. Зокрема, всі керівники підрозділів поліції зобов'язані підтримувати комунікацію з організаторами зборів та іншими ключовими сторонами, використовувати модель прийняття рішень і процеси оцінки ризиків, викладені в попередній главі, а також спиратись на чотири основні принципи роботи із зібраннями під час планування і виконанні своїх завдань [13].

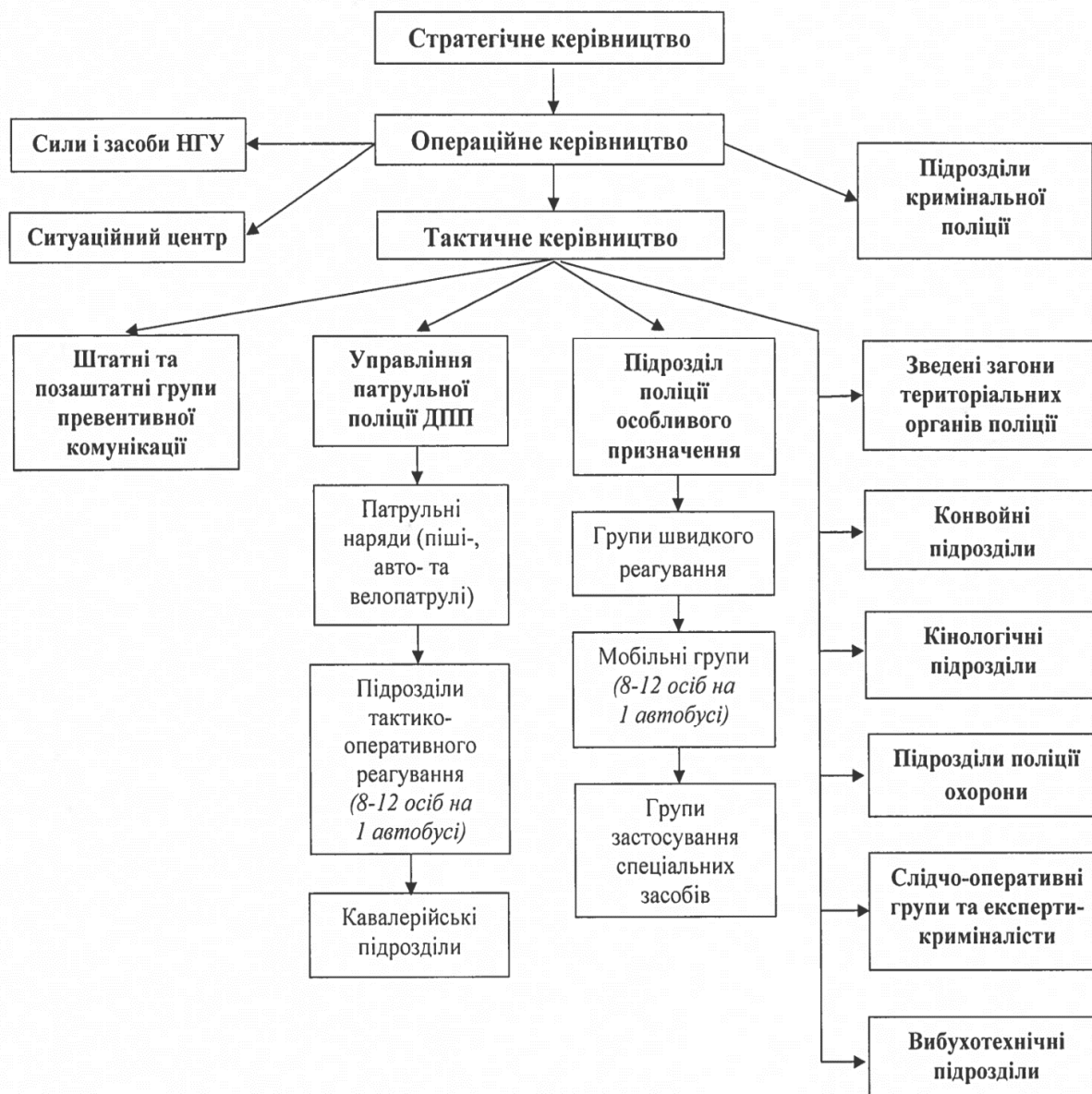

Рис. 7. Типова схема керівництва залученими силами і засобами в межах забезпечення громадського (публічного) порядку та безпеки під час проведення масового заходу підвищеного ступеню ризику.

1.6. Планування

Для підготовки до зібрання стратегічний командувач повинен висвітлити всі стратегічні наміри у вигляді письмового плану, який дотримується чотирьох основних стратегічних принципів: володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників наради. Стратегічний план є коротким документом, який

визначає спільні рамки для подальших дій на оперативному і тактичному рівнях. Він служить керівництвом для роботи оперативних і тактичних командирів. Окрім того/зокрема, на основі стратегічного плану будуть створюватися письмові записи, що відображають процеси планування і підготовки, а також будь-які роботи по підведенню підсумків операції. У деяких випадках, наприклад, якщо має місце спонтанне зібрання або флешмоб, поліція може взагалі не отримати поінформування про зібрання або отримати його в останній момент і тому потрібно бути готовим до дій якомога швидше. У таких ситуаціях командири поліції, наразі повинні намагатися застосовувати чотири основні принципи (див. Розділ 3) і модель прийняття рішень (див. Розділ 4) під час реагування на такі зібрання і сприятливі їх проведенню.[20].

Стратегічний рівень

Володіння інформацією

Коли поліція вперше отримує інформацію щодо очікуваного масового зібрання, цю інформацію слід перевірити, щоб переконатися в її достовірності і точності. Інформація про зібрання може надходити різними каналами, наприклад, з офіційного повідомлення або заяви, з повідомлення преси, через поширення інформації в суспільстві (також/до того ж через соціальні мережі) або через появу рекламних плакатів. У зв'язку з цим поліція повинна переконатися, що дійсно є серйозний намір провести публічне засідання. Якщо офіційне повідомлення про намір провести зустріч є обов'язковим, поліція, як правило, дізнається про ці плани через процес сповіщення. Після цього інформація передається стратегічному командувачу, щоб можна було почати процес стратегічного планування. Якщо офіційного оголошення не було зроблено, про намір провести зібрання можна дізнатися в ЗМІ або соціальних мережах, плакатах або листівках, а також через усні повідомлення. На цьому етапі поліція повинна перевірити отриману інформацію, щоб вона стала оперативною. Під інформацією розуміють вихідні дані, а під оперативною – дані, що пройшли перевірку й оцінку.

Сприяння

Поліція зобов'язана сприяти всім мирним зібранням. Потрібно, наскільки це можливо, подбати про те, щоб вони проходили в обраній організаторами час, місце і порядок. Зокрема/відтак слід забезпечити безпеку учасників зібрання, поліцейських і населення в цілому. На ранньому етапі підготовки поліція повинна уточнити ймовірну кількість учасників зібрання, порядок (чи буде воно статичним або мобільним), час і місце її проведення, а також ймовірність того, що дії демонстрантів можуть призвести до зіткнення. Будь-який діалог повинен мати на меті знайти найкращий спосіб стабілізувати зібрання. Поліція не повинна заважати організаторам проводити захід і не повинна тиснути на них, щоб змусити змінити свої плани таким чином, щоб вони відповідали інтересам поліції. У деяких випадках зібрання можуть викликати серйозні перешкоди, які можуть призвести до ситуації, що загрожує життю людей. Такі ситуації можуть бути пов'язані з очевидними обставинами (наприклад, створення перешкод на дорозі, що веде до лікарні або пожежної частини) або з менш очевидними труднощами (наприклад, проблема з доступом екстрених служб до літніх або вразливих груп населення). Діалог між поліцією і організаторами зібрання на ранній стадії підготовки повинен використовуватися для вирішення цих питань на основі консенсусу, тим самим уникаючи введення обмежень на більш пізньому етапі. Проактивна робота поліція також може допомогти встановити контакти, на які можна покластися в потенційно складних ситуаціях під час зібрання.

Комунікація

Політика передбачуваності. За умови забезпечення правопорядку під час зібрання поліція повинна дотримуватися політики передбачуваності. Це означає, що організатори та учасники зібрання повинні бути обізнані щодо намірів поліції та її можливих дії. Вони повинні знати про плани щодо розміщення сил поліції. Раптові переміщення поліцейських або зміни в екіпіруванні і спорядженні особового складу не повинні стати для них несподіванкою. В ідеальному випадку поліція також повинна мати змогу розраховувати на відсутність несподіванок під час проведення зібрання, якщо

організатори слідуватимуть узгодженому плану та домовленостям. Для того, щоб ситуація складалася саме так, має існувати елемент довіри у відносинах між різними сторонами, особливо між поліцією та організаторами зібрання. Для формування довіри може знадобитися деякий час, але відправною точкою завжди повинен бути діалог. Несподіванки можуть траплятись, незважаючи на всі зусилля організаторів і поліції. Проте за допомогою аналізу і планування найбільш ймовірних сценаріїв та їх результатів можливість виникнення таких ситуацій може бути зменшена. Проактивне забезпечення порядку завжди краще, ніж реагування на заворушення.

Щойно про заплановану зустріч стало відомо, поліція повинна спробувати зв'язатися з організаторами (навіть у випадках, коли поліція не була проінформована). Комунікація схожа на вулицю з одностороннім рухом: діалог з одного боку дозволить поліції висловити будь-які проблеми і питання, які у них можуть виникнути щодо зібрання, а з іншого – зрозуміти потреби і побоювання організаторів. Гарною практикою є призначення стратегічним командиром на ранньому етапі роботи спеціального офіцера, який буде будувати довіру з організаторами протягом усього процесу планування, а також дозволить організаторам зв'язуватися з оперативними і тактичними командирами в разі потреби. Крім того, можна запросити організатора зібрання на зустріч з командуванням операції, щоб обговорити питання і закласти фундамент довіри на майбутнє [5].

Під час зібрання командири поліції збирають інформацію за допомогою зв'язку з організаторами і спостереження, яке здійснюється безпосередньо на місці проведення зібрання або за допомогою камер. Моніторинг та комунікація соціальних мереж через такі ресурси (як Twitter та Facebook) може стати корисним інструментом для поліції. Соціальні мережі можна використовувати не тільки для отримання найсвіжшої інформації про ситуацію, але і для інформування громадськості про хід зібрання, а також для заспокоєння людей і протистояння можливій дезінформації.

Діалог. У деяких випадках організатори можуть відмовлятися спілкуватися з поліцією або відчувати себе некомфортно в такій ситуації. У діалозі не повинно бути примусу. Поліція завжди повинна підкреслювати, що готова до діалогу з будь-якою із сторін, що прагне контакту, адже небажання організаторів йти на контакт не має бути приводом для заборони зібрання або введення на них надмірних

обмежень.

Якщо довіра між організаторами зустрічі і поліцією низька, командири поліції повинні бути готові розглянути інші засоби комунікації, щоб почати діалог із організаторами. Поліція може бути змушена розглянути альтернативні способи зв'язку, наприклад, за допомогою телефонних розмов, електронної пошти або через посередника (це може бути юридичний або політичний представник або неурядова організація). Можливо, такі підходи не є ідеальним способом спілкування, але це краще, ніж його повна відсутність.

Якщо спілкування з організаторами неможливе, поліція може надіслати чіткий сигнал щодо своїх намірів через пресу або соціальні мережі до початку зібрання. Необхідно, щоб у повідомленні було висвітлено, що поліція має намір сприяти будь-яким мирним зібранням і підтримувати громадський порядок, і щоб це повідомлення звучало обнадійливо для організаторів. Командири поліції також можуть пояснити, що мається на увазі під мирними зібраннями, і вказати, що розпалювання ненависті або застосування насильства з боку організаторів або учасників заходу є порушенням чинного законодавства.

Зацікавлені сторони. На початковому етапі планування стратегічний командир повинен виявити інших зацікавлених сторін, інтереси яких може зачіпати проведення зібрання, і вступити з ними в контакт. Взаємодія з підприємцями або мешканцями прилеглих кварталів на ранній стадії підготовки до зібрання може дати таким людям можливість знайти для себе альтернативні рішення, що допоможе забезпечити мінімальне втручання заходу в їхнє повсякденне життя. Водночас зацікавлені сторони повинні бути поінформовані про те, що навіть мирне зібрання може тимчасово порушувати діяльність третіх осіб і перешкоджати цій діяльності, а також може включати в себе поведінку, яке дратує або ображає.

Поліція також може вступати в діалог із політиками, політичними партіями та іншими авторитетними особами, які можуть відігравати важливу роль в підвищенні або зниженні напруженості в суспільстві перед певними публічними зібраннями. До того ж, є важливим, щоб поліція зберігала свою незалежність від політичного впливу та щоб суспільство визнавало цю незалежність. Поліція повинна забезпечити, щоб будь-який діалог із політичними партіями проходив з урахуванням точок зору всього політичного спектру.

Засоби масової інформації. . Для будь-якої поліцейської служби велике значення має професійний зв'язок зі ЗМІ. Поліція також повинна пам'ятати, що ЗМІ є незалежними організаціями і що вони не зобов'язані відстоювати позицію поліції в своїх матеріалах.

За необхідності поліція може провести прес-конференцію перед заходом, щоб пояснити свої стратегічні наміри, а це також може сприяти мирним зібранням. Може бути доречним призначити командира, відповідального за контакти з пресою. Таким чином можна своєчасно змінювати або застосовувати будь-яку стратегію взаємодії зі ЗМІ. У разі проведення великої або складної демонстрації слід розглянути питання про призначення спеціального медіаконсультанта для консультування команди з питань інтересу ЗМІ до події. Такий фахівець може виступати в якості контактної особи для преси і консультувати командування з приводу заяв поліції пресі.

Тому стратегічний командир повинен розробити стратегію взаємодії зі ЗМІ, що визначає, як і коли інформація передається журналістам і відображається прес-офіцеру. Вся інформація, що надається журналістам, повинна відповідати фактам. Якщо хоча б частина цієї інформації виявиться недостовірною, будь-які повідомлення, отримані від поліції, можуть бути поставлені під сумнів. Якщо поліцейський не впевнений в точності своєї відповіді на запитання, краще прямо сказати про це, а не давати відповідь, що може виявитись неправильною [20].

Надзвичайно важливо, щоб усі рівні командування були проінструктовані щодо стратегії взаємодії із засобами масової інформації та знали спеціального оперативного командира чи прес-секретаря, до якого вони можуть звернутися для спілкування з пресою [11].

Диференційований підхід до учасників зібрання

Важливо, щоб на ранньому етапі підготовки до заходу поліція могла зібрати інформацію про ймовірних учасників зустрічі, їх групах тощо. Така інформація дозволить поліції ефективно планувати свої дії, забезпечувати наявність відповідних ресурсів, налагоджувати канали комунікації з ключовими групами та організаціями на ранньому етапі підготовки до зібрання.

Оцінка ризиків

Під час оцінки потенційних ризиків і загроз стратегічний командувач завжди повинен бути в курсі ряду різних сценаріїв, які можуть виникнути до і під час зібрання. На перебіг подій можуть впливати такі фактори, як кількість осіб, які прийдуть на зустріч, їх політична приналежність, мета, в тому числі наявність або відсутність зв'язку з іншими подіями, що відбуваються одночасно (наприклад, візити глав держав, зустрічі високого рівня), наявність контрдемонстрацій, інші заходи поблизу зібрання, місце проведення зборів і маршрут (якщо є хода), час доби, погодні умови та інші потенційно важливі фактори. Оперативна інформація та дані є важливим ресурсом для управління ризиками. Обов'язком стратегічного командира є забезпечення того, щоб якісний збір оперативної інформації був обов'язковою частиною підконтрольної йому правоохоронної операції під час зібрання. Командир також забезпечує дієву комунікацію між службою інформаційного забезпечення та командою керівництва для забезпечення ефективного збору та використання необхідної інформації в процесі прийняття рішень.

Стратегічні наміри

Готуючись до зібрання, стратегічний командувач завжди повинен спиратися на чотири стратегічні принципи: володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників наради.

Після того, як поліція приступила до планування роботи із зібранням і були виявлені потенційні ризики, стратегічний командувач повинен розробити загальну стратегію, яка відображена в стратегічному плані. Стратегія являє собою короткий письмовий документ, який може бути змінений і переглянутий на основі постійного аналізу і оцінки загроз і ризиків. Стратегічні наміри, що окреслюють роль поліції і те, як командир бачить охорону порядку під час зустрічі, повинні бути чіткими, щоб не виникало непорозумінь. Їх слід регулярно перевіряти: це гарантує, що вони відповідають будь-яким змінам в ситуації.

Приклади стратегічних намірів включають: забезпечення безпеки учасників зібрання, поліції і населення в цілому; сприяння мирним зібранням; попередження та виявлення кримінальних правопорушень до, під час та після зібрання, а також мінімізацію будь-якого втручання в права і свободи інших осіб.

При визначенні стратегічних намірів командир може звернути увагу на такі питання:

- місце проведення, масштаб, час і кількість учасників зібрання;
- конкретний тип зібрання (наприклад, марш, мітинг, парад);
- різноманіття учасників (наприклад, співвідношення чоловіків і жінок, дорослих і дітей, фізично здорових людей і людей з обмеженими можливостями);
- роль поліції (наприклад, сприяння мирному зібранню або протидія насильницьким діям, захист будівель);
- рівень уваги з боку засобів масової інформації (наприклад, наскільки ця увага може вплинути на збільшення кількості учасників зібрання в день його проведення);
- можливий загальний вплив дій поліції (наприклад, на місцеві громади або на інші заходи);
- потенційний вплив зібрання на широкий загал і окремі громади меншин;
- історія подібних зібрань;
- результати всіх проведених оцінок ризиків.

У тих випадках, коли два наміри конфліктують або коли командир вважає, що один із них становить більш високий ризик, це слід пояснити в стратегічному плані. Кожне зібрання відрізняється від всіх інших, тому кожен випадок слід оцінювати окремо. Усі поліцейські, які беруть участь у плануванні операції та розгортанні сил поліції для охорони правопорядку під час зібрання, повинні розуміти стратегічні наміри. Слід вказати очікувані результати трьох видів: бажані, прийнятні і неприйнятні. Визначення очікуваних результатів має дати стратегічному командирю можливість розробити плани на випадок непередбачених ситуацій, щоб запобігти неприйнятному результату.

Схема 2. Приклади стратегічних результатів

Бажаний результат	Прийнятний результат	Неприйнятний результат
Зібрання проходять мирно, без значних інцидентів.	Виникають незначні заворушення, але вони контролюються поліцією і не призводять до ескалації насильства.	Масштабні заворушення і пошкодження майна, жертви серед цивільного населення й поліції.

Стратегічний командир також може вибрати, призначити й проінструктувати оперативного командира на ранній стадії підготовки до зібрання. Він може радитися з ним, а також із відповідними консультантами, організаторами зібрання й основними зацікавленими сторонами при формулюванні стратегічних намірів.

Параметри поліцейської операції.

Стратегічний командир дає вказівки оперативному командиру щодо реагування поліції на низку проблемних ситуацій. Проблеми можуть бути такими:

- зібрання триває довше, ніж очікувалося, втім поліція повинна продовжувати сприяти його проведенню, беручи до уваги його потенційний вплив на проведення інших зібрань чи громадських заходів або негативний вплив на здійснення іншими особами своїх прав;
- поблизу від місця проведення зібрання знаходяться важливі об'єкти (урядові будівлі, місця відправлення культу, пам'ятники), які мають символічне або стратегічне значення;
- на зборах присутні високопоставлені особи, які можуть потребувати особливого захисту;
- існує заборона на використання певної тактики (з різних причин), наприклад, через обмеження на використання сльозогінного газу CS (хлорбензальмалононітрил, відомий як сльозогінний газ);
- необхідність визначити параметри проведення розслідувань і забезпечити слідчу групу необхідними ресурсами та безперебійним зв'язком зі співробітниками, відповідальними за збір оперативної інформації;
- визначення інших видів реагування на правопорушення під час зібрання.

Насамкінець, стратегічний командир відповідає за проведення інструктажу для оперативного командира щодо стратегічних намірів та інших компонентів стратегічного плану, для того щоб оперативний командир міг сформулювати оперативний план. Будь-яка нова інформація, отримана стратегічним командиром, може означати необхідність перегляду стратегічних намірів, і в цьому випадку оновлена інформація повинна бути якомога швидше передана всім іншим співробітникам [13].

Контрольний список обов'язків командування на етапі стратегічного планування

Стратегічне командування:

в процесі підготовки до будь-якого зібрання діє на основі чотирьох стратегічних принципів (володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників зборів) і використовує модель прийняття рішень;

- ✓ перевіряє інформацію про зібрання, організаторів тощо;
- ✓ організовує канали діалогу з організаторами та зацікавленими сторонами;
- ✓ формує стратегію взаємодії з засобами масової інформації;
- ✓ розпочинає процес виявлення ризиків і загроз;
- ✓ визначає параметри операції і стиль роботи поліції під час зібрання;
- ✓ визначає стратегічні наміри;
- ✓ призначає оперативного командира і проводить його інструктаж;
- ✓ забезпечує наявність необхідних ресурсів;
- ✓ готує проект стратегічного плану.

ОПЕРАТИВНИЙ РІВЕНЬ

Після отримання стратегічного плану оперативний командир бере на себе основну відповідальність за наступний етап підготовки до зібрання. Керівник операцій розробляє письмовий оперативний план, у якому пояснюється, як поліція буде сприяти мирним зібранням. Як і під

час/у процесі розробки стратегічного плану, оперативний командир повинен керуватися основними принципами (володіння інформацією, сприяння, комунікація і диференційований підхід до учасників зібрання). План визначає конкретні ресурси поліції та їх зв'язок із конкретними тактичними діями під час зібрання. Відповідна тактика потім використовується для виконання поліцейських завдань, які в свою чергу пов'язані зі стратегічним планом. У деяких ситуаціях може знадобитися призначити більше одного оперативного командира. У цьому випадку слід визначити, як забезпечити чітку схему відповідальності і чіткий розподіл обов'язків між оперативним командуванням і стратегічно-тактичним командуванням. У випадках коли певне питання стосується двох рівнів командування, є ймовірність затягування процесу прийняття рішень на обох рівнях і плутанини щодо того, хто відповідає за конкретні дії поліції.

Оперативний план має містити короткий опис того, як поліція буде реалізовувати свої стратегічні наміри і, зокрема, як поліція діятиме під час зібрання.

Завдання поліції випливають зі стратегічних намірів і можуть включати захист важливих об'єктів або конкретних осіб, а також запобігання порушенню нормального руху громадського транспорту. Відправним завданням завжди має бути сприяння проведенню зібрання, але слід приділяти увагу й питанню про те, як забезпечити співрозмірність реагування поліції на порушення порядку або насильство.

Тактичні дії – це способи виконання завдань поліції з охорони правопорядку. Наприклад, для виконання завдання сприяння зібранню оперативний командир може використовувати тактику, що спирається на співробітників із взаємодії з місцевою громадою. З іншого боку, якщо мова йде про зібрання, що супроводжується насильством, завданням поліції може бути розгін зібрання, а в надзвичайних обставинах тактичні дії можуть включати в себе використання сльозогінного газу та/або водометів.

Працюючи над реалізацією стратегічного плану через оперативний план, оперативний командир повинен використовувати будь-яку нову інформацію або нові оперативні дані поліції, переглядати всі ризики і, можливо, пропонувати зміни до стратегічного плану. Будь-які необхідні зміни мають бути внесені у план до того, як будуть уточнені або визначені завдання поліції щодо охорони правопорядку під час зібрання.

При визначенні стратегічних намірів командир може звернути увагу на наступні питання:

- місце проведення, масштаб, час і кількість учасників зібрання;
- конкретний тип зібрання (наприклад, марш, мітинг, парад);
- різноманіття учасників (наприклад, співвідношення чоловіків і жінок, дорослих і дітей, фізично здорових людей і людей з обмеженими можливостями);
- роль поліції (наприклад, сприяння мирному зібранню або протидія насильницьким діям, захист будівель);
- рівень уваги з боку засобів масової інформації (наприклад, наскільки ця увага може вплинути на збільшення кількості учасників зібрання в день його проведення);
- можливий загальний вплив дій поліції (наприклад, на місцеві громади або на інші заходи);
- потенційний вплив зібрання на широкий загал і окремі громади меншин;
- історія подібних зібрань;
- результати всіх проведених оцінок ризиків.

Володіння інформацією

Перед тим як вирішити, які завдання поліції будуть найкраще відповідати ситуації, оперативний командир повинен зібрати найновішу інформацію, важливу для роботи поліції з конкретним зібранням. На цьому етапі стратегічний командир уже передав основну інформацію, але тепер потрібні додаткові подробиці, зокрема такі: детальна інформація про місце проведення зібрання, час початку і закінчення зібрання, причина проведення заходу, громадський інтерес, ймовірне число учасників, можливість протистояння, а також конкретна інформація щодо намірів окремих осіб або груп, які збираються брати участь у зібранні.

При визначенні намірів оперативного рівня необхідно зібрати інформацію, яка дає відповіді на такі запитання:

- Чому відбуваються зібрання? Кого це зібрання підтримує або проти кого виступає? Чи може присутність поліції збурити демонстрантів або сторонніх спостерігачів? Чи може тема зібрання викликати яку-небудь реакцію (можливо, насильницького характеру) з боку інших верств населення?
- Хто буде брати участь у зібранні? Яка попередня історія учасників зібрання? Який їхній вік і стать? Чи є оперативна інформація про їхні наміри? З кого складається місцева громада? З кого складається група сторонніх спостерігачів? Чи будуть присутні контрдемонстранти або вороже налаштовані особи?
- Які наміри учасників (варто зауважити, що наміри учасників і різних груп всередині зібрання можуть відрізнятися)? Чи є оперативна інформація про вторинні наміри? Деякі підгрупи, присутні на зібранні, можуть мати намір організувати ще один протест або демонстрацію.
- Де має відбутися зібрання? Чи знаходяться там які-небудь важливі об'єкти, на які може бути спрямована увага зібрання, деяких його учасників або контрдемонстрантів? Які можуть бути проблеми з рухом транспорту? Який запланований маршрут руху зібрання
- Коли буде проходити зібрання? В який час доби і пору року? За яких погодних умов? Чи вплине воно якимось чином на транспортну ситуацію (доступність громадського транспорту після закінчення заходу)?
- Як учасники будуть прибувати на місце зібрання? Як вони збираються покинути місце зібрання? Чи є належні шляхи відходу і транспорт, щоб виїхати з місця зібрання? Чи буде це статичне зібрання чи марш? Чи будуть зводитися які-небудь конструкції (сцена для виступаючих, динаміки для підсилення звуку)?

Вся ця інформація надається на додаток до оперативних даних, наданих стратегічним командуванням. У разі появи нової інформації оперативний командир повинен пам'ятати, що він повинен передати її не лише тактичним командирам, а й стратегічному командуванню для того, щоб була можливість внести зміни в стратегічний план або виділити додаткові ресурси. Ще однією важливою частиною збору інформації є вивчення топографії та географії місцевості, де будуть проходити зібрання. Без такого обстеження місця проведення деякі важливі фактори, що обмежують рух, ремонт будівель, дорожні роботи чи інші перешкоди, можуть бути проігноровані або не прийняті до уваги.

Оцінка ризиків

Первинне виявлення ризиків і загроз повинно здійснюватися стратегічним командиром. В ході оперативного планування, однак, оцінка ризиків використовується в повній мірі. Враховуючи всю наявну інформацію, оперативний командир може виявити більшість можливих ризиків і загроз, які можуть вплинути на проведення зібрання. Ризики включають присутність груп або окремих осіб, які мають намір зірвати зібрання або спровокувати насильство.

Виявивши ризики і визначивши пов'язані з ними сценарії, командир може виявити найбільш важливі з точки зору поліції проблеми, які можуть виникнути в ході зібрання. Таким чином, можуть бути вжиті відповідні заходи для зменшення або усунення цих ризиків. Це може бути, наприклад, установка шлагбаумів для контролю дорожнього руху (що допомагає уникнути ризику травмування людей). Ще одним можливим заходом є розміщення в певних місцях поліцейських в формі, що знижує ймовірність агресивної поведінки з боку окремих осіб або невеликих груп. [16].

Сприяння

Після оперативної інформації та ризиків в оперативному плані має бути зазначено, як саме поліція буде реалізовувати стратегічні наміри. Оперативний командир повинен проаналізувати зібрання в цілому і вирішити, коли слід ставити наведені нижче завдання для

сприяння безпечному проведенню заходу.

Відправною точкою для поліції завжди повинно бути питання про те, як найкраще планувати сприяння зібранню, щоб виконати побажання організаторів. Завдання поліції повинно полягати в сприянні мирному зібранню, навіть якщо учасники не виконали всіх вимог національного законодавства. Варто зазначити, що в ситуації, коли організатор не виконав усіх положень закону, окремі учасники зібрання можуть не знати про це. У будь-якому випадку винні можуть бути притягнуті до відповідальності після зібрання, і сила ніколи не повинна застосовуватися щодо зібрання тільки через те, що не було дотримано вимоги щодо повідомлення про проведення заходу.

Накладення обмежень на зібрання. Якщо відповідним органом влади напередодні зібрання або поліцією під час зібрання прийнято рішення накладити обмеження на проведення зібрання, будь-яке таке рішення повинно прийматися на основі розглянутих вище принципів, що спираються на права людини. Поліція завжди повинна надавати чітке обґрунтування для накладення обмежень, а організаторам завжди повинні бути запропоновані розумні альтернативи, якщо обмеження є істотним. Завжди краще провести переговори з організаторами і обговорити з ними можливі обмеження, ніж накладати обмеження без завчасного попередження. Організатори можуть бути готові обговорювати деякі види обмежень, наприклад, уникнення небезпечних маршрутів, недопущення блокування важливих об'єктів або зміна часу зібрання. Однак інші обмеження можуть зустріти опір та можуть бути оскаржені в законному порядку організаторами, які можуть вимагати скасування цих обмежень. У зв'язку з цим слід якомога раніше повідомляти організаторів про будь-які обмеження, необхідність яких була визначена вже на етапі оперативного планування. Перед тим як накладити обмеження, поліції слід врахувати такі питання:

- Законні підстави для правового регулювання та обмежень. Законні підстави для обмеження зібрань зазначені в міжнародних документах щодо прав людини. Національне законодавство не повинно вводити додаткових підстав. До того ж/зокрема, законні підстави обов'язково будуть інтерпретуватися відповідно до місцевих умов у межах відповідних підзаконних актів чи рішень відповідних органів влади.

- Публічний простір. Зібрання є настільки ж законним видом використання публічного простору, як і будь-яка комерційна діяльність, рух транспорту або пішоходів. Цей факт має бути визнаний під час/у процесі розгляду питання щодо необхідності накладення будь-яких обмежень.
- Обмеження щодо змісту зібрання. Зібрання проводяться для вираження спільних поглядів учасників і передачі певного повідомлення. Накладення обмежень на візуальний або звуковий зміст будь-якого такого повідомлення повинне мати високий поріг допустимості, і поліції слід накладати такі обмеження лише у тому випадку, якщо існує безпосередня загроза насильства.
- Видимість і чутність. Публічне зібрання проводять із метою передачі певного повідомлення конкретній особі, групі чи організації. Тому, зазвичай/наразі слід забезпечувати проведення зібрання в зоні видимості та чутності його цільової аудиторії.
- Обмеження щодо часу, місця і порядку проведення зібрання. У розпорядженні регулюючого органу є широкий спектр можливих обмежень, не пов'язаних із втручанням в зміст повідомлення, висловленого зібранням. Якщо використовуються обмеження щодо часу, місця або порядку проведення зібрання, повинні бути запропоновані розумні альтернативи.

Стратегічний командир несе загальну відповідальність за поліцейське забезпечення зібрання: визначає стратегічні наміри, стратегічний план і параметри операції. Інформація про будь-які обмеження, накладені до початку зібрання, повинна бути відображена в аналізі ситуації, що проводиться стратегічним командиром, і в відповідному плані. Будь-які обмеження, накладені під час заходу (наприклад, внаслідок виникнення інциденту або застосування насильства), повинні прийматися оперативним командиром і повинні бути заздалегідь продумані командуванням на випадок надзвичайних обставин. Реагування на надзвичайну ситуацію слід заздалегідь обговорити зі стратегічним командиром (крім ситуацій, пов'язаних із

загрозою життю), оскільки це впливає на загальний план операції і, можливо, на обсяг ресурсів, необхідних для охорони порядку під час зібрання. Проте, якщо цього вимагає ситуація (тобто якщо існує загроза життю), заздалегідь розроблені плани дій в надзвичайних обставинах можуть бути змінені. Поліція завжди повинна пам'ятати про те, що їй слід сприяти зібранню, наскільки це можливо, без накладення обмежень на організаторів і що будь-які обмеження мають бути мінімально необхідними для досягнення законних цілей органів влади.

Комунікація

Діалог, започаткований стратегічним командиром, має бути розвинутий на рівні оперативного командування. Поліція завжди повинна прагнути проявляти постійність щодо того, які співробітники беруть участь в діалозі з конкретними організаторами. Це сприяє розвитку особистих відносин і допомагає зміцнювати взаємну довіру. Окрім цього, слід забезпечити єдиний чіткий канал комунікації з зовнішніми організаціями, щоб уникнути передачі неясних або суперечливих повідомлень. До початку операції потрібно/слід визначити тактичних командирів, які можуть бути контактними особами для зв'язку з організаторами, та узгодити їх ролі й обов'язки. Такі співробітники повинні бути відповідним чином підготовлені і мати навички ведення діалогу, участі в переговорах і посередництва. На цьому ж етапі слід приділити особливу увагу питанню використання мов і діалектів, щоб можна було задіяти перекладачів і забезпечити їх присутність протягом усього процесу діалогу. Потрібно/слід забезпечити, щоб комунікація була двостороннім процесом і щоб поліція не тільки збирала інформацію для сприяння мирному зібранню, а й передавала достатній обсяг відповідної інформації іншим ключовим сторонам, для того щоб вони теж могли зробити свій внесок у сприяння мирному зібранню. Поліція завжди повинна зважати на те, що взаємодія з організаторами насамперед допомагає з'ясувати їхні бажання і наміри щодо проведення зібрання, а також виявити будь-які потенційні ризики та небезпеки і, таким чином, визначити, що необхідно зробити поліції для усунення таких ризиків і для сприяння зібранню. Відкрите особисте спілкування може допомогти прийти до позитивних і взаємоприйнятних рішень.

Екіпірування. Вид форми поліцейських має велике значення для надсилання громадськості правильного сигналу. При цьому слід

зазначити, що співробітники поліції теж мають право на захист від нападів і насильства. Добре продуманий баланс, що полягає в носінні правильного екіпірування в правильний час, повинен бути заснований на ймовірності загроз і на розумінні того, що занадто ранне або занадто пізні використання захисного спорядження може призвести до спалаху насильства. Індивідуальний захист можна носити під формою. Все екіпірування та/або шоломи повинні мати особистий номер поліцейського, для того щоб спростити ідентифікацію співробітника (в разі, якщо він здійснює неправомірні дії, а також для взаємодії з командуванням і вирішення питань, пов'язаних зі станом поліцейського і наданням йому медичної допомоги).

Диференційований підхід до учасників зібрання

Визначаючи, з ким вступати в діалог у зв'язку з зібранням, поліції слід пам'ятати про те, що існує велика кількість різних людей і груп, які можуть брати участь в зібранні, та що деякі з них можуть мати цілі й інтереси, відмінні від цілей та інтересів організаторів. При пошуку відповідних груп для діалогу необхідно приділити увагу виявленню особливо вразливих груп, які можуть брати участь в заході. Крім цього, буде багато інших осіб і організацій, які можуть зазнати негативного впливу зібрання або на яких воно позначаються в той чи інший спосіб, і таких осіб можливо необхідно буде долучити до діалогу.

Дії в надзвичайній ситуації

Взаємодія з аварійно-рятувальними службами на ранньому етапі підготовки до зібрання дозволить командирі поліції розробити план на випадок виникнення надзвичайної ситуації. Необхідно розглянути питання «Що буде, якщо...» стосовно подій, які можуть статися під час поліцейського забезпечення зібрання і які можуть призвести до якогось серйозного інциденту. Під серйозним інцидентом розуміється ситуація, яка потребує вжиття термінових спеціальних заходів з боку однієї або декількох екстрених служб або місцевих органів влади.

Вибір тактики

Після того, як завдання поліції визначені, керівник операції повинен вирішити, яку тактику поліції використовувати для виконання цих завдань. Можливість вибору тих чи інших варіантів тактичних дій може залежати від введених стратегічним командиром обмежень на використання ресурсів. При цьому оперативний командир завжди повинен віддавати перевагу варіантам, що сприяють діалогу і контролю над мирними зібраннями (за формулою «проактивне забезпечення порядку завжди краще, ніж реагування на заворушення»). Хоча поліція може мати різноманітні ресурси, де це можливо, поліцейська практика повинна базуватися на принципах сприяння та комунікації для досягнення стратегічних намірів.

Серед ключових факторів, які необхідно брати до уваги, можна виділити такі:

- форма поліцейських (наприклад, чи одягнені співробітники в звичайну форму, чи на них екіпірування для придушення масових заворушень);
- кількість співробітників, розміщених на місці зібрання;
- спосіб розміщення поліцейських (наприклад, ненав'язлива присутність невеликої кількості піших поліцейських; масштабне розміщення великої кількості співробітників із боротьби з масовими заворушеннями і їхніх транспортних засобів; видима присутність поліції для охорони вразливих будівель);
- обладнання і транспортні засоби, які видно учасникам зібрання;
- відкрита демонстрація обраної тактики (наприклад, службові собаки або водомети);
- спосіб проведення інструктажу (наприклад, необхідність використання фотографій або відеозаписів для забезпечення повного розуміння ситуації);
- той факт, що використання певної тактики може негативно вплинути на зібрання (наприклад, проліт вертольотів на малій висоті або використання поліцейських собак);
- збір доказів;

- повідомлення про злочини та їх розслідування;
- стратегія проведення затримань.

Оперативний командир завжди повинен пам'ятати, що присутність поліції може як підвищувати напруженість, так і, навпаки, заспокоювати людей. У той час як поліція може приділяти пильну увагу вербальному спілкуванню, командир повинен усвідомлювати важливість невербального спілкування і враження, яке справляє розміщення поліцейських сил на учасників зібрання. Наприклад, велика кількість поліцейських в захисних засобах з шоломами і щитами, а також очевидна наявність водометів або інших подібних засобів створює зовсім інше враження, ніж присутність поліцейських в повсякденній формі. Якщо поліція хоче мати можливість співпрацювати з організаторами та учасниками зібрання, вона повинна докласти зусиль для розміщення співробітників в такому обладнанні і в такій кількості, яка свідчить про те, що поліція готова вести діалог і співпрацювати з ними для сприяння зібранню.

Якщо керівник операцій побоюється можливих заворушень, необхідно розмістити поліцейські резерви у відповідній кількості та у відповідному обладнанні поблизу зібрання, але поза полем зору учасників.

Крім того, враховуючи наявну інформацію та оперативні дані, керівник операцій повинен звернути увагу на гендерне співвідношення працівників, які забезпечують охорону правопорядку під час зібрання. Ви повинні мати достатню кількість поліцейських, щоб мати можливість правильно реагувати на різні сценарії та ситуації, які можуть виникнути під час зібрання. [12].

Контрольний список обов'язків групи командування на етапі оперативного планування

Стратегічне командування:

- ✓ надає оперативному командирі стратегічний план;
- ✓ контролює підготовку оперативного плану, забезпечуючи його відповідність стратегічним намірам;
- ✓ продовжує підтримувати діалог з організаторами;
- ✓ надає достатні ресурси для успішної охорони правопорядку під час зібрання.

Оперативне командування:

- ✓ веде діалог з організаторами з конкретних питань;
- ✓ складає оперативний план відповідно до стратегічних намірів, в якому чітко вказується процес прийняття рішень щодо будь-яких дій, які впливають на дотримання прав людини;
- ✓ визначає, які саме тактичні дії будуть використовуватися в конкретних ситуаціях і як усунути ризики, пов'язані з їх використанням;
- ✓ передає всю відповідну інформацію назад стратегічному командуванню;
- ✓ визначає відповідні завдання щодо охорони правопорядку;
- ✓ визначає тактику, необхідну для вирішення цих завдань (беручи до уваги результати оцінки ризиків);
- ✓ призначає оперативних командирів.

ТАКТИЧНИЙ РІВЕНЬ

Після створення плану розгортання оперативний командир призначає необхідну кількість поліцейських для виконання кожної окремої функції або контролю окремих зон. Особливу увагу слід приділити тому, щоб до вирішення відповідних завдань залучалися тільки належним чином навчені і оснащені співробітники. Також слід розглянути можливість призначення тактичних командирів і визначення

їх ролей або функцій. Тактичним командирам має бути надано достатньо часу для підготовки до своєї ролі. Вони повинні мати можливість проводити відповідні засоби контролю та перевірки, щоб уникнути непередбачених проблем. Тактичні командири повинні створювати власні тактичні плани відповідно до своїх ролей. Всі поліцейські, які виконують тактичні завдання на місці зібрання, мають право на захист особистих прав і свобод. Особливу увагу також слід приділити здоров'ю та безпеці працівників поліції шляхом забезпечення їх ефективного навчання та забезпечення достатніми ресурсами. Нижче наведено кілька найважливіших питань, які необхідно розглянути командирам поліцейських підрозділів.

Володіння інформацією

Інструктаж. Інструктаж для співробітників є важливою частиною будь-якої операції. Він покликаний забезпечити обізнаність кожного задіяного співробітника зі стратегічними намірами поліції щодо відповідного зібрання, а також зі всіма тактичними параметрами. Всі співробітники поліції повинні повною мірою розуміти свої конкретні ролі та обов'язки. Під час інструктажу також слід нагадати поліцейським про їхні обов'язки згідно з міжнародним правом в галузі прав людини, про обмеження на застосування сили і про необхідність повідомляти про будь-яке застосування сили старшому офіцеру. Оперативний командир відповідає за те, щоб всі тактичні командири були проінструктовані. Тактичні командири своєю чергою мають проінструктувати всіх співробітників, які перебувають під їх командуванням, перш ніж ті приступлять до охорони правопорядку на місці проведення зібрання. Всім поліцейським повинен бути заздалегідь наданий доступ до оперативного плану, для того щоб вони були добре поінформовані і підготовлені. Як варіант, оперативний план може бути заздалегідь розісланий всім співробітникам поліції захищеними каналами зв'язку. Зміст усіх інструктажів має бути записаний. Для великих або потенційно складних операцій хорошою практикою є організація оперативним командиром штабного навчання для всіх тактичних командирів, під час якого можуть бути змодельовані різні сценарії і

надзвичайні ситуації. Належний інструктаж повинен:

- проходити в належному приміщенні з урахуванням розміру групи;
- проходити в такий час і в такому місці, які гарантують відсутність будь-якого втручання;
- надати співробітникам поліції можливість ставити запитання офіцеру, який проводить інструктаж, з метою уточнення своїх ролей;
- супроводжуватись письмовими інструкціями тактичних командирів, щоб не було жодних сумнівів у тому, що саме вимагається від кожного співробітника;
- не містити розбіжностей і протиріч (якщо проводиться низка інструктажів у зв'язку з масштабом операції).

Тактичні командири також повинні забезпечити, щоб підпорядковані їм співробітники були проінформовані про будь-які зміни та розвиток подій під час зібрання.

Сприяння

Нижче перелічені необхідні попередні умови для ефективного сприяння будь-яким зборам з боку поліції.

Навчання. Поліцейські, які беруть участь в охороні правопорядку під час зібрань, повинні бути належним чином навчені та екіпіровані відповідно до своїх ролей і конкретних обов'язків.

Перевірка спорядження. Всі співробітники поліції зобов'язані перевірити своє спорядження, щоб пересвідчитись у можливості його використання за призначенням. При розміщенні на зібранні співробітників поліції зі спеціальним спорядженням нелетальної дії або з вогнепальною зброєю необхідно ретельно записати серійні номери всіх одиниць спорядження, зазначивши, кому і коли воно було видано і, якщо видавалися боєприпаси, – точної кількості патронів, виданих конкретному співробітнику. Це повинно відбуватися під

контролем старшого співробітника поліції, який повинен поставити свій підпис під цим записом. У день зібрання необхідно забезпечити наявність достатньої кількості пристроїв радіозв'язку в робочому стані (включаючи запасні батареї) для підтримання зв'язку між тактичними командирами і оперативним командиром. Особливу увагу слід приділити співробітникам, які розміщені у віддалених місцях і які можуть виявитися відокремленими і ізольованими від своїх колег. Необхідно роздати копії списку номерів мобільних телефонів для підтримання зв'язку в разі відмови радіоапаратури. Всі переговори по радіо та відповідні телефонні дзвінки повинні записуватися і зберігатися, якщо це можливо, для майбутньої перевірки (на той випадок, якщо буде проводитися розслідування). Слід перевірити гучномовні установки, щоб пересвідчитись, що вони підходять до масштабу і місця проведення зібрання. Електронні вказівники повинні містити текст відповідною мовою і мати автономне джерело живлення.

Транспорт. Необхідно підготувати достатню кількість транспортних засобів для доставки задіяних співробітників поліції до місця несення служби в зв'язку з проведенням зібрання. Крім цього, відповідні транспортні засоби повинні бути готові для безпечного перевезення затриманих осіб. Якщо на місці проведення зібрання чергують медики, необхідні автомобілі швидкої допомоги для перевезення хворих або травмованих людей. Якщо на зборах задіяні поліцейські, які не знайомі з цією місцевістю, необхідно розглянути питання про залучення місцевих водіїв і використання навігаторів.

Харчування, напої та справляння природних потреб. Співробітники, що несуть чергування на зборах протягом тривалого часу, мають потребу в харчуванні, а також у відвідуванні туалету. У зв'язку з цим командири повинні забезпечити достатнє харчування і наявність туалетів або надавати співробітникам короткі перерви (тимчасово замінивши їх іншими співробітниками). Вода особливо важлива для поліцейських, які працюють в спекотному кліматі, і потреба в воді збільшується, якщо співробітники працюють в захисному спорядженні. Аналогічним чином, поліцейським в холодному кліматі повинні надаватися гарячі напої під час і після роботи на зібраннях.

Відпочинок і відновлення сил. Співробітники поліції, які протягом довгого часу охороняють порядок на зібранні, повинні мати перерви для відпочинку. Це стосується як командирів, так і співробітників, розміщених на передній лінії. Втома позначається на здатності приймати рішення, тому надзвичайно важливо, щоб співробітники мали можливість відпочити. Це означає, що їм буде потрібна заміна. Ретельне планування дозволить уникнути занадто довгого перебування поліцейських на чергуванні під час зібрання.

Зацікавлені сторони. До початку зібрання слід визначити основних зацікавлених сторін і встановити з ними зв'язок. Пожежні, аварійно-рятувальні служби, а також служба швидкої медичної допомоги, повинні продовжувати нормальну роботу весь час, доки триває захід, оскільки будь-яке втручання в їхню діяльність може мати серйозні наслідки для безпеки місцевих жителів. Зібрання може порушити роботу інших місцевих організацій, що надають послуги населенню, і тому якомога більш рання взаємодія поліції з цими суб'єктами буде сприяти швидкому вирішенню можливих проблем. Якщо в операції з охорони правопорядку під час зібрання беруть участь різні відомства, важливо забезпечити хорошу координацію їхніх дій. Це передбачає (наявність) встановлення чіткої субординації, використання однакових радіочастот для зв'язку між відомствами тощо. Доцільним може бути створення спільного штабу тактичного командування, в роботі якого можуть брати участь інші важливі сторони, що отримують таким чином можливість взаємодіяти безпосередньо з оперативним командиром з метою забезпечення потреб широкої громадськості. Проте основний контроль за охороною правопорядку під час зібрання повинен зберігатися за групою командування поліції.

Комунікація

Передбачуваність. Встановлення каналів для діалогу та їх підтримання протягом усього періоду підготовки до зібрання дозволяє здійснювати обмін інформацією, причому не тільки між

організаторами заходу і поліцією, а й за участю всіх інших зацікавлених них сторін. Це дозволяє поліції приймати продумані рішення, спростовувати неправдиву інформацію та уникати непорозумінь. Поліція повинна розуміти, що її дії та розміщення поліцейських можуть бути неправильно витлумачені іншими суб'єктами, і тому повідомлення про дії до того, як вони будуть зроблені, може зменшити й розрядити напруженість. До початку зібрання поліція також має встановити контакт із основними зацікавленими сторонами, що представляють місцеву громаду, і повинна підтримувати регулярний контакт з ними до самого заходу. У деяких випадках контакт повинен тривати протягом усього зібрання, а також після його завершення. Це може бути контакт із власниками місцевого бізнесу, інтереси яких можуть бути порушені зборами, або ж з посередниками з місцевої громади. Так можна буде вирішити виникаючі проблеми і передати необхідну інформацію.

Організатори. Контакт із організаторами зібрання повинен підтримуватись як до, так і під час заходу. Обмін номерами мобільних телефонів може бути найкращим способом підтримання контакту. Хорошою практикою є призначення на початковій стадії підготовки до зібрання спеціального співробітника, відповідального за зв'язок із організаторами, який буде виконувати цю функцію протягом усього процесу.

Стюарди. Хорошою практикою (але не правовим обов'язком) з боку організаторів зібрань є залучення легко розпізнаваних стюардів, які б сприяли проведенню заходу і забезпечували дотримання всіх законно введених обмежень. Стюарди не мають повноважень щодо охорони правопорядку і не повинні використовувати силу. Натомість їх дії повинні бути спрямовані на те, щоб за потреби допомагати учасникам зібрання порадами або шляхом переконання спонукати окремих учасників зібрання до співпраці.

Правозахисники. Правозахисники – це особи, які індивідуально або спільно з іншими, займаються заохоченням і захистом прав людини мирними засобами. Їх роль визнана Декларацією про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи. Взаємодія з правозахисними групами на ранньому етапі підготовки до зібрання може сприяти зниженню напруженості і зміцненню довіри. Правозахисники також можуть в разі потреби стати джерелом

додаткової експертної допомоги. Дотримуючись принципу передбачуваності, командири поліції мають прагнути постійно взаємодіяти з відповідними правозахисними організаціями, щоб стимулювати обмін поглядами і щоб бути в змозі реагувати на інформацію правозахисників про можливі порушення прав людини під час забезпечення правопорядку на зібраннях. Правозахисники можуть займатися моніторингом свободи зібрань, а поліція повинна співпрацювати з ними і сприяти їхній роботі [6].

Бізнес-спільнота. Поліція до початку зібрання повинна налагодити контакт з місцевою бізнес-спільнотою, інтереси якої можуть бути порушені запланованим заходом. Це дозволить власникам підприємств внести зміни до графіку роботи, по-іншому організувати транспорт для персоналу, а також доставку товарів. Такий підхід особливо важливий у випадках, коли мова йде про бізнес, на якому зосереджено головну увагу зібрання.

Місцева громада. Тим, хто живе, працює і користується транспортом в районі проведення зібрання, завчасне надання інформації про кількість учасників і масштаб запланованого заходу дозволить по-іншому організувати свої справи в цей день. Завдяки цій інформації люди зможуть скоригувати маршрути своїх поїздок, домовитися про догляд за дітьми в цей день або закупитись необхідними товарами до того, як почнеться зібрання. Таким чином командири поліції зменшують імовірність виникнення конфліктів між місцевою громадою та учасниками зібрання.

Диференційований підхід до учасників зібрання

Оперативні й тактичні командири повинні забезпечити, щоб усі співробітники були повною мірою поінформовані про ймовірне різноманіття учасників зібрання та необхідність розуміння потреб різних категорій осіб протягом усього зібрання, а також завжди розмежовували мирних учасників та учасників, що вдаються до насильства. Це сприятиме безпеці зібрання.

Контрольний список обов'язків групи командування на заключному етапі підготовки до зібрання

Стратегічне командування:

- ✓ перевіряє оперативний план для забезпечення його відповідності стратегічним намірам;
- ✓ забезпечує наявність достатніх ресурсів;
- ✓ забезпечує реалізацію стратегії щодо взаємодії з засобами масової інформації;
- ✓ передає нову інформацію оперативному командирі.

Оперативне командування:

- ✓ продовжує підтримувати комунікацію з організаторами і зацікавленими сторонами;
- ✓ призначає тактичних командирів і проводить їм інструктаж;
- ✓ перевіряє відповідність тактичних планів оперативному і стратегічному планам;
- ✓ визначає час і місце проведення інструктажу для поліцейських;
- ✓ організовує штабні навчання або моделювання подій з тактичними командирами²⁵;
- ✓ постійно переглядає завдання поліції та обрану тактику на основі оцінки ризиків, щоб забезпечити їх відповідність ситуації;
- ✓ передає нову інформацію стратегічному командуванню.

Тактичний командир:

- ✓ складає тактичні плани, консультуючись із оперативним командуванням та іншими тактичними командирами;
- ✓ проводить огляд території або перевірку поліцейського спорядження, за яке він відповідає, щоб усунути будь-які непередбачені проблеми на ранній стадії;
- ✓ забезпечує наявність достатньої кількості співробітників для виконання завдання, за яке він відповідає;
- ✓ перевіряє, наскільки добре навчені та екіпіровані його співробітники для вирішення своїх завдань;
- ✓ коли з'являється нова інформація, передає її оперативному командуванню;
- ✓ стежить за самопочуттям співробітників поліції, які охороняють порядок під час зібрання.

1.7. Під час зібрання

Сприяння проведенню мирних зібрань

Запорукою успішного проведення зібрання є правильне планування. У процесі розробці плану, що містить чіткі цілі поліції, зазвичай не потрібно залучати оперативне або стратегічне командування до поточних рішень. Більшість зібрань, як великих, так і малих, не створюють серйозних проблем, а порушення звичного ритму життя людей – короткочасно. Лише в деяких випадках зібрання призводять до насильства або порушення громадського порядку. Поліція зобов'язана сприяти зібранням, про які було повідомлено або узгоджено, і завжди повинна прагнути задіяти мінімальну кількість поліцейських ресурсів, необхідних для забезпечення мирного проведення зібрання. Тактичні командири повинні безперервно аналізувати хід поліцейської операції під час зібрання, виходячи з моделі прийняття рішень, яка повинна послужити основою для їх дій.

У цьому розділі розглядаються основні заходи, які повинна вжити поліція для забезпечення проведення мирних зібрань. На початку глави розглядалося зібрання, інформацію про яку поліція отримала заздалегідь, так як організатори повідомили про заплановану зустріч (офіційну або неофіційну) або за допомогою збору оперативної інформації.

Далі описані заходи, які поліція повинна вжити в ситуації, коли відбувається стихійне зібрання або якщо поліція не була попереджена. У цьому розділі також розглядаються деякі фактори, які впливають на поведінку учасників зібрання, і пояснюється, як зібрання можуть перерости в заворушення і насильство.

Сприяння

Командири поліції мають отримувати найновішу інформацію про зібрання, а також забезпечувати передачу відповідним співробітникам поліції будь-якої нової інформації, пов'язаної із зібранням, його учасниками або іншими подіями, які можуть вплинути на проведення цього заходу.

Присутність на місці зібрання. Важливо, щоб поліція за можливості зайняла свої позиції перед тим, як почнуть збиратися учасники заходу. Необхідно мати можливість розмістити співробітників та обладнання в найбільш пристосованих для цього місцях, а також встановити необхідні загорожі, перекрити дороги, переглянути оцінку

ризиків і забезпечити, щоб все було готово для сприяння зібранню і захисту його учасників.

Завчасне розміщення сил поліції є особливо важливим в ситуаціях, коли в місці проведення зібрання або на його маршруті розташовано ділянки, навколо яких точаться суперечки або які мають особливе значення. Якщо важливо, щоб учасники зібрання або протестувальники не збирались у певних місцях, поліція повинна першою зайняти такі об'єкти. Це дозволить уникнути невдоволення або знизити його рівень, а також усуне необхідність застосування сили для відтиснення зібрання або його частини з цього місця.

Завчасне прибуття поліції на місце зібрання також дозволить старшому командирі поліції зустрітися з організаторами і будь-якими іншими важливими сторонами (в тому числі зі ЗМІ) в момент їх прибуття і надати їм оновлену інформацію або провести брифінг щодо запланованих заходів, дотримуючись таким чином принципу передбачуваності.

Командири поліції повинні усвідомлювати різницю між видимою та фактичною присутністю поліції. Більша частина співробітників разом з відповідним обладнанням за можливості повинна бути розміщена неподалік від місця проведення зібрання, але поза зоною видимості людей, які беруть у ньому участь. Альтернативою є маневрене розгортання підготовлених підрозділів із протидії масовим заворушенням без повного екіпування (захисне спорядження може бути надіте в разі необхідності).

Толерантність. Поліція повинна завжди пам'ятати про те, що в той час як її обов'язком є підтримання правопорядку, її роль також дає їй певну свободу розсуду. Під час забезпечення порядку на зборах поліція повинна бути готова терпимо ставитися до незначних порушень закону і поведінки, пов'язаної з порушенням громадського порядку. Занадто суворе застосування закону може викликати роздратування серед учасників зібрання і призвести до зростання напруженості та протистояння з поліцією. Такий підхід повинен бути чітко зазначений в оперативних планах і підкреслений під час проведення інструктажу для поліцейських.

Запис рішень. Командири поліції повинні забезпечити, щоб будь-які їхні рішення чи накази фіксувались в режимі реального часу. Відповідні записи повинні бути доступні для підбиття підсумків після зібрання.

Комунікація

Як і на інших етапах роботи, під час зібрання необхідно продовжувати відкритий діалог з організаторами. Якщо організатор вирішив скористатись волонтерськими або професійними послугами стюардів, поліція може призначити співробітника, відповідального за підтримання зв'язку, який ділитиметься відповідною інформацією зі стюардами або з організаторами зборів (за відсутності стюардів). Інформацію щодо поліцейської операції необхідно надати під час спеціального брифінгу, а потім слід підтримувати зв'язок зі старшим стюардом протягом усього зібрання.

Під час заходу тактичний командир повинен підтримувати відкритий діалог із організаторами, передаючи їхні прохання оперативному командирі, а також передаючи інформацію та прохання поліції організаторам.

Поліція повинна завжди намагатись забезпечити, щоб будь-яка інформація, що надходить від співробітників протягом усього зібрання і адресована організаторам, учасникам, противникам заходу, ЗМІ та правозахисникам, була правдивою і несуперечливою. Поліція також повинна забезпечити послідовне надання інформації протягом всього заходу всім зацікавленим сторонам відповідно до принципу передбачуваності (в тому числі інформації про будь-які зміни ситуації).

Крім того, поліція повинна прагнути підтримувати двосторонню комунікацію з відповідними суб'єктами, а не тільки збирати інформацію, яка може допомогти проведенню операції. Це означає, що поліція повинна не тільки питати думки організаторів і учасників в режимі реального часу і реагувати на їхні проблеми, а й надавати інформацію організаторам, щоб вони могли адаптувати свою поведінку та підходи у відповідь на будь-яке зростання напруженості. Зокрема, двосторонній обмін інформацією може бути ефективним засобом боротьби з чутками, що можуть виникати й поширюватись під час зібрання. Чутки можуть створювати особливо серйозні проблеми в умовах поганих стосунків та браку довіри між організаторами та поліцією [13].

Диференційований підхід до учасників зібрання

Командири повинні завжди прагнути до того, щоб співробітники поліції постійно пам'ятали про різноманіття учасників зібрання і могли реагувати на потреби різних категорій учасників протягом зібрання. Вони також повинні вміти диференційовано ставитися до різних підгруп учасників, зокрема звертаючи увагу на людей, які своїми

словами або діями можуть спровокувати зростання напруженості і щодо яких може знадобитися швидке застосування відповідних заходів ще на ранньому етапі. Командирам поліції слід мати на увазі, що поліцейські тією ж мірою відчують вплив натовпу, що й учасники зібрання. За своїм соціально-демографічним складом співробітники поліції часто подібні до учасників відповідного зібрання, і за різних умов, особливо при зростанні напруженості, вони можуть відчувати різні емоції, в тому числі неспокій, непевність, гнів або страх. Основними відмінностями між співробітниками поліції і демонстрантами є те, що поліцейські пройшли підготовку з охорони громадського порядку, мають комплект спеціального спорядження і перебувають під командуванням старшого офіцера. Тому важливо, щоб оперативні й тактичні командири забезпечували дисципліну і самоконтроль своїх співробітників, незважаючи на можливі образи чи інші провокації на їхню адресу.

Командири поліції повинні завжди думати про те, яким чином можна покращити відносини з учасниками зібрання. Вони повинні пам'ятати, що поведінка людей на зібранні може змінюватися залежно від відносин між учасниками та поліцією і від сприйняття людьми легітимності ролі поліції в забезпеченні проведення зібрання. На всіх зібраннях присутні різні групи учасників, що мають різні погляди і ставлення до поліції та один до одного. Тільки в небагатьох випадках вороже ставлення до поліції розділяють всі учасники зібрання. Реакцією на дії поліції може бути як зростання ворожих настроїв, так і симпатія й повага до поліції. Толерантні дії та гуманне ставлення (наприклад, надання допомоги особам, що опинились у скрутному становищі) з боку співробітників поліції можуть покращити їхні стосунки з демонстрантами, сприяти більшому самоконтролю з боку учасників і допомогти розрядити напруженість, тоді як будь-яке застосування сили поліцією може мати негативний вплив на поведінку учасників і підвищити ймовірність виникнення заворушень в різних частинах зібрання. Співробітників поліції завжди слід заохочувати до позитивної взаємодії з учасниками зібрання.

Конфронтаційна манера дій поліцейських може зменшити або підірвати легітимність поліції в очах учасників. Натомість коли поліція сприяє зборам і взаємодіє з людьми, її можуть сприймати позитивно. Існує велика ймовірність того, що учасники зібрання, які визнають легітимність поліції, будуть вести себе мирно, що значно зменшить потенціал для виникнення заворушень. Такі учасники будуть більш схильні закликати інших людей вести себе мирно і швидше за все будуть дистанціюватися від неналежної або агресивної поведінки

меншості.

Таким чином, підтримання діалогу і сприяння зібранню на всіх його етапах є ключем до мирного й успішного проведення заходу.

Спонтанні зібрання

У деяких випадках зібрання організовуються у відповідь на важливу подію або особливо нагальну проблему, і організатори та/або особи, які беруть в них участь, можуть вирішити зібратися в стислі строки. В таких ситуаціях неможливо виконати законну вимогу щодо повідомлення. В інших випадках зібрання можуть бути організовані таким чином, щоб здивувати тих, хто перебуває поблизу. Флешмоб – це особливий вид спонтанного зібрання, за якого певна група людей дуже швидко збирається в одному місці (як правило, зорганізувавшись за допомогою смс-повідомлень або соціальних мереж), щоб висловити думку або зробити заяву і відразу ж після цього розійтися. Деякі зібрання організовуються без повідомлення поліції, оскільки організатори не довіряють поліції або побоюються, що зібрання буде заборонене, і хочуть приховати інформацію про те, що воно відбудеться.

Хоча такі заходи можуть порушувати місцеве законодавство, поліція повинна сприяти всім мирним зібранням. Якщо поліція не мала можливості підготуватися до заходу і виділити відповідні ресурси, може виникнути потреба в терміновому реагуванні на ситуацію. Як правило, поліція повинна мати плани дій в непередбачених обставинах, щоб забезпечити відповідне реагування на такі ситуації.

Технологічні досягнення у сфері соціальних мереж, мобільного зв'язку та Інтернету дають щоразу більше можливостей для того, щоб зібратися в стислі строки, не покладаючись на традиційні форми організації зібрань. Багато спонтанних зібрань можуть, по суті, не мати формального організатора, тому що людей на них кличуть в неформальний спосіб через найрізноманітніші соціальні мережі.

Коли зібрання вже проходить, а поліція не отримала жодного попереднього повідомлення, поліцейські, які першими опиняться на місці проведення заходу, мають вжити початкових заходів. Першим завданням прибулих поліцейських завжди має бути сприяння мирному зібранню, а також стабілізація ситуації. Іншими словами, співробітники поліції повинні забезпечити мирний характер зібрання та безпеку учасників, а у випадках порушення громадського порядку – не допустити поширення таких дій або убезпечити від них інших людей.

Якщо поліція забезпечує порядок на незапланованому зібранні,

командирам (на оперативному або тактичному рівні) слід спершу оцінити ситуацію, і визначити, які кроки потрібно зробити для сприяння зібранню, використовуючи модель прийняття рішень, описану в главі 4. Поліція повинна намагатися вести діалог з організаторами, для того щоб наміри обох сторін були зрозумілими. Поліції слід діяти з обережністю, щоб не спровокувати заворушення або не наразити учасників на небезпеку. Оцінивши ситуацію візуально, поліція може виділити відповідні ресурси для ефективного сприяння проведенню заходу. Якщо зібрання носить насильницький характер, пріоритетом для поліції повинно стати стримування насильницьких дій. Більшість незапланованих зібрань є мирними і навряд чи вимагають від поліції набагато більше уваги, ніж виконання її звичайних обов'язків.

Абсолютним пріоритетом для поліції повинна бути безпека людей. Більшість зібрань по'язані з потребою в регулюванні дорожнього руху під час та після заходу, коли люди розходяться. Також слід приділити увагу особам, які можуть протистояти зібранню, і розглянути питання про те, чи можуть вони створити напружену обстановку або вдатись до насильницьких дій.

Крім цього, поліція повинна розглянути питання про безпеку тих, на кого зібрання можуть справити непрямий вплив. Може виникнути необхідність направити рух транспорту в об'їзд місця проведення заходу, а також опублікувати інформацію про будь-які затримки транспорту. Необхідно, зокрема, повідомити пожежну службу і службу швидкої допомоги, оскільки будь-яка затримка в роботі цих служб може вплинути на їхню здатність негайно реагувати на інциденти [17]. Поліція також повинна звернути увагу на життя місцевої громади та роботу бізнесу в районі проведення зборів. Великі збори можуть приваблювати злочинців, які прагнуть скористатися ситуацією в своїх цілях. І, нарешті, поліції необхідно враховувати такі чинники, як стать та вік учасників зібрання, а також осіб, що можуть опинитися поблизу.

Якщо зібрання триває протягом довгого часу, поліція може бути змушена створити командну структуру, визначити стратегічні наміри, завдання поліції і тактику дій, а також виділити ресурси і підтримувати формальні канали комунікації з організаторами. Будь-яке мирне зібрання може створювати певні незручності для населення, але поліція не повинна змушувати людей розходитись і не повинна розганяти зібрання, якщо не існує явної загрози для громадської безпеки. Будь-яке рішення щодо обмеження або розгону зібрання вимагає ретельного розгляду, для того щоб зважити права і свободи всіх сторін, а також ризики, пов'язані із загостренням ситуації, і шкоду, якої може бути

завдано в разі розгону зборів поліцією.

Надання учасникам можливості покинути зібрання.

У певний момент учасники зібрання приймають рішення покинути місце його проведення. Учасники та інші особи повинні мати можливість самостійно розійтися і покинути місце зібрання без втручання з боку поліції. Поліція повинна розглянути питання про те, як забезпечити учасникам вільний доступ до безпечних шляхів відходу з місця проведення заходу. Людям, що покидають зібрання, також потрібно забезпечити захист від можливого нападу з боку вороже налаштованих опонентів, які можуть погрожувати їм застосуванням насильства.

При застосуванні поліцією будь-яких активних заходів для розгону зборів необхідно враховувати таке:

- повинні існувати відповідні виходи або шляхи відходу, що дозволили б людям розійтися;
- невеликі розосереджені групи людей можуть становити більшу проблему для поліції, ніж одна велика група;
- після того як зібрання було розігнано, люди повинні мати можливість повернутись додому;
- сама по собі видима присутність великої кількості сил поліції може призвести до того, що учасники повільніше покидатимуть зібрання, тому слід розглянути питання про те, щоб вивести поліцейських з поля зору учасників зібрання, при цьому тримаючи їх напоготові для негайного розгортання в разі необхідності;
- поліція повинна брати до уваги будь-які конкретні питання, пов'язані з розгоном зібрання, якщо вони можуть неоднаково вплинути на безпеку жінок, дітей або осіб з обмеженими можливостями.

Якщо публічне зібрання проходить в безпечному місці, має незначний вплив або взагалі не впливає на права та свободи інших осіб або на благополуччя місцевого населення, то поліція повинна дозволити учасникам залишитись, а також розглянути можливість тривалого зібрання, використовуючи при цьому різні форми діалогу.

Контрольний список обов'язків групи командування на етапі сприяння зібранню

Стратегічне командування:

- ✓ здійснює контроль за охороною правопорядку на зібранні, стежачи за відповідністю дій поліції стандартам прав людини;
- ✓ переглядає стратегічні наміри, щоб забезпечити їх відповідність ходу операції;
- ✓ взаємодіє з оперативним командиром з метою забезпечення операції достатніми ресурсами;
- ✓ проводить інструктаж для оперативного командира.

Оперативне командування:

- ✓ забезпечує проведення інструктажу для всіх тактичних командирів;
- ✓ доводить інформацію до відома стратегічного командування та передає далі інформацію, що надходить від стратегічного командування;
- ✓ управляє діями поліції відповідно до принципів прав людини і стратегічних намірів;
- ✓ постійно переглядає завдання поліції або тактику поліції на основі оцінки ризиків і будь-якої нової інформації та вирішує питання про необхідність внесення відповідних змін;
- ✓ забезпечує, щоб будь-які факти злочинної поведінки були належним чином розслідувані;
- ✓ продовжує стежити за станом своїх співробітників.

Тактичне командування:

- ✓ проводить інструктаж для всіх співробітників, які перебувають в його підпорядкуванні;
- ✓ забезпечує, щоб всі співробітники діяли з дотриманням прав людини і протистояли будь-яким неправомірним діям або поведінці;
- ✓ якнайшвидше складає рапорт про будь-яке застосування сили;
- ✓ забезпечує, щоб будь-які докази вчинення злочинів, в тому числі неправомірних дій поліції, збиралися, зберігалися та передавалися слідству;
- ✓ доводить інформацію до відома оперативного командування та передає далі інформацію, що надходить від оперативного командування;
- ✓ дозволяє або забороняє використання певної поліцейської тактики залежно від обставин;
- ✓ стежить за станом співробітників, які перебувають у його підпорядкуванні.

Протидія насильству та заворушенням під час зібрань

Поліція повинна пам'ятати, що переважна більшість зібрань проходить мирно, з дотриманням вимог закону і законних обмежень, а по завершенню таких зібрань їх учасники спокійно розходяться. Заворушення і насильство трапляються відносно рідко, але через те, що інформація про такі дії завжди потрапляє в ЗМІ, може легко скластися враження, що це явище є більш поширеним, ніж є насправді.

Поліції завжди необхідно враховувати те, як дії, які вона вчиняє (або не вчиняє), та заяви, які вона робить (або не робить), можуть впливати на ескалацію напруженості як до зібрання, так і під час нього. Поліція може не мати значного впливу на кількість учасників зібрання, втім вона може контролювати обсяг підтримуваної комунікації. Саме тому настільки важливими є дотримання політики передбачуваності та ефективна комунікація (не тільки зв'язок із учасниками та організаторами зборів, але й комунікація у більш широкому сенсі, наприклад, через соціальні мережі). Заохочення поліцією належної поведінки забезпечує вищу імовірність того, що зібрання матиме мирний характер, ніж постійне очікування неправомірної поведінки, якій необхідно буде протидіяти.

Доти, доки учасники зібрання не вдаються до насильства (навіть якщо зібрання є незаконним), поліція повинна уникати застосування сили. Як уже зазначалося вище, силу слід використовувати тільки тоді, коли інші альтернативи не приносять бажаного результату. Будь-яке застосування сили в будь-якому контексті завжди має бути мінімально необхідним для відновлення громадського порядку. Поліція завжди повинна мати в своєму розпорядженні різні тактичні прийоми для мінімізації необхідності застосування сили при охороні порядку під час зібрань. Перед тим як застосовувати силу, слід скористатись прийомами, що передбачають комунікацію, діалог і збір доказів, а не втручання. Завжди, коли є така можливість, поліція повинна проявляти терпіння, для того щоб дати час неформальним способам зниження напруженості чи припинення безладів досягнути бажаного результату.

Деескалація

Термін «деескалація» часто розуміють неправильно. Його не слід асоціювати з пасивною поведінкою. Деескалація – це активне зниження напруженості шляхом комунікації та інших дій, що базуються на диференційованому ставленні до учасників зібрань, на протиположності пасивному очікуванню моменту, коли зібрання переростуть в заворушення чи насильство. Деескалацію слід розуміти як позитивну і

активну поліцейську тактику, а не як реагування на обставини, що змінюються. Щоразу, коли ситуація загострюється і використовується сила, поліція повинна активно і якомога швидше знижувати напруженість для того, щоб нормалізувати ситуацію.

Як підкреслюється у багатьох розділах цього посібника, поліцейські командири завжди, коли це можливо, повинні використовувати різні форми комунікації як спосіб зниження напруженості й деескалації ситуації. Зокрема, командир поліції повинен підтримувати контакт протягом усього часу проведення зібрання з організатором зібрання та іншими відповідними суб'єктами за допомогою особистого спілкування або спілкування по мобільному телефону. Щоразу, коли комунікація переривається, важливою складовою та нормою повинно бути відновлення каналів комунікації, використання діалогу та різних форм посередництва чи заспокоєння. Така тактика завжди матиме велике значення. Поліція повинна бути готова пояснити свої дії або бездіяльність і, якщо це необхідно, визнати свою провину. Діалог і комунікація можуть мати дуже великий вплив на зниження напруженості. Поліція завжди повинна прагнути повернути ситуацію в стан відносного порядку і низької напруженості. Проте, слід брати до уваги, що сприйняття подій поліцією та населенням може відрізнятись.

Деескалація напруженості може включати в себе невербальну комунікацію, що дозволяє передати наміри поліції більш широкій групі осіб. Це може бути, наприклад, переміщення водомета або інших поліцейських транспортних засобів за межі видимості учасників зібрання, коли в цих засобах більше немає потреби. Також способом деескалації може бути заміна співробітників із боротьби з масовими заворушеннями, які одягнені в захисне екіпірування, на місцевих поліцейських в звичайній формі. Разом із тим командир поліції завжди повинен пам'ятати про те, що він зобов'язаний забезпечити захист своїх співробітників, коли це необхідно [10].

Стимування

Одним з можливих підходів, спрямованих на протидію заворушенням, є стимування тих осіб, які вдаються до насильства. Існує багато форм стимування. Найбільш базовою формою стимування може бути проста організація учасників зібрань таким чином, щоб убезпечити їх від проїжджаючого автотранспорту. Стимування може мати і більш серйозні форми, які вимагають значних поліцейських ресурсів, наприклад, супровід мирного маршу повз

агресивно налаштованих опонентів.

Один з найбільш суперечливих методів, які використовується поліцією, – утримування протестувальників на невеликій площі протягом довгого часу (kettling). Цей метод полягає в тому, що поліція обмежує рух (частини) учасників зібрання, фізично тримаючи їх на певній обмеженій території.

Вважається, що таким чином поліція може обмежити рух групи осіб, яка вдається до насильства, або протистояти невідворотній загрозі масових заворушень або завдання серйозних пошкоджень майну. Ті, хто утримується поліцією, випускаються невеликими групами протягом деякого часу.

Командири поліції завжди повинні брати до уваги високий ризик того, що метод утримування буде неспіврозмірним, наприклад, з точки зору його тривалості (особливо у разі його неналежного планування й координації) або в ситуації, коли багато з тих, кого утримують, поводитися мирно. Також є ризик проведення акцій солідарності з боку тих, кого не утримують. Таким чином, стримування може виявитися контрпродуктивним. Повинна існувати інструкція щодо того, яким чином можна дати можливість вийти тим людям, які випадково потрапили до кола тих, до кого застосовуються такі заходи стримування. Там, де тільки частина зібрання вдається до насильства, іншим учасникам повинно бути дозволено продовжувати мирне зібрання. Метою стримування завжди має бути запобігання продовженню або ескалації насильства і надання можливості мирному зібранню тривати далі.

Важливо інформувати організаторів зібрання і тих, до кого застосовуються заходи стримування, про причини і приблизну тривалість таких заходів. Особи, які потрапили в зону стримування, повинні мати можливість задовольнити свої базові потреби, наприклад, мати доступ до туалету і питної води, наскільки це необхідно, особливо якщо на вулиці дуже спекотно або дуже холодно. Поліція повинна завжди пам'ятати про різноманіття тих, хто бере участь в зібраннях і може потрапити в зону стримування, а також про можливість надати можливість виходу з цієї зони, зокрема, потенційно вразливим особам – вагітним жінкам, дітям, людям похилого віку, хворим або травмованим. Застосування заходів стримування має тривати мінімально необхідну кількість часу, а рішення про застосування цієї тактики має переглядатись регулярно.

Використання тактики стримування викликає серйозну стурбованість у багатьох учасників зібрань, правозахисних груп і

деяких судових органів. У низці випадків фізичне стримування учасників поліцією було визнане незаконним. Як правило, поліцейське стримування носить невибірковий характер; поліція не проводить межі між учасниками і тими, хто не бере участі в зібранні, або між мирними і немирними учасниками. Дозволяючи одним проходити через поліцейський кордон, і водночас не даючи це робити другим, поліція може сприяти ескалації напруженості. Крім того, блокування виходу з оточення може порушувати право на особисту свободу і право на свободу пересування. Крім цього, фізичне стримування учасників зібрання потребує залучення великої кількості співробітників поліції протягом значного періоду часу [19].

Розгін зібрання

Бажаним варіантом для поліції завжди має бути надання людям можливості розійтися самостійно. Розгін зібрання поліцією завжди повинен бути крайнім заходом, який слід використовувати тільки у відповідь на акти насильства або на неминучу загрозу насильства.

Перед використанням будь-яких інших тактичних прийомів поліція повинна спершу за допомогою засобів вербальної і візуальної комунікації звернутися до учасників зібрання з проханням розійтися, а також повинна обговорити з організаторами або основними впливовими особами і стюардами питання про те, яким чином забезпечити, щоб люди покинули місце проведення зібрання. Такий підхід повинен стати нормою в ситуаціях, коли люди відмовляються йти самостійно, за винятком тих випадків, коли вже відбувається широкомасштабне насильство і будь-яке зволікання може призвести до безпосередньої загрози для співробітників поліції.

Коли приймається рішення про застосування сили для розгону зібрання, під час якого відбувається насильство, відповідний дозвіл повинен давати оперативний командир. Рішення має бути повністю задокументоване і має містити повне обґрунтування обраної тактики.

Перед використанням сили слід попередити про це учасників зібрання. Єдиним винятком повинні бути ситуації, коли будь-яка затримка може призвести до негайної втрати життя або до серйозних тілесних ушкоджень. Попередження має бути зроблене за допомогою достатньо потужного звукопідсилювального пристрою, відповідною мовою і більше ніж один раз. Попередження має бути чітким, добре чути і не повинно зливатися з іншими звуками, наприклад, занадто гучним шумом двигуна. Може виникнути необхідність повторити таке попередження з різних місць, для того щоб усі учасники могли його

почути. Якщо учасники зібрання використовують різні мови, поліція повинна розглянути питання про озвучення попередження різними мовами і, якщо є така можливість, – використовувати для цього написані від руки плакати або електронні дошки оголошень.

Поліція повинна дати учасникам достатню кількість часу для того, щоб вони виконали прохання поліції, перш ніж прозвучить друге попередження або буде застосована сила. За можливості слід зробити відео – та аудіозапис попередження і реакції на нього учасників зібрання. Якщо поліція все ж вирішить, що необхідно застосувати силу, то таке застосування сили повинно мати форму адресного втручання, спрямованого на тих, хто здійснює акти насильства, а також має бути мінімально необхідним для того, щоб зупинити насильство і відновити громадський порядок. Поліції також слід пам'ятати про різноманітність учасників зібрання і враховувати можливий вплив будь-якого застосування сили на особливо вразливих людей. Там, де до насильства вдаються лише деякі з учасників зібрання, дії поліції повинні бути спрямовані на цих конкретних порушників. Іншим учасникам необхідно дати можливість продовжувати зібрання або розійтися. Рішення використовувати тактику розгону зібрання повинно прийматися на основі оцінки поведінки більшості учасників, а не дій деяких осіб.

Контрольний список обов'язків групи командування

Стратегічне командування:

- ✓ продовжує стежити за діями поліції з розгону зібрання, забезпечуючи постійну відповідність цих дій вимогам щодо прав людини;
- ✓ приймає рішення щодо необхідності застосування сили для розгону зібрання;
- ✓ бере під свій контроль ресурси, які більше не потрібні оперативному командуванню;
- ✓ забезпечує наявність відповідних ресурсів для проведення розслідування будь-якого повідомлення про неправомірні дії поліції, а також у випадках, коли розслідування проводиться іншою організацією; без зволікань надає рапорт з цього питання і всі необхідні докази.

Оперативне командування:

- ✓ сприяє тому, щоб учасники зібрання розійшлися мирно;
- ✓ продовжує діалог з організаторами та зацікавленими сторонами;
- ✓ якщо неможливо забезпечити, щоб учасники зібрання розійшлися мирно, просить чи дає дозвіл на використання сили, але тільки у випадках, коли це доцільно;
- ✓ забезпечує регулярний перегляд рішень про використання конкретної тактики і відкликає відповідні повноваження, коли обставини більше не вимагають застосування таких тактик;
- ✓ забезпечує передачу ресурсів, які більше не потрібні, під контроль стратегічного командування; та
- ✓ продовжує передавати відповідну інформацію стратегічному чи тактичному командуванню.

Тактичне командування:

- ✓ продовжує передавати інформацію оперативному командуванню;
- ✓ веде запис усіх фактів застосування сили поліцією і передає ці відомості оперативному командуванню;
- ✓ стежить за тим, щоб персонал поліції діяв професійно, відповідно до закону та принципів прав людини, а також згідно з оперативним планом.
- ✓ продовжує стежити за станом співробітників, які перебувають під його керівництвом; та
- ✓ стежить за безпекою людей, які покидають зібрання, і звертає особливу увагу на осіб, стосовно яких існують певні ризики (жінки, які поодиноці йдуть додому; люди з обмеженою мобільністю, ЛГБТІ).

1.8. Тактичні методи

Передмова

В даному розділі викладено «скандинавський» погляд на застосування тактичних методів, під час охорони публічного порядку та безпеки, в рамках проведення масових заходів (публічних зібрань). Враховуючи викладене деякі поняття та терміни не мають аналогів у порівнянні зі структурою НПУ та запозичені із організації та структури поліції Швеції (*Svenska polisen*).

Важливе значення при виборі того чи іншого тактичного методу, який може бути застосований працівниками правоохоронних органів відіграє кольоровий код подій - «барометр стану». Полегшення внутрішньої комунікації між різними рівнями під час проведення операції із застосуванням сил поліції використовують декілька понять. Велике значення має те, щоб усі співробітники розуміли зміст або значення цих понять та використовували їх в однаковий спосіб.

Кольоровий код стану подій існує для того, щоб у простий та швидкий спосіб визначити стан у певний час, у певному місці. Кольоровий код стану подій не слід плутати з оцінкою картини (імовірності виникнення) загрози. Кольоровий код стану розділено на три рівні: зелений, жовтий та червоний. Зелений вказує на спокійний стан, жовтий - на невизначений або неясний стан, і червоний - на загрозований стан [2].

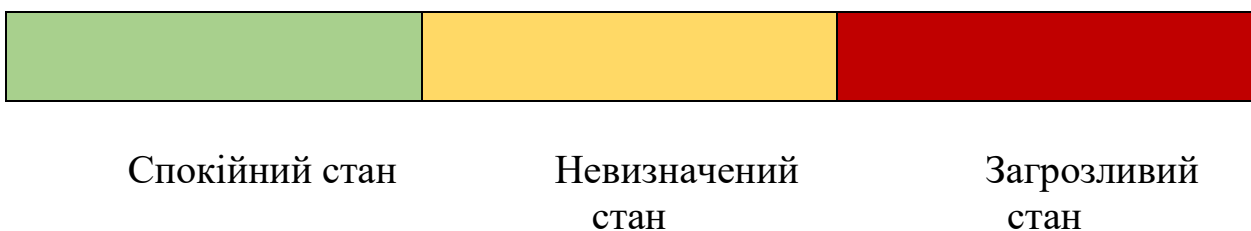

Рис. 8. Кольоровий код («барометр») стану

Кольоровий код стану подій використовується для того, щоб визначити та вказати яким є стан у певному місці у саме той час, коли надійшло повідомлення або отримано інформацію про це. У першу чергу, оцінку стану проводить саме та людина, що є

відповідальною за дії у відповідному певному місці, наприклад, командувач поліцейської операції, командувач підрозділу або групи, але цією особою може бути, наприклад, виконавець особливих доручень, якщо мова йде про більш обмежену зону дії. Повідомлення про забарвлення стану повинно доповнюватися та супроводжуватися більш конкретним описом ситуації, наприклад, яка кількість осіб присутня у певній зоні або на певному місці та що вони роблять.

ЗЕЛЕНИЙ СТАН

Зелений стан свідчить, що на місці спокійно і не відбувається або немає нічого, що вказувало би на яексь миттєве погіршення ситуації щодо правопорядку.

ЖОВТИЙ СТАН

Жовтий стан вказує, що ситуація невизначена або незрозуміла. Це, наприклад, може обумовлюватися тим, що ситуація щодо правопорядку «рухається» у напрямку виникнення або ескалації конфлікту і змінюється на гіршу. Також, це може бути зумовлено тим, що на місці є чинники, які можуть миттєво вплинути на ситуацію, змінивши її таким чином, що виникне конфлікт із завданням ушкоджень та застосуванням насильства. Приміром, може статися так, що на демонстраційну ходу, учасники якої поводяться спокійно, у будь-який момент можуть скоїти напад опоненти, що мають протилежні погляди.

ЧЕРВОНИЙ СТАН

Червоний стан вказує на те, що відбуваються значні сутички, спалахи насильства, тобто конфлікт вже у розпалі. Те, що деякі особи вже почали завдавати травми, побої та ушкодження іншим, застосовують силу, або розпочали кидати окремі предмети у своїх опонентів, або навіть поліцейських, не може розглядатися як червоний стан. Але, якщо учасники усієї демонстрації або значна їх частина (значні їхні групи) розпочали численні бійки, тобто завдавати один одному численні побої та ушкодження, або пішли на штурм із застосуванням сили/насильства або у наступ, то це вказує на червоний стан. Стан

може бути червоним навіть якщо поліція вважає, що вони зможуть втримати ситуацію під контролем та упоратися із нею.

Важливо зазначити та акцентувати на тому, що оповіщення згідно із показниками «барометру» стану вказує на ситуацію або забарвленість стану лише тільки в окресленій зоні або у певному місці. Це означає, наприклад, що під час значних демонстрації із кількістю учасників понад 1000 осіб забарвлення стану у передній частині демонстрації може бути «зеленим», водночас позаду ходи фактично може перерости у «червоний». Тому дуже важливо, щоб співробітник поліції, який доповідає про забарвлення стану та описує його, також повідомляв, у якій зоні це все відбувається.

Іншим фактором, на який також необхідно звернути увагу є те, що область «жовтого» стану - дуже значна та широка, тому що вона позначає та описує усе, що може відбуватися у проміжку між спокійним станом та повним хаосом. Це означає, що особливо важливим є те, аби під час повідомлень про «жовтий» стан вказувати ще причини та підстави для того, чому стан визначено як «жовтий». Однак, під час «зеленого» або «червоного» стану буде також дуже корисним та надасть велику допомогу, якщо разом із повідомленням про забарвленість стану на певному місці буде даватися у будь-якій можливій формі додаткове описання подій, які на ньому відбуваються саме у той час. З цієї причини повідомлення про забарвленість стану зазвичай повинно завжди містити додатковий та стислий опис подій, тобто, картини стану.

Ці три рівні кольорового коду стану подій не слід плутати з оцінкою картини загрози, яка робиться перед або під час проведення події, публічного заходу, свята тощо. Оцінка картини загрози повідомляється за 5-бальною шкалою, тобто, має 5 рівнів. При цьому «одиниця» свідчить про повну відсутність загрози, а «п'ятірка» - про надзвичайно високий рівень виникнення загрози. Картина загроз також повідомляється на підставі двох параметрів, ризик та небезпека/серйозність. Ризик означає оцінений ризик виникнення загрозової ситуації або того, що стануться небезпечні події або випадки. Небезпека/серйозність вказує на те, якими масштабними можуть бути за оцінками поліції негативні наслідки у разі, якщо ці небезпечні події матимуть місце.

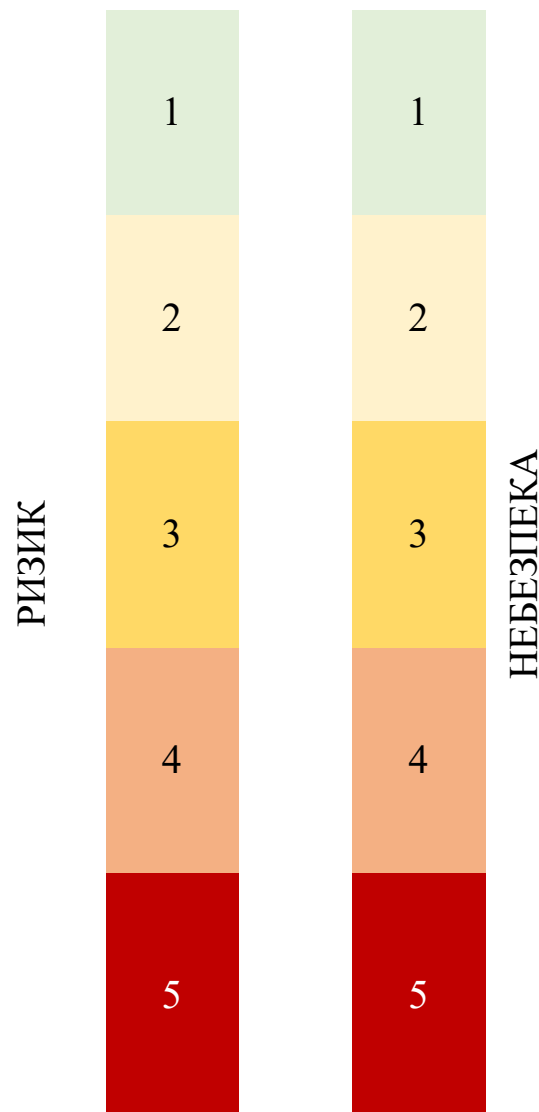

Рис. 9. Оцінювальна діаграма «картини загроз».

Це означає, що картина загрози перед проведенням певного масового заходу, свята або публічної події може бути повідомлена як 4-4, але під час їхнього проведення не відбувається нічого особливого, не виникає жодної з оцінених загроз, внаслідок чого зберігається зелений стан. Якщо оцінка картини загрози виявилася невдалою, теоретично може бути так, що картину загрози повідомили як «1-1», а під час вищезазначених заходів або свят відбуваються серйозні сутички та сильні масові заворушення зі спалахами насильства і стан стає «червоним». У переважній більшості випадків, коли застосовується спеціальна тактика дій поліції, картина загрози зазвичай має рівень «3-

3» та вище. Під час проведення масових заходів, свят та урочистих подій часто було, що стан змінювався між «зеленим» та «жовтим», щоб потім у певних випадках перерости в окремих місцях у «червоний».

Для якомога найшвидшого визначення стану та кращої орієнтації на місцевості також слід використовувати метод «розфарбовування». Дуже велике значення має те, щоб керівник поліцейської операції визначив та вказав на проблемні зони («вузькі місця») натовпу. Наприклад, хода демонстрантів може бути «розфарбована» так як це показано на рис. 10.

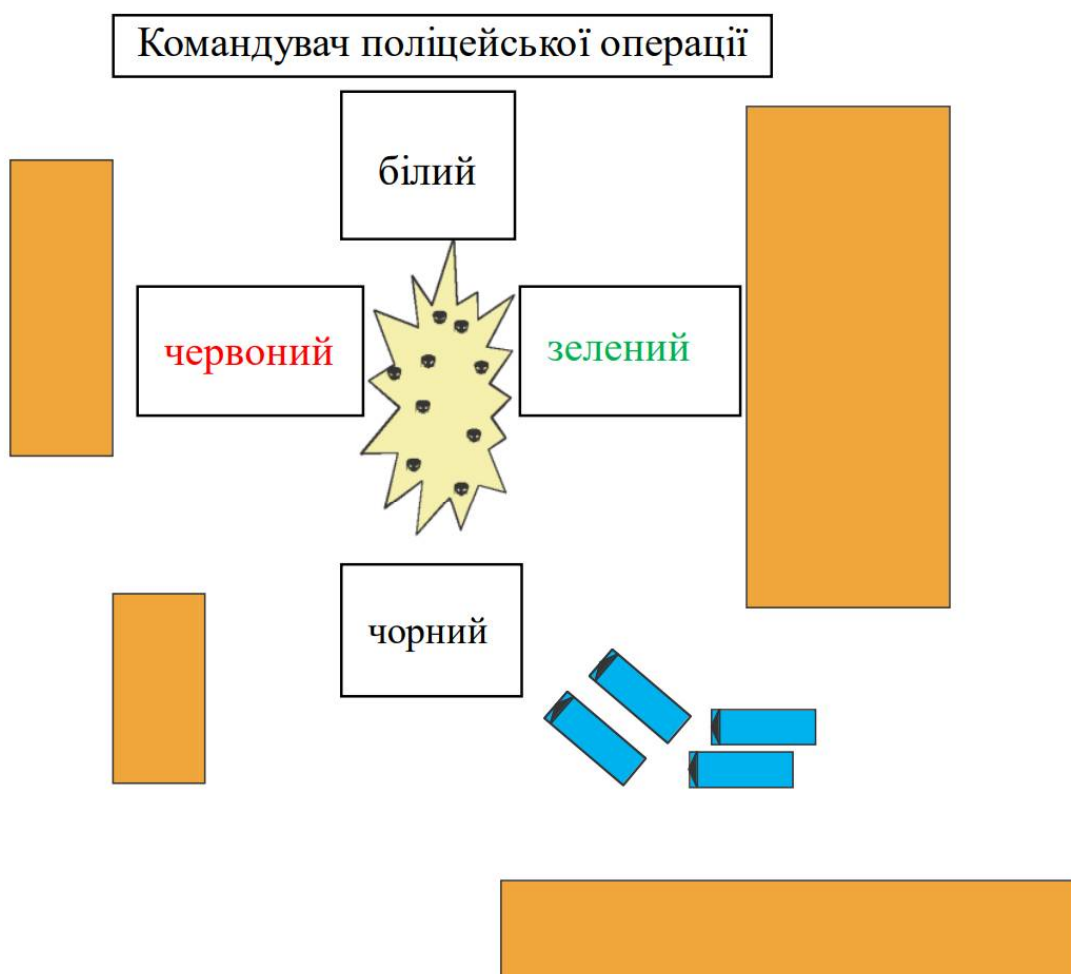

Рис. 10. Метод «Розфарбування»

Однією з основоположних цілей при впровадженні «особливої» тактики дій поліції було те, щоб поліцейські вибірково проводили затримання правопорушників та злочинців, які скоїли злочини під час виникнення масових заворушень та порушень правопорядку та

притягали до кримінальної відповідальності у більшій мірі ніж це було раніше. Але, наприклад в Швеції, все ще відсутня національна концепція щодо проведення оперативно-розвідувальної роботи, ведення документації та оперативно-слідчої роботи (аналізу отриманої інформації) у трьох поліцейських адміністрацій зі здійснення особливої тактики дій поліції. Замість цього ці управління поліції мають власні місцеві рішення, що базуються на власному досвіді щодо цього). Усі три місцевих концепції відрізняються одна від одної як методами, так і організацією.

Навіть якщо організація та робота виглядають трохи різними та несхожими, можна все ж таки дати загальний опис того, в який спосіб повинні виконуватися робочі завдання. Ці робочі завдання значно відрізняються не тільки від тієї роботи, якою займаються керівник із попередньої слідчої роботи, співробітник з оперативно-слідчої роботи та агенти з проведення оперативно-розвідувальної роботи (поліцейська розвідка) у своїй звичайній діяльності. Зовсім інакшими є особливі (перед-)умови та обставини, що виникають під час роботи з масовими людськими зібраннями, а також під час організації великих свят, подій та заходів.

Керівник із проведення зовнішньої попередньої слідчої роботи повинен відповідати за те, щоб далекосяжні першочергові заходи здійснювалися у відповідності до Національної концепції поліції з дослідження та аналізу інформації, проводити попередню слідчу роботу, забезпечуючи при цьому її ідеальну якість безпосередньо на місці за допомогою зовнішнього оперативно-слідчого персоналу. Якщо існує необхідність у додаткових людських ресурсах для проведення інформаційно-аналітичної та оперативно-слідчої, керівник із попередньої слідчої роботи тимчасово залучає до роботи співробітників інших підрозділів або одиниць.

Групи з проведення оперативно-розвідувальної роботи повинні вміти як вести спостереження за об'єктом, так і документувати події та випадки, що слугуватимуть доказами для служби попередньої слідчої роботи. Оперативно-розвідувальна робота та ведення документації повинні бути гнучкими, і групи повинні працювати з необхідним упередженням, а також їхня робота повинна базуватися на отриманих повідомленнях та інформації у відповідності до Моделі інформаційної підтримки поліції. Робота цих груп може поділятися на роботу перед здійсненням операції/завдання, під час та після нього. У подальшому ця

робота має складати одну з частин виконання операції або завдання, під час чого інформація/повідомлення повинні призначатися для тієї посадової особи або співробітника, який потребує її більш за все. Інформація/повідомлення, що надходять від цих груп можуть створювати можливості, наприклад, для командувача поліцейської операції підлаштувати свою тактику та спосіб дій під час виконання завдання/доручення для того, аби попередити скоєння злочину або виникнення масових заворушень. Окрім того оперативно-розвідувальна робота призначена для того, щоб задокументувати правопорушення, ідентифікувати правопорушника – винуватця злочину та притягти його до кримінальної відповідальності, поєднавши це із принципами диференціювання та виявлення небезпечних осіб при роботі із людськими зібраннями та демонстраціями.

Поліція діалогу виконує важливу функцію у рамках особливої тактики дій поліції по причині того, що поліцейські діалогу добре проінформовані про різноманітні угруповання або групи, що приймають участь у демонстрації. Вона утворює ланку між організаторами або лідерами демонстрації та командувачем поліцейської операції під час її проведення [2].

Спочатку, існувала невпевненість та невизначеність у тому, в який спосіб поліція повинна налагодити комунікацію та вести діалог із демонстрантами. Принципи зменшення та подолання конфліктів показали важливість того, щоб усі поліцейські, які входили до складу підрозділів, що виконували завдання у рамках поліцейської операції, активно вступали у діалог та спілкувалися із демонстрантами та навколишньою публікою з метою пояснити наміри та цілі поліції, проінформувати про те, що відбувається, наприклад, під час здійснення блокування певних місць - перекриття вулиць (створення загородження). Ведення діалогів та спілкування із публікою є важливим вже на місці проведення зібрання або демонстрації, де поліція безпосередньо, у натовпі, серед людей зможе інформувати їх або отримувати від них інформацію. Результати польових досліджень показують який розвиток отримав цей спосіб за останні роки.

Тактичні методи, такі як, наприклад, обмеження і спрямування під близьким спостереженням або «шлюз», що використовуються в особливій тактиці дій поліції, були запозичені з данської концепції проведення поліцейської операції мобільними підрозділами. Навіть якщо тактичні методи особливої тактики дій поліції не були розроблені

з самого початку, виходячи з принципів зменшення конфліктів, усе ж/наразі довелося прив'язати їх до вказаних принципів і, таким чином та у такому вигляді, провадити їх у практику. Для того, щоб ці методи отримали бажану та очікувану від них ефективність, вирішальним у даному випадку є те, щоб ті люди, на яких спрямовані дії поліцейської операції або стосовно яких здійснюються поліцією певні заходи, сприймали їх як законні, справедливі та легітимні. Імовірність або можливість того, що все буде саме так, підвищується у разі, якщо підхід поліції до застосування цих методів повністю відповідає принципам зменшення та подолання конфліктів.

Це означає, що жоден з цих методів сам по собі не допоможе зменшити або подолати конфлікт. Проте вони можуть посприяти та допомогти у збереженні ситуації у «зеленому» стані або повернути її до нього, якщо їх будуть застосовувати розумно. Однак, ставляться дуже високі вимоги щодо того, аби кожний співробітник поліції, який приймає участь в операції, під час якої використовуються ці методи, добре знав мету її проведення та з яким наміром застосовується той чи інший метод у кожній відповідній ситуації. У свою чергу, це вимагає ретельного та максимально якісного проведення планувальної роботи, поінформованості кожного поліцейського, а також ідеального володіння цими методами.

Тепер розглянемо різні можливі тактичні методи згідно із скандинавською моделлю.

Кліщі – «лещата» фактично/об'єктивно є не методом, а основним тактичним принципом, що має застосовуватися протягом усього часу здійснення поліцейської операції з підтримання порядку. Він полягає у тому, що відбувається втручання у ситуацію та її контроль з багатьох сторін та напрямків з метою отримання ідеального або достатнього простору для своїх дій.

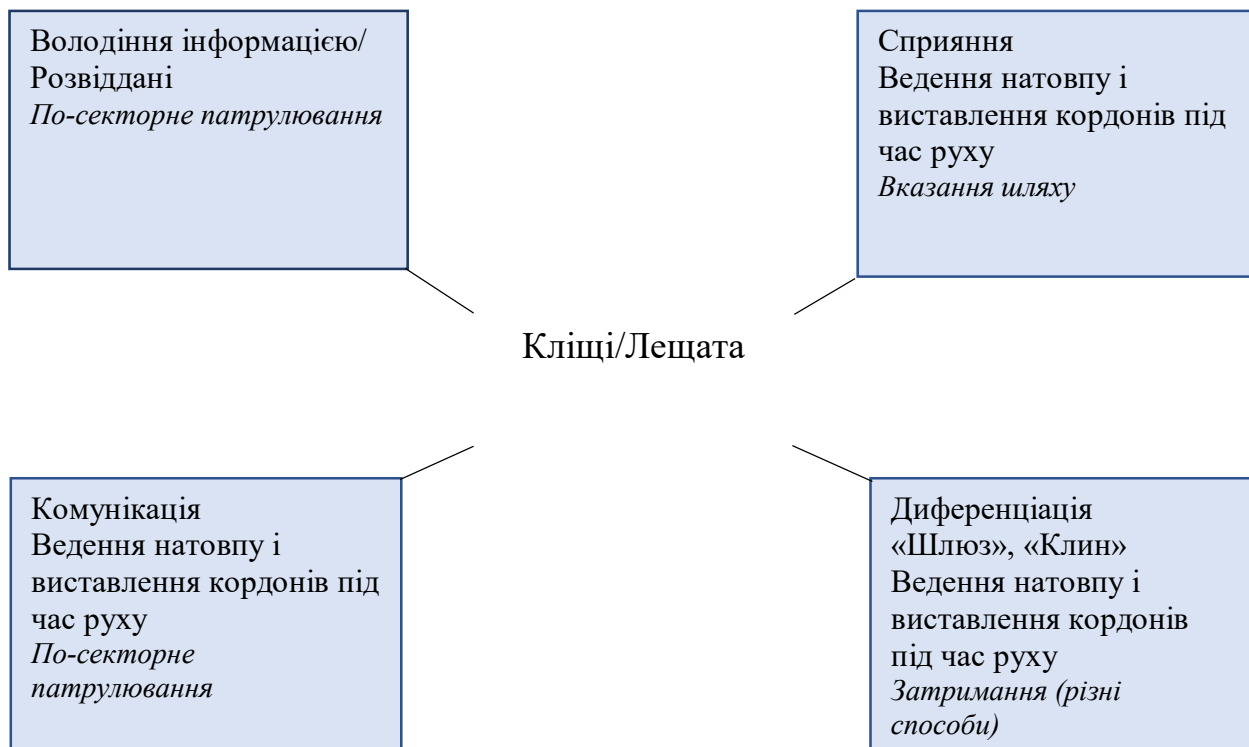

Рис. 11. Тактичні методи та їхнє відношення до стратегічних принципів

Маневр кліщі – «лещата»

Маневр «Кліщі – лещата» є основним тактичним принципом під час застосування зазначених тактичних методів особливої тактики дій поліції. «Кліщі – лещата» зводяться до того, щоб завжди триматися та рухатися так, аби тактичні одиниці (підрозділ, група, тощо) мали змогу з декількох напрямків втрутитися у ситуацію та провести затримання правопорушника, порушника спокою або нападника, що почав застосовувати силу проти оточуючих.

Цей принцип пов'язаний із процесом мислення, що охоплюється основною тактикою. Слід намагатися підлаштувати процеси під противника та за допомогою цього ускладнити його дії (перешкодити йому діяти самовільно), а відтак допомогти собі у ризикованій ситуації. Якщо ми здійснюємо затримання супротивників, або якимось іншим чином втручаємося у ситуацію із участю протилежної сторони, із декількох напрямків, то слід стежити за усіма зонами ризику, що призводить до послаблення можливості учасників людського зібрання діяти узгоджено з одного напрямку.

«Кліщі – лещата», які бачить протилежна сторона, можуть також

мати запобіжний або стримуючий ефект. У цьому разі для протилежної сторони, яка має намір вчинити правопорушення або здійснити напад, буде набагато складніше простежити, де саме знаходяться поліцейський, а відтак ризик для них бути виявленим та схопленим стає набагато вищим.

Отже, дуже важливо продумати маневр «кліщі – лещата» під час тактичного планування і перед проведенням операції, і в момент планування тактики під час операції. Тактичний принцип «кліщі – лещата» дає змогу бути на крок попереду та зберігати максимальну гнучкість. Кожен керівник або командувач повинен увесь час добиватися таких тактичних моделей, в яких буде застосовуватися принцип «кліщі – лещата».

Керівник поліцейської операції має проаналізувати те, що може трапитися у певний момент у найгіршому. Якщо керівник аналізує в такий спосіб, то розміщення одиниць поліцейських сил (підрозділів на машинах) за принципом «кліщі – лещата» завжди створюватиме вигідний тактичний простір для віднайдення виходу зі складних ситуацій. Водночас важливо, щоб кожен керівник або командувач в організації, відповідно до принципів тактики віддання наказів та доручень, намагався якомога довше самотійно брати на себе відповідальність рухатися в такий спосіб, щоб поліцейські у маневрі «кліщі – лещата» трималися разом із іншими одиницями, що виконують поліцейську операцію, та не відставали від них. Це може здійснюватися шляхом того, що підрозділи та поліцейські одиниці постійно рухатимуться паралельно до демонстрації.

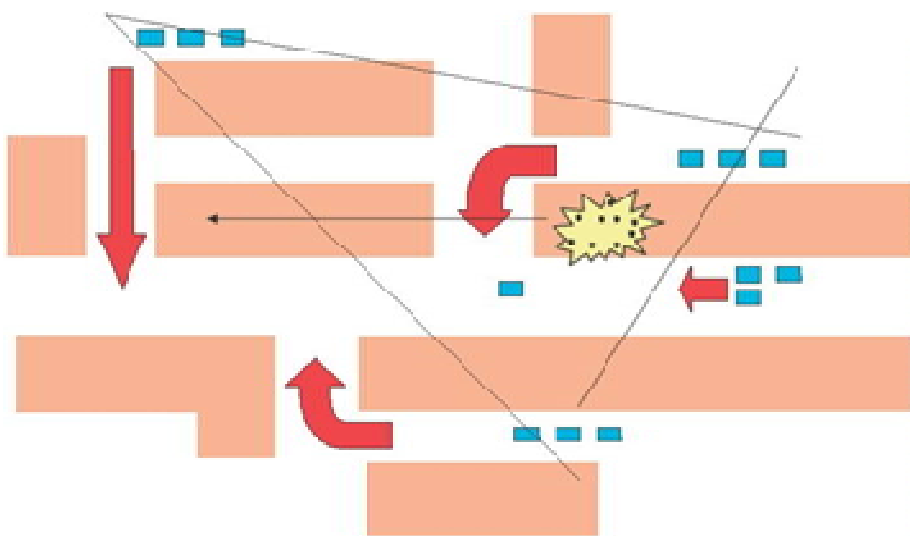

Рис. 12. Маневр «Кліщі – лещата»

З огляду на певні причини або у зв'язку із певною ситуацією може бути ухвалено стратегічне рішення, що полягатиме в тому, що тактичні резерви мають бути розміщені поза полем зору демонстрантів, тобто триматися на певній дистанції. Якщо дорожній рух та стан дороги ускладнюють або унеможливають одночасне переміщення підрозділів або одиниць, це призводить до можливості здійснення навмисного, заздалегідь запланованого нападу на одиницю, що рухається попереду. Задля запобігання цьому тактичний резерв поділяється на групи по три одиниці, що увесь час розміщуються та рухаються у найвигідніший спосіб щодо демонстрації або зібрання людей (відповідно до темпу руху демонстрантів). Дві з вказаних одиниці з усією ймовірністю матимуть можливість рухатися одночасно та забезпечувати виконання «кліщів – лещат».

Мета «кліщів – лещат» – мати ідеальну стартову/вихідну позицію на випадок необхідності використання якогось із інших більш наступальних тактичних методів, що описано далі у цій главі, для того, щоб вплинути на хід ситуації та змінити його (див. рис. 13).

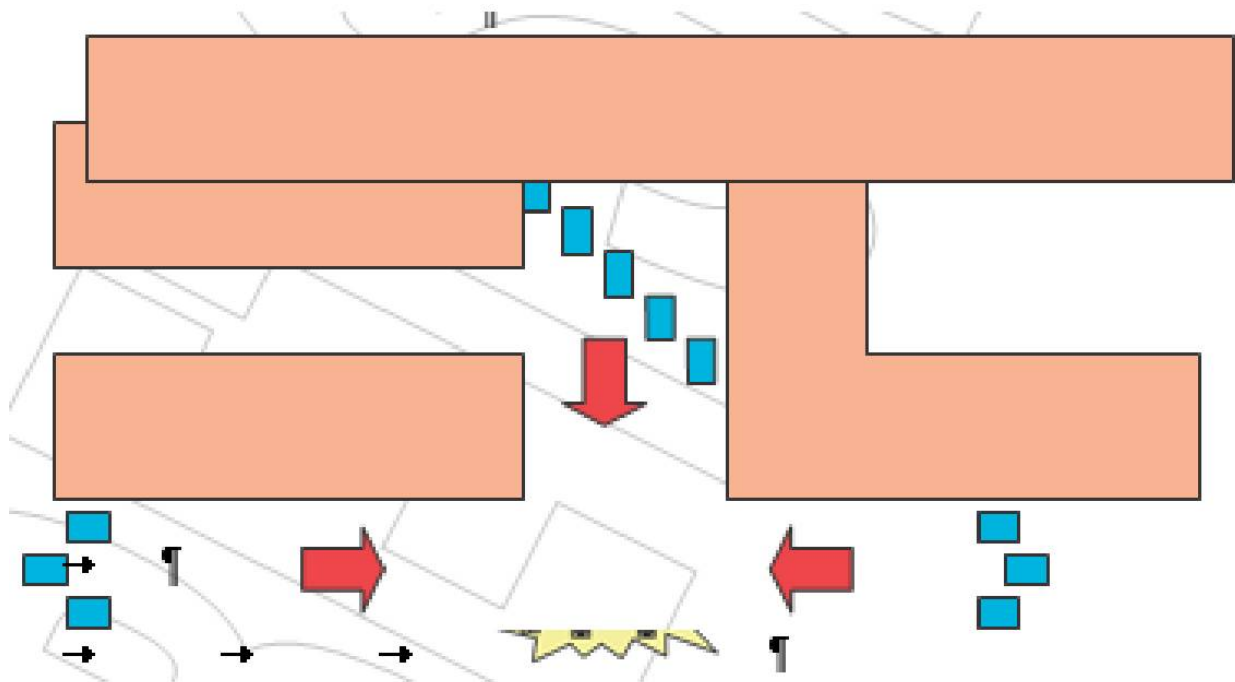

Рис. 13. «Кліщі – лещата»

Під час зібрань із підвищеним ступенем загрози, наприклад, перед воротами посольств, підрозділи можуть розташовуватися, вишикувавшись перед об'єктом загородження (доступ до якого заплановано заблокувати та перегородити), використовуючи при цьому транспортні засоби (фургони) для захисту. Навпроти цієї шеренги шикування, але за спинами демонстрантів, можуть розміщуватися додаткові підрозділи, утворюючи так «кліщі – лещата».

За такого розташування, що зазначене вище, є також можливість розмістити тактичний резерв, який у цьому разі можна використати як «поршень» і який під час проведення поліцейської операції із застосуванням сил поліції разом із шеренгами, що знаходяться попереду та позаду демонстрантів, може проводити затримання або «розбиття» протестувальників на групи під час можливого розсіяння (розрідження) демонстрації або людського зібрання.

Патрулювання секторів

Якщо поліція має намір ввести ясність у загальну «картину» стану або отримати інформацію під час виконання службового завдання, або має на меті проінформувати громадськість про свої наміри та плани безпосередньо до або під час проведення події, то поліцейські можуть скористатися таким методом як «патрулювання секторів».

Територія проведення поліцейської операції поділяється на сектори та контролюється певною кількістю поліцейських, що, залежно від кількості секторів або оціненого ступеню ризику, може коливатися від однієї групи до декількох підрозділів або відділень. Патрулювання секторів переважно здійснюється легко захищеними підрозділами.

Патрулювання секторів проводять перед вказаною значною подією або святкуванням. Це також може стосуватися санкціонованого зібрання, футбольного матчу тощо. Після закінчення таких публічних заходів або значних подій поліція продовжує патрулювання секторів доти, доки демонстранти, глядачі, люди, що спостерігають за подією, та інші не покинуть зону або вже більше не буде ризику виникнення масових заворушень та порушення громадського порядку.

Патрулювання секторів проводиться також у зв'язку зі спонтанними порушеннями правопорядку та масовими заворушеннями з тією самою метою, що описано вище.

Дуже важливим у поліцейській роботі під час проведення особливої тактики є присутність при зібраннях людей та поміж ними піших патрулів, коли контакт та спілкування між патрульними (або постовими, що працюють по одному) та звичайними людьми –

публікою, як вважається, сприяє зменшенню ймовірності виникнення конфліктів.

Патрулювання секторів зазвичай полягає у том у, щоб бути постійно на виду та перебувати у постійному русі під час проведення більш масштабних зібрань, а також спілкуватися із окремими людьми та перехожими і проводити спостереження. За необхідності проводиться перевірка власних речей та предметів перехожих, наприклад, сумок, валіз, рюкзаків тощо. З огляду на оцінку наявних ризиків, загального стану та ймовірності виникнення загрози, таке патрулювання секторів може здійснюватися парними (подвійними) патрулями або групою [2].

Зазвичай керівнику підрозділу окреслюється певна територія, в якій він має проводити по-секторне патрулювання. Залежно від того, скільки груп має керівник підрозділом (відділенням) у своєму розпорядженні, він може поділити усю територію на декілька менших секторів. Під час поділу важливо, щоб межі цих менших секторів були чітко позначені та відокремлені один від одного природніми кордонами, наприклад, проспектами або автошляхами (вулицями відповідного розміру). Це дасть змогу деяким патрулям, групам або підрозділам краще вивчити та зрозуміти як поділені сектори.

Якщо загальна «картина» ймовірності виникнення загрози це дозволяє, то патрулювання секторів може здійснювати окрема/одиначна група на машині. Це означає, що район патрулювання групою охоплює сектори 1, 2, 3 та 4. (див. рис. 14).

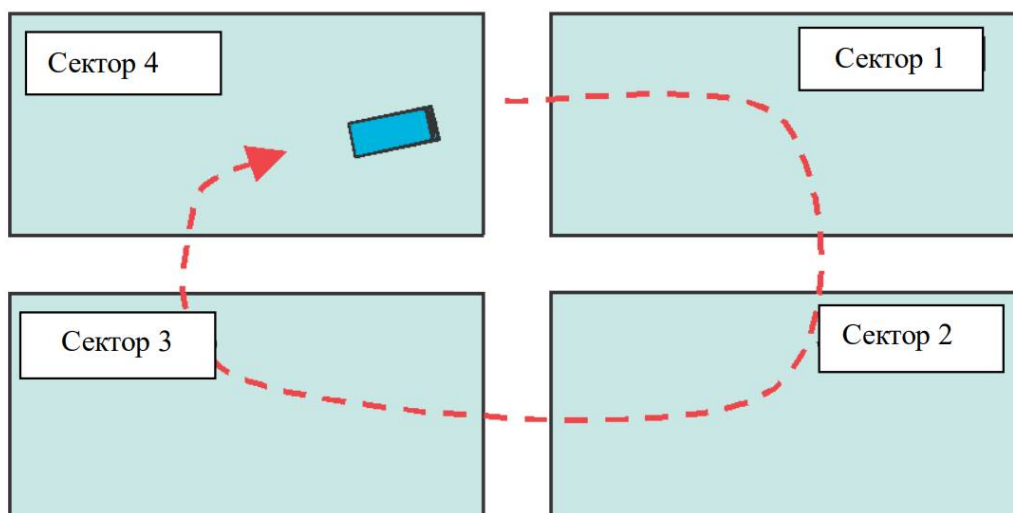

Рис. 14. Патрулювання секторів на машині

Якщо група буде заблокована або оточена, дуже важливо, щоб її командир негайно повідомив про це своєму керівнику підрозділом (відділенням), щоб останній зміг вислати йому на допомогу іншу машину з групою підкріплення.

Посилене (сконцентроване) патрулювання секторів відбувається на тій території, де поліція очікує виникнення заворушень та порушення громадського порядку (у цьому випадку сектор 1. Залежно від того, де очікуються ці сутички та заворушення, на патрулювання сектору 1 може бути виділено таким чином 3 машини із групами, тоді, коли одна група на машині продовжує патрулювати сектори 2, 3 та 4. (див. рис. 15).

Якщо виникнення заворушень та порушення порядку очікуються також і в інших секторах, то слід проводити патрулювання секторів зазвичай із взаємним перекриттям цих секторів, щоб відтак поліцейські сили концентрувалися там, де насамперед очікуються масові порушення порядку.

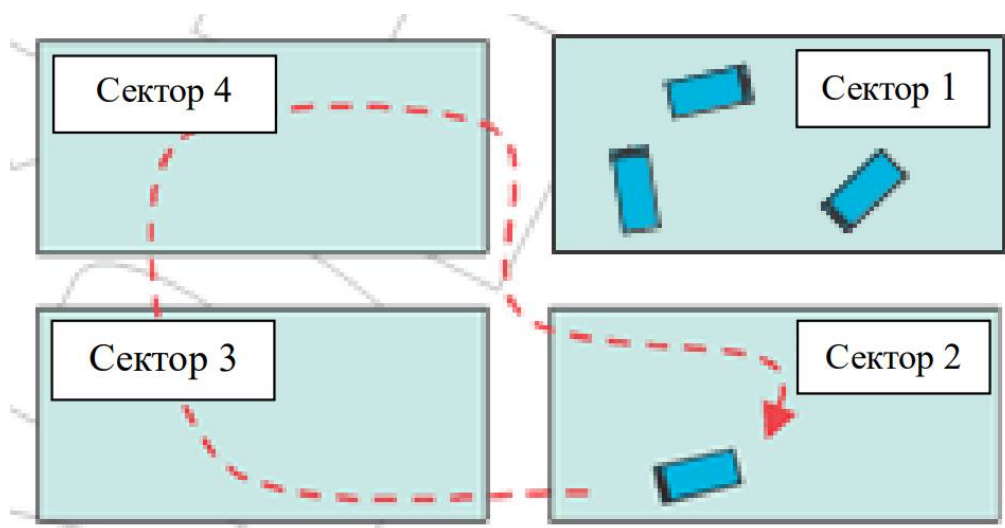

Рис. 15. Посилене патрулювання на машинах

З огляду на принципи економного використання своїх сил, інтенсифікація патрулювання секторів посилюється відповідно до наявної інформації, ходу публічного проведення заходу та розвитку подій на його місці, рівня загрози.

Під час патрулювання секторів такого типу кожна група вишиковується та пересувається так, щоб була змога її чітко бачити. Старший групи розміщується у машині так, щоб йому зручно було вести спостереження та швидко проводити можливе затримання.

Водії залишаються у машинах та розміщують їх відповідно до

запланованої тактики чи згідно з інструкціями командувача підрозділу або групи.

Вказання шляху прямування (спрямування).

Вказання шляху прямування (спрямування) означає, що поліцейські підрозділи ведуть демонстрантів або спрямовують дорожній рух у тому напрямку або тими шляхами, що поліція разом, наприклад, із організаторами демонстрації або її лідерами/керівниками визнали за доречні та відповідні до ситуації.

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», поліція також має можливість вказувати шлях, якщо для цього створено усі передумови [20].

Вказання шляху прямування (спрямування) може використовуватися під час демонстрацій та інших (урочистих/святкових) подій, проведення яких, як передбачається, може спричинити та викликати проблеми з дорожнім рухом (тягучки, затори тощо) або інші ускладнення. До таких подій належать також великі спортивні змагання, наприклад, велогонки, марафони, різноманітні фестивалі тощо.

Кількість поліцейських підрозділів або одиниць, що мають використовуватися, залежить від оцінки ризику та її склад може охоплювати усіх – і окремих звичайних патрульних (що працюють поодиноці) та постових, що регулюють дорожній рух, і декілька підрозділів, які перекривають та блокують провулки та бокові вулички відповідно до руху колони демонстрантів.

Під час вказання шляху прямування (спрямування) шикування та розташування поліцейських підрозділів залежить від сигналу, що поліція має намір подати учасникам події або за ходу. Якщо мирна хода демонстрантів має повернути на певному перехресті та пройти повз певну вулицю, поліцейські машини можуть бути поставлені так, щоб утворювати дугу, відтак бути захистом або огороженням задля вказання напрямку руху (див. рис. 17).

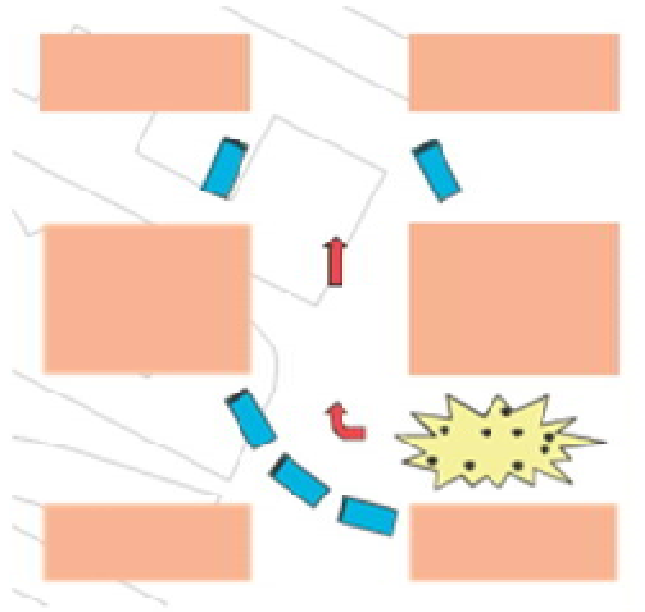

Рис. 17. Вказання шляху прямування (спрямування)

За потреби може виставлятися масивне загородження для того, аби створити суцільний захист та повністю перекрити вулицю (див. рис. 18).

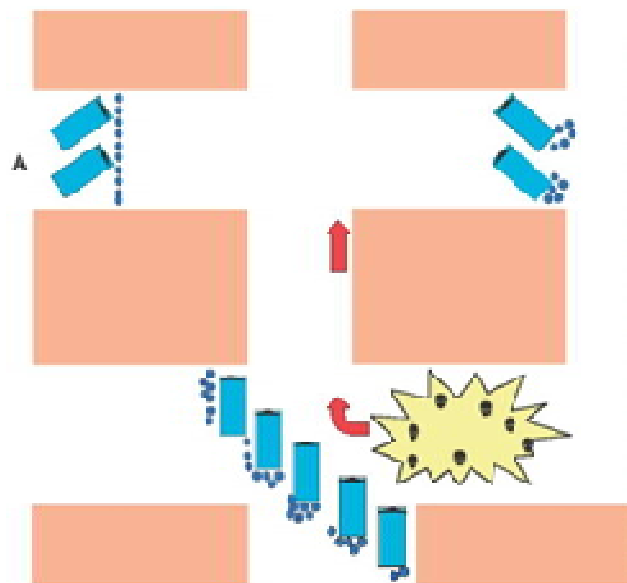

Рис. 16. Вказання шляху прямування (спрямування)

Блокування певних місць – створення загородження

За потреби поліція може обмежити право демонстрантів або унеможливити доступ або прохід до певного місця під час публічних заходів та зібрань або державних свят. Це може здійснюватися у разі виникнення ризику масових заворушень або порушень громадського порядку, для уникнення конфронтації та сутичок між групами або для захисту об'єктів нерухомості, приміром, посольств тощо. Поліції слід уникати потрапляння у такі ситуації, де обмеження у просторі не дасть змогу повноцінно діяти проти потенціальних агресивно налаштованих демонстрантів, оскільки саме тоді існує максимальний ризик виникнення конфліктів, зокрема й із численними фізичними ушкодженнями.

Якщо поліція під час аналізу ступеню ризику та наявності (можливих) загроз розглядає та ухвалює один або декілька сценаріїв виникнення такого потенційного ризику, перед проведенням операції головний керівник поліції разом із командувачем поліцейською операцією та командирами підрозділів проводять обговорення та розробляють тактику дій навколо зазначених місць під час планування з метою оптимізації передумов та можливостей для запобігання конфліктів із отриманням фізичних ушкоджень.

Щільна охорона під посиленням контролем може проводитися з подвійною метою. Вона може застосовуватися, коли учасники зібрання, наприклад, проявили поведінку, що, на думку поліції та відповідно до її очікувань, може призвести до виникнення масових заворушень та актів порушення громадського порядку. Метод, коли поліцейські підрозділи на машинах та піший особовий склад стежать за діями демонстрантів, спостерігають за ними, контролюють та роблять спроби підтримувати з цими демонстрантами діалог, постійно спілкуються, має на меті запобігти будь-якому виникненню конфліктів або можливого вчиненню правопорушення. Шляхом проведення, за необхідності, швидкого та вибіркового затримання під час щільної охорони з посиленням контролем, поліція має змогу забезпечувати певний диференційний режим роботи стосовно демонстрантів і відтак запобігати виникненню значних заворушень і скоєнню порушень громадського порядку.

Іншою метою проведення щільної охорони із посиленням контролем може бути захист зібрання, наприклад, демонстрації під час руху, від можливого нападу.

Щільна охорона із посиленням контролем здійснюється шляхом того, що поліцейські підрозділи/одиниці, які стежать за демонстрацією,

розміщують свої машини і перед нею, і позаду цієї демонстрації. Особовий склад розташовується по обидва боки від демонстрантів якомога ближче – на максимально можливій відстані до осіб-учасників демонстрації – з метою попередити ймовірне вчинення правопорушення, інформувати про наміри поліції, підтримувати діалог із учасниками демонстрації або отримувати необхідну інформацію від них (див. рис. 18).

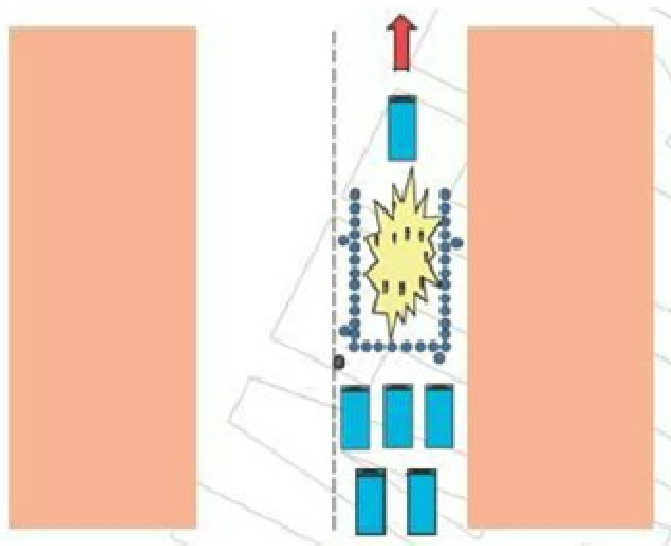

Рис. 18. Щільна охорона із посиленням контролем

Затримання окремих осіб

Затримання може здійснюватись і особовим складом – поліцейськими в уніформі та у цивільному одязі, що працюють у легко захищених та добре захищених (броньованих) автомобілях.

Затримання належить до буденної роботи поліцейських. Різниця між звичайним затриманням та затриманням, що відбувається під час зібрання, полягає у наявності певних чинників, на які потрібно звернути увагу. Погано сплановане та непрофесійно проведене затримання у недоречно/невдало обраний час може не тільки поставити поліцейських, які його проводять, у незручне становище або створити для них небезпеку, а навіть спричинити негативні наслідки та створити ускладнення для подальшого проведення усієї операції, поставивши його під загрозу.

Водночас не слід занадто драматизувати затримання під час заходів. Затримання, проведене у спокійний спосіб, без його драматизації, що супроводжуватиметься належним спілкуванням, без агресивності, здебільшого взагалі не призведе до якихось небажаних

реакцій з боку оточення. Якщо затримання може бути здійснено за допомогою спілкування, що призведе до надання добровільної згоди та підкоряння затриманою особою наказам поліції, то можливо на це також варто спрямовувати свої зусилля під час роботи зі зібраннями.

З огляду не те, що затримання у зібранні здебільшого може призводити до сильної реакції та дій проти поліцейських, іноді навіть до спротиву, нападу, застосування сили та побиття поліцейських, не тільки з боку того, кого затримують, а також інших осіб, особливо важливо оцінити ситуацію взагалі, а також можливі негативні наслідки такого затримання, безпосередньо перед його здійсненням (здійсненням такого силового втручання). Іноді краще почекати з проведенням затримання до створення більш тактично вигідної ситуації. Така оцінка має завжди базуватися на принципах необхідності та пропорційності.

Може бути складно провести таку оцінку для поодинокого патрульного або командувача групою. Здебільшого командиру групи необхідно провести таку оцінку із кращим розумінням ситуації загалом, чи проводити затримання саме у цей момент, чи ні. За сприятливої ситуації командир групи має дати знати про це підлеглим та віддати наказ на проведення затримання. В іншому випадку поодинокі патрульні (співробітники окремого патруля) мають проводити затримання у такий самий спосіб, як і під час виконання щоденної роботи (під час щоденного патрулювання), але, зрозуміло, слід робити це, зважаючи на власну оцінку ситуації, легітимності своїх дій та можливостей.

Однак, у деяких випадках ситуація може бути такою, що затримання проводити не можливо або не склалося передумов для спокійного проведення затримання або силового втручання на основі спілкування. Для того, аби проведення такого затримання було успішним, необхідно, щоб воно було заздалегідь сплановано та проведено неочікувано для правопорушника.

Доречно для проведення фізичного затримання виділити та передбачити двох поліцейських із групи. У невідкладних випадках доречніше, щоб командувач групи визначив, хто саме з поліцейських має проводити затримання залежно від того, на якій відстані вони знаходяться стосовно того, кого планується затримати, або інших обставин.

Інші члени групи відповідають за безпеку та утворення захисного, оборонного кола, повернувшись до оточуючих із метою інформування їх про те, що відбувається, та захисту поліцейських, які здійснюють затримання, від імовірного нападу або спроби звільнити особу-

правопорушника. Вкрай важливо, щоб поліцейські, які утворюють захисне, оборонне коло, підлаштовували свої дії під ситуацію для того, щоб не спровокувати та не поглибити конфлікт, не накаляти ситуацію з подальшим розвитком подій. Якщо є такі передумови, то також важливо поінформувати обурених осіб про причини здійснення поліцією затримання. Якщо затримання відбулося не у зв'язку із протиправними діями, то є великий ризик того, що оточуючі розцінять дії поліції як неправомірні або не цілком зрозуміють причини для затримання.

Коли поліція наближається до тієї особи, котру планується затримати, здебільшого перевагою є затримання у спокійний спосіб, без привертання надмірної уваги. Коли поліцейські перебувають у зручній позиції для проведення затримання, вони різко змінюють темп (тобто, пришвидшуються) для того, аби затримання було неочікуваним і для особи – об'єкта для затримання, і оточуючих.

Якщо є можливість, можна також якимось чином відволікти увагу натовпу або людського зібрання, наприклад, розмовою або якоюсь розвагою тощо, поки буде здійснюватися затримання. Однак, така розвага не має бути у такій формі, що сама по собі призведе до загострення ситуації та виникнення конфлікту.

Затриманого швидко відводять від місця затримання, та ведуть або до власної патрульної машини, або до іншої машини для транспортування. Дуже важливо, щоб водій вибрав/знайшов якомога зручніше місце для розташування спецтранспорту. Група має перебувати поруч із транспортним засобом та використовувати його у якості захисту під час посадки. Після цього машина може покинути місце затримання без подальшої необхідності здійснювати складні маневри.

Під час затримання вкрай важливо, щоб командувач групи перебував трохи далі і при цьому не брав активної участі у фізичному затриманні або починав/вступав у дискусію з окремими особами з оточуючих. Це потрібно для того, аби мати можливість спостерігати за ситуацією та діями групи, і, за необхідності, підійти, втрутитися у ситуацію, віддати якесь розпорядження та відкоригувати дії підлеглих. Якщо командувач групи бачить, що ситуація загострюється та є ризик перерости у бійку або конфлікт, вийшовши з під контролю, то він має віддати наказ припинити проведення затримання.

Під час затримання поліцейські інформують керівництво в належний спосіб про причини затримання згідно з Кримінальним кодексом або Законом «Про Національну поліцію». Поліцейський, який провів затримання, відповідає за затриманих або взятих ними під опіку

або захист осіб під час затримання аж до моменту передання їх відділенням/групам для транспортування.

Командувач групи завжди несе відповідальність за документування проведеного затримання. Також він відповідальний за передання цих рапортів командувачу підрозділу. Якщо командувач підрозділу або групи ухвалює рішення провести масові затримання (декількох осіб), то він інформує про це командувача транспортного підрозділу. Також повідомляється інформація про очікувану кількість затриманих осіб. Відповідно до цього командувач транспортного підрозділу надає необхідну кількість транспортних засобів та домовляється зі штабом про виділення альтернативних відділків.

Під час затримання, коли більшість або багато осіб підозрюються у вчиненні однакового правопорушення у той самий час та тому самому місці, командувач підрозділу несе повну відповідальність за контроль того, щоб осіб не затримували безпричинно та без будь-яких на те підстав. Якщо певні особи з числа затриманих можуть підозрюватися у вчиненні особливо тяжких злочинів, їх позначають або відмічають у переліку особливим чином, і першими садять до спеціальних машин та везуть до СІЗО (або відділків для утримання затриманих або заарештованих). Цих затриманих необхідно відділити від загальної маси інших затриманих осіб та тримати окремо. Їх не можна перевозити з усіма іншими.

Розділення (розосередження) та розбиття

Цей метод використовується під час виникнення значних масових заворушень (безладів) та порушень правопорядку, бунту, штурму демонстрантами будівель, а також під час зібрань, де проведення великої кількості затримань є неможливим з огляду на безпеку. Розділення (розосередження або розбиття) полягає у тому, щоб розділити натовп людей, розбивши його на окремі менші групи. Мета цього – розділити та прорідити масивний натовп або велику кількість присутніх порушників порядку та полегшити ситуацію, щоб поліція змогла взяти її під свій контроль та легко керувати нею. У результаті такого розділення та розбиття стане можливим затримання осіб, що вчинили під час проведення демонстрації якісь правопорушення або злочини.

Під розділенням/розбиттям розуміється розділення великої маси або натовпу осіб на менші групи різного розміру, яким має бути надана можливість покинути місце події. В інакшому випадку, вони будуть

лише перебігати з одного місця на інше [2].

Маневр виконується у такий спосіб: поліція рухається у напрямку тієї групи, яку необхідно розбити на окремі менші групи, або наступаючи єдиною зібраною групою з одного боку (див. рис. 19), або меншими підрозділами з багатьох боків (див. рис. 20). Внаслідок цього поліція виступає як масивний загін. Таке силове втручання (тобто, така силова операція) має бути добре продумана та виконана із високою ефективністю, тому що внаслідок цього поліція, після того як візьме ініціативу в свої руки, повинна утримувати її під контролем.

Основним принципом є те, що поліція проводить масивний наступ так, щоб натовп, в якому виникли масові заворушення, можна було безпечно спрямовувати та рухати у потрібному напрямку, але водночас і так, щоб цей натовп мав змогу розбігтися по провулках та бічних вуличках, розбившись на менші групи (див. рис. 19, 20).

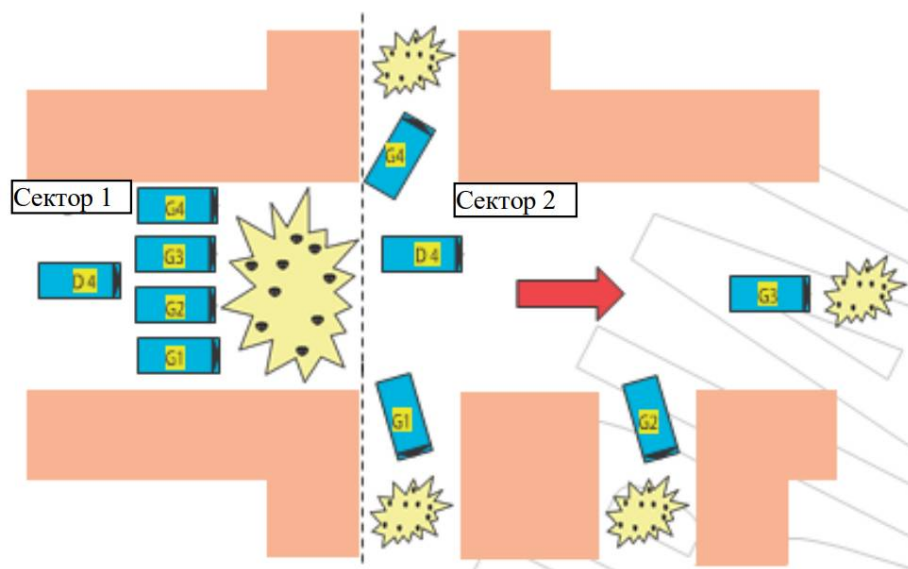

Рис. 19. Розділення (розосередження) та розбиття

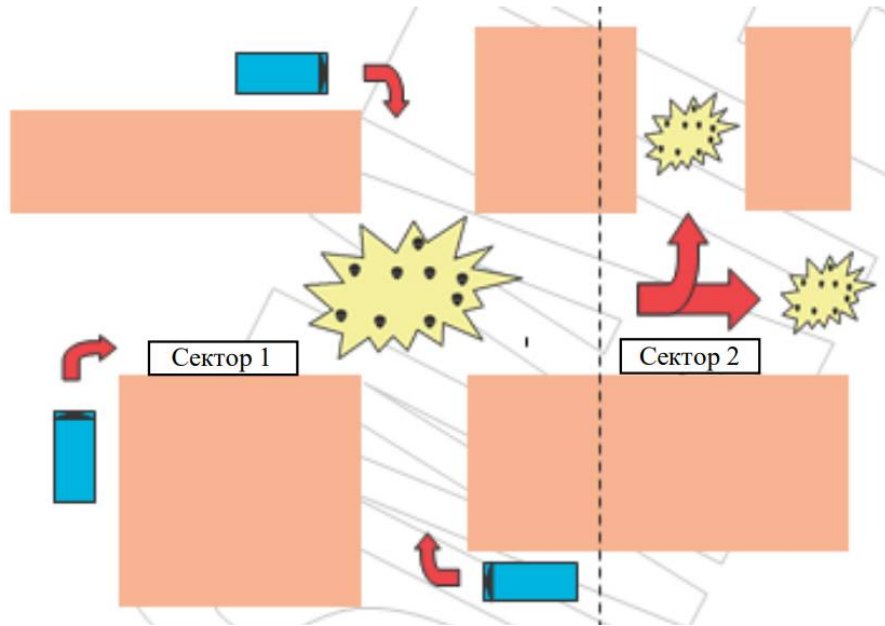

Рис. 20. Розділення (розосередження) та розбиття

Якщо натовп людей вже розійшовся по вулицях міста, тоді поліція має залишатися у машинах для того, щоб швидко почати переслідування, наздогнати та схопити порушників порядку у бічних вуличках та провулках.

Після вдалого розосередження демонстрації (розділення та розбиття маси на окремі групи) поліція може підготувати здійснення маневру «кліщі – лещата» з метою проведення затримань безпосередньо всередині малих груп. Затримання правопорушників та провокаторів має відбуватися без зволікань та одразу, як натовп людей стане менш щільним, проведення затримання є виправданим з огляду на тактику та безпеку (тобто, можливо легко та безпечно провести затримання порушників).

Маневр «Шлюз»

«Шлюз» є способом наступу, мета якого раптово позбавити зібрання людей (людський натовп) можливості вільно рухатися для проведення вибіркового затримання окремих осіб з цього натовпу, або взяття їх під свою опіку/ захист, або не дати змогу певним особам чи групам осіб потрапити у середину натовпу, не допустити їхнього контакту з натовпом або відсунути та віддалити цих осіб або ці групи осіб якомога далі від натовпу.

Метод «Шлюз» може таким чином застосовуватись із метою

проведення диференціації та відбору. Водночас, зазначений метод на початковому етапі може створювати хаос в середовищі тих, стосовно кого його застосовують, і тому під час його проведення поліція має проводити роз'яснювальну роботу – спілкуватися з людьми з натовпу та інформувати їх про причини (тобто, є великі вимоги щодо проведення спілкування з людьми у натовпі та повідомлення їм поліцією необхідної інформації).

Під час проведення маневру «Шлюз» висувуються чіткі вимоги вибору моменту раптовості та несподіваності, вміння та навиків водія керувати транспортним засобом та спроможності членів групи виявити ініціативу та вміти рухатися у перемінному темпі (вміння у потрібний момент пришвидшитися). Також є певні вимоги щодо вибору відповідного місця, в якому виконання маневру «Шлюз» буде найефективнішим. Щоб здійснити такий маневр, необхідно мати достатньо велику кількість вільних співробітників поліції у своєму розпорядженні.

Виконання маневру «Шлюз»: дві машини (два фургони) ставлять у навскісне положення, щоб таким чином утворити букву «V» – внизу цієї фігури має залишитися невеличкий прохід (для однієї людини). Цей прохід має слугувати для вибору людей з цього натовпу або цієї групи.

Альтернативний варіант – створити такий прохід між машиною та стіною будинку біля його рогу. Інші машини підрозділу розміщують поруч із двома першими машинами. Щоб усе пройшло як слід, необхідно, щоб проведення такого маневру здійснювалося із певною швидкістю.

Найбільш відповідним засобом для створення «Шлюзу» є броньовані – добре захищені машини або фургони, але також для цього можуть бути використані і легко захищені автівки.

Безпосередньо після того, як машини утворили необхідну фігуру та стали у відповідні позиції, персонал має швидко вивантажитись із машин. Буде ефективно, якщо спецзасоби та обладнання у легко захищеному фургоні (транспортному засобі) будуть розміщені так, щоб персонал мав змогу вибігати з машини також і через задні двері. Особовий склад груп у цьому разі має особисто відповідати за те, щоб знати все, що необхідно йому робити та які він має здійснювати дії, а також блокувати проходи, що утворилися між машинами з метою запобігання спробам втечі, водночас починати допитувати учасників цього натовпу (тобто, проводити збір інформації) та спілкуватися із ними.

Дуже корисним буде, якщо у кожному фургоні буде у наявності певна кількість щитів, що можна буде використати для перекриття як

основного проходу у самому «Шлюзі», так і місця, де є можливість втечі або є проходи між або уздовж машин.

Місце для проведення «Шлюзу» має обиратися за можливості таким чином, щоб особи, які підлягають затриманню, не мали змоги втекти, скориставшись, наприклад, під'їздами, головними входами, сходовими майданчиками або пожежними драбинами, або в такий спосіб, аби сторонні перехожі, які непричетні до вчинення злочину або правопорушення, випадково не потратили/не зайшли у «Шлюз».

Офіцер поліції, який має керувати роботою, стає поміж «шлюзом» та тим місцем, де буде проводитися обшук та допит, та дає команди затриманим особам, коли вони мають виходити по одному через «Шлюз» для обшуку та допиту.

Один або два поліцейські розміщуються таким чином, щоб мати змогу спостерігати та бачити зверху простір між фургонами з метою попередження інших про наявність у затриманих каміння або якоїсь металевної зброї, а також для стеження за особами, які ймовірно робитимуть спроби втекти або через верх фургонів, або протиснувшись під ними.

Решта поліцейських групи стає під захист фургонів, у готовності патрулями відконвоювати затриманих одного за одним подалі у безпечне місце, де перебувають їхні колеги, що мають проводити обшук та допит. Після того, як затриманого обшукають та допитають, його ведуть до фургону для перевезення затриманих та заарештованих, або розміщують у так званий «Потяг» (див. рис. 21, 22).

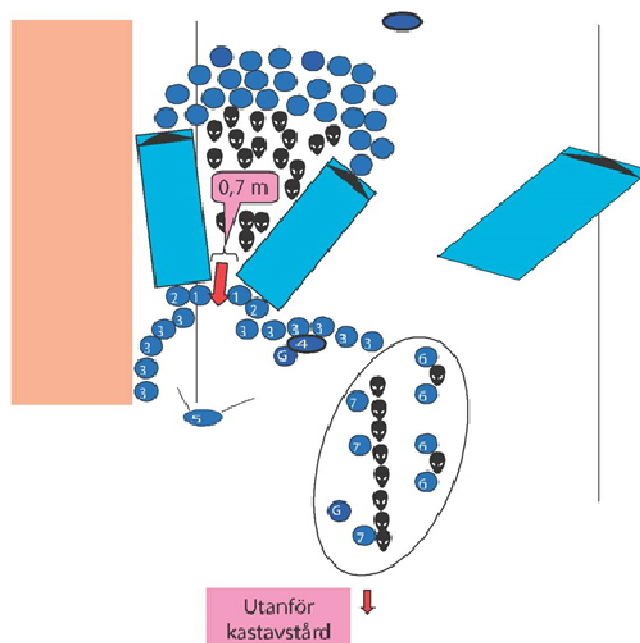

Рис. 21. «Шлюз»

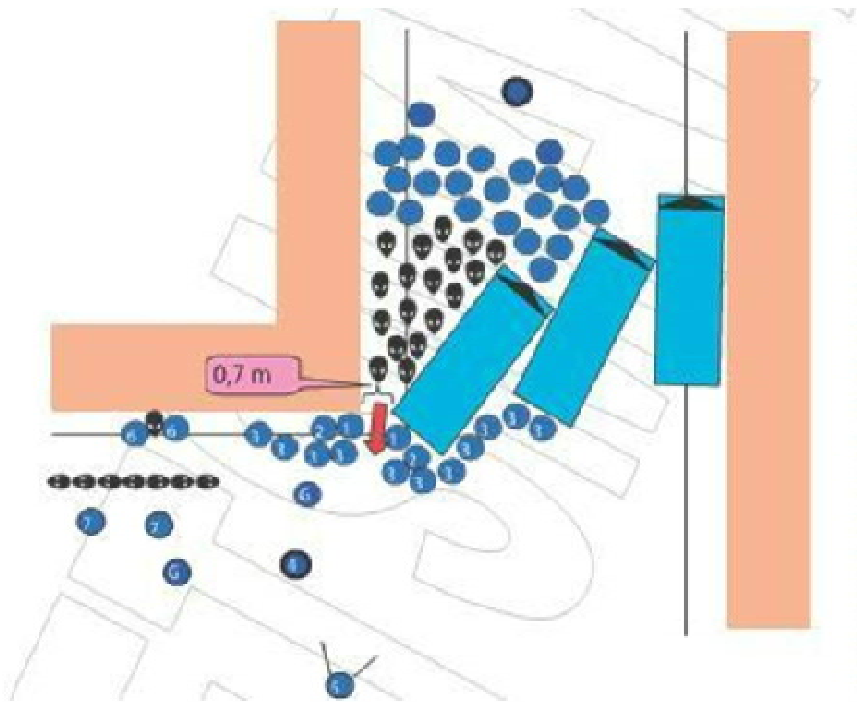

Рис. 22. «Шлюз»

Ролі та обов'язки під час виконання маневру «Шлюз»:

1. Приймач.
2. Функція запобігання.
3. Поліцейський, що здійснює затримання.
4. Заступник командувача підрозділу з мегафоном.
5. Увага! Жбурляють каміння!
6. Обшук.
7. Охорона.

Маневр «Клин»

Маневр «Клин» застосовується для розділення двох груп із метою проведення затримання. Клин може переходити у «Шлюз». Також «Клин» використовується для того, аби розділити ходу демонстрантів або зібрання безпосередньо у русі так, щоб мати змогу відділити правопорушників та відвести основну масу мирних демонстрантів далі. Метод застосовується, коли група нападників направляє збоку на ходу демонстрантів/учасників зібрання, або рухається прямо назустріч демонстрантам, або позаду них.

Якщо поліція знає про запланований напад заздалегідь або бачить,

що все йде до того, дуже ефективним буде, якщо керівник поліцейської операції проведе попередню розвідку та огляд місцевості з метою визначення тим місць, де можна провести тактику «Клин», тобто, відділити потрібну групу від основної ходи.

Є два основних типи клинів – рухомий та стійкий (нерозривний).

З огляду на основні методи, поліцейські мають далі вже підлаштовувати проведення клину під навколишні умови та інші обставини. Для успішного виконання «Клину» дуже важливо, щоб маневр супроводжувався ефектом несподіванки, здійснювався швидко та зненацька, і, насамперед, дії під час його виконання мають бути послідовними та чітко виваженими.

Рухливий клин. Рухливий клин виконується з положення «подвійної щільної охорони із посиленням контролем». Його мета – відділити окрему групу певних осіб від решти учасників зібрання або ходи демонстрантів, а після цього відтіснити та блокувати їх усіх за допомогою методу «Шлюз», або у якийсь інший придатний спосіб утримати їх від подальших дій.

Така операція починається з того, що достатня кількість підрозділів прямує до задньої частини демонстрації. Поліцейські виходять із машин та двома рядами починають рухатися за колоною маневром «щільна охорона із посиленням контролем». Це можна досягти або завдяки тому, що поліцейські, які мають здійснити проведення «Клину», підсилюють тих поліцейських, які здійснюють «щільну охорону із посиленням контролем», та долучаються до них, або тому, що ті підрозділи, що мають провести операцію, утворюють дві шеренги та починають здійснювати «щільну охорону». Якщо поліцейські зможуть виконати зазначені дії у якомога спокійний спосіб, непомітно, без привертання особливої уваги демонстрантів або учасників людського зібрання, то є можливість здійснити «Клин» із ефектом несподіванки (рис. 23-26).

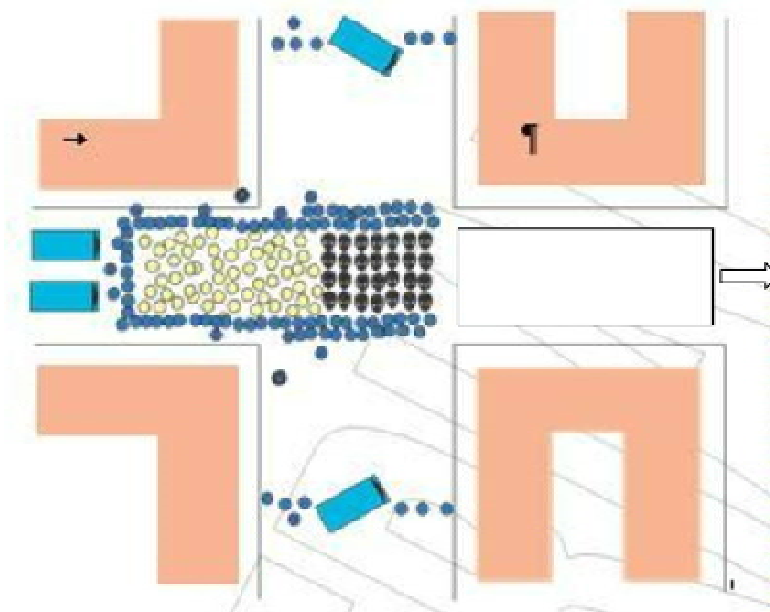

Рис. 23. Рухливий клин

Порядок дій під час виконання маневру «Клин»:

1. Здійснюється щільний захист із посиленням контролем.
2. Додаткові поліцейські слідує та супроводжують колони по зовнішній стороні під час щільного захисту із посиленням контролем.
3. Коли особовий склад поліції вже на місці, подається знак або повідомлення керівнику поліцейської операцією (далі – КПО) або командувачу відділення (далі – КВ), що керує відділеннями, які приймають участь у маневрі.
4. КПО або КВ повідомляють особовий склад, щоб ті були готові утворити клин.

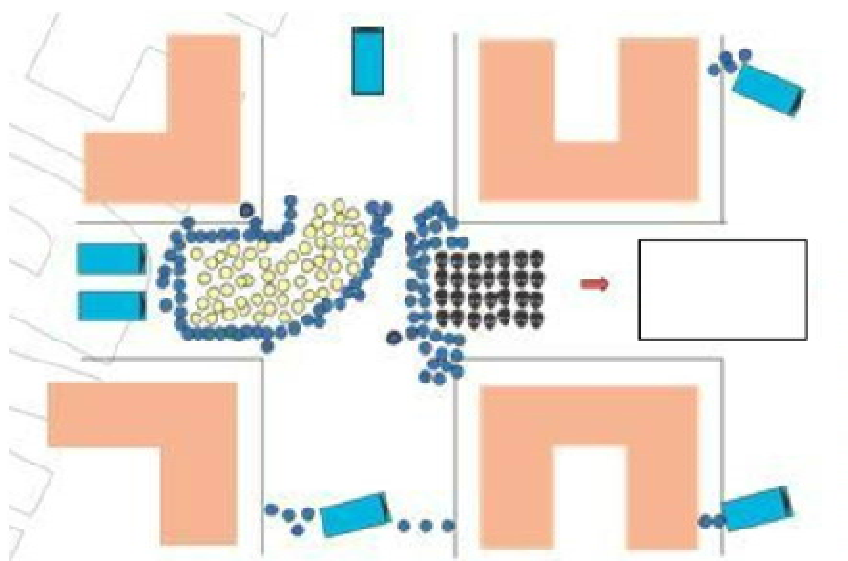

Рис. 24. Рухливий клин (продовження).

5. КПО або КВ розпочинають зворотній відлік та по команді «Нуль!» зупиняють крайні ряди, розвертають їх на 180 градусів та вклинюються між тією групою, що необхідно відділити, та іншими учасниками демонстрації або зібрання.

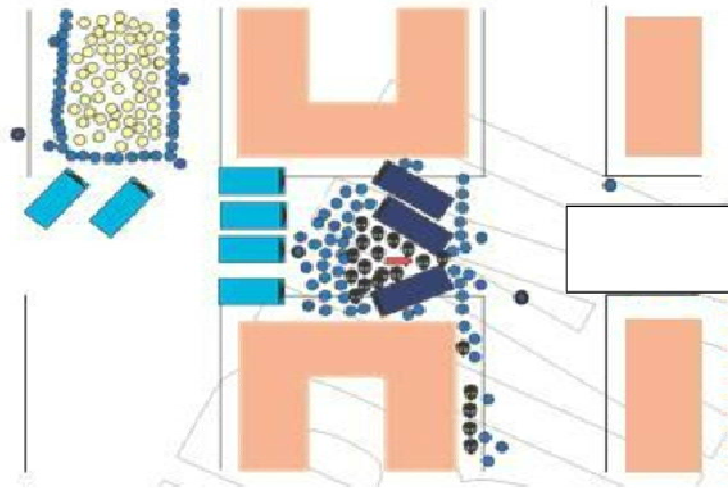

Рис. 25. Рухливий клин (продовження)

6. Крайні ряди відокремлюють агресивно налаштовану та схильну до насильства групу від демонстрації, а водночас мирну частину демонстрантів спрямовують в інший бік та ведуть альтернативним запасним маршрутом.

7. Створюється «Шлюз» у тому місці, де група осіб, налаштованих на бійку або безлади, гуртується, водночас здійснюється блокування для проведення подальшого розпізнання/виявлення правопорушників та вибіркового затримання. Мирна частина відводиться далі, якщо це дозволяють ресурси особового складу, під щільною охороною, посиленням контролем, при цьому поліцейські, які виконують його, інформують учасників демонстрації про те, що сталося та ведуть їх у потрібному напрямку.

Стійкий (нерухомий) клин утворюється на перехресті, де можливо вести групу правопорушників або нападників до того місця, де буде проведено маневр «Шлюз», а мирну частину іншою вулицею. Ефективним буде розташувати машини, що здійснюватимуть «Клин», поза межами видимості, наприклад, за фасадом будинку, припаркованою вантажівкою або воротами, для того, щоб за допомогою ефекту несподіванки успішно провести цю операцію.

Також вагоме значення має те, щоб та група, яку заплановано

блокувати із метою перевірки та виявлення правопорушників, не втекла через входи будинків, приміщення крамниць та паркувальні зони, а також щоб непричетні, невинуваті перехожі через незнання опинилися посеред цієї групи. Необхідно залучити достатню кількість наявних поліцейських для направлення решти демонстрантів або учасників людського зібрання іншим, заздалегідь передбаченим, шляхом, але так, щоб демонстранти не напали ззаду на поліцейських, що здійснюють «Шлюз», проводять обшук та допит затриманих, або хода знову не опинилася на тій самій вулиці. Для успіху операції необхідно здійснити усе з максимальною швидкістю та несподівано.

Якщо попереду демонстрації зібралася група її супротивників та людей, готових застосувати насильство проти неї та спричинити бійку, поліція із залученням необхідної кількості ресурсів оточує мирну частину демонстрації а веде її у протилежному напрямку. Поліцейський персонал, який має виконувати «Клин», має під час його здійснення повертатися обличчям до агресивно налаштованої групи, яка планує скоїти напад, починає наступати на неї та вести її далі у напрямку того місця, де планується блокувати її «Шлюзом». Усі інші перебувають поза межами видимості, наприклад, за воротами або машиною.

За сигналом персонал проводить «Клин» (перегороджує шлях), водночас слід відділити групу агресивно налаштованих нападників від решти демонстрації тоді, коли вона опиниться на місці, де утворився «Шлюз».

За можливості «Клин» можна здійснити з того боку вулиці, де дуже мало демонстрантів, хода людей нещільна і є достатньо вільного відкритого простору. Це дасть змогу рушити вперед, не задавивши нікого. Однак, демонстранти можуть уникнути затримання, втікаючи вздовж зовнішнього краю колони – демонстрації. Поліцейським, котрі постійно їхали за колоною, слід вийти з машин та забезпечити контроль за мирною частиною демонстрації, зменшуючи при цьому натиск на протилежну частину демонстрації. Це сприяє створенню простору для підрозділів, що працюють із групами агресивно налаштованих демонстрантів, які у цьому випадку оточені за допомогою «Кліщів – лещат». Дуже важливо одразу ж відвести або обережно відсунути мирних учасників демонстрації, щоб поліцейські приділили більше уваги та доклали більше зусиль для спілкування з учасниками демонстрації, проінформувавши їх про те, що відбувається, причини затримання та якими є наміри поліції щодо подальшого проведення заходу (тобто, рекомендації щодо подальшого проведення заходу).

Коли утворюється «Клин», поліцейська машина має одночасно

рухатись уперед для того, аби зупинитись, утворивши при цьому «Шлюз», у тому місці, де певну групу збирають у групи та оточують для того, щоб мати змогу провести вибіркове затримання провокаторів та порушників порядку. Транспортні засоби інших підрозділів розміщуються так, щоб якнайкраще захистити своїх колег (створити найкращий захист для своїх колег) та допомагати розділити демонстрацію. Транспортні засоби увесь час мають перебувати позаду поліцейських, аби не наїхати на учасників демонстрації.

Дуже важливо, щоб не створювався непотрібний тиск на «Шлюз», оскільки у такому разі утвориться затор та людей можливо охопить тривога та хвилювання. Також у цьому випадку важливо у будь-який можливий спосіб та якомога максимально доступно пояснити особам, яких оточили «Шлюзом», про причини затримання та що відбуватиметься далі [2].

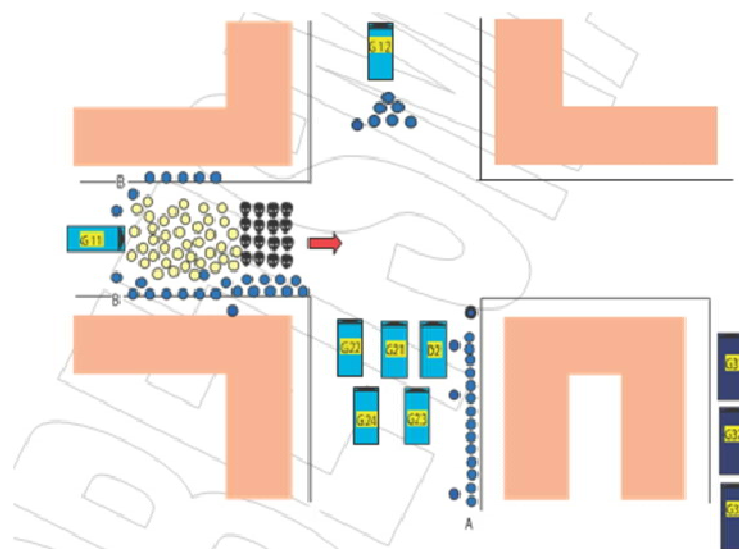

Рис. 26. Стійкий (нерозривний) клин

Допоки ситуація залишається повністю та цілком спокійною, можна продовжувати проводити щільну охорону під посиленням контролем мирної частини демонстрації та надавати необхідну інформацію. Подальший хід проведення демонстрації узгоджується та обговорюється з її організаторами – тими, хто нею керує та хто її веде, або лідерами колон (див. рис. 22, 23).

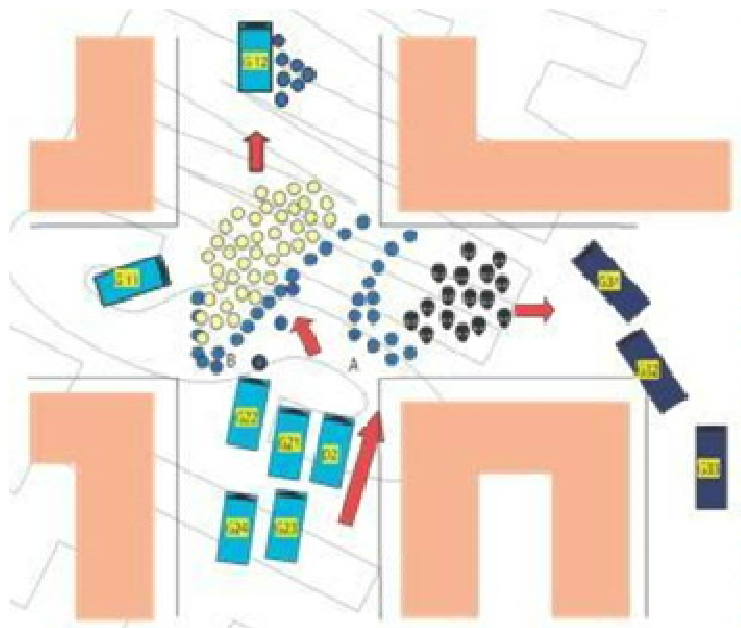

Рис. 27. Стійкий (нерозривний) клин (продовження).

1.9. Підбиття підсумків

Вирішення практичних питань

У визначенні терміну «зібрання» зазначається, що це тимчасова подія. Наразі немає узгодженої позиції щодо того, наскільки коротким чи довгим може бути зібрання, щоб його можна було розглядати як «тимчасовий» захід. Останнім часом спостерігається зростання кількості довготривалих зібрань, що часто супроводжуються відносно постійною присутністю протестувальників на місці зібрання і розташуванням конструкцій наметового типу та інших об'єктів для обслуговування потреб присутніх людей.

Основні принципи та дії, викладені в цій главі, мають застосовуватись до всіх видів зібрань, незалежно від того, чи супроводжувались вони насильницькими діями/заворушеннями. Люди, які покидають зібрання, потребують захисту, особливо якщо на місці зібрання з'явилися агресивні опоненти і може виникнути небезпека скоєння злочинів на ґрунті ненависті. Часто після великих зібрань до поліції звертаються особи, що належать до вразливих груп, такі як загублені діти чи жертви злочинів. У зв'язку з цим на місці зібрання мають бути присутні співробітники, які пройшли відповідну

підготовку для роботи з такими випадками. Медичний персонал і обладнання повинні бути на місці зібрання доти, доки не розійдуться всі учасники заходу.

Управління ресурсами

Після будь-якого зібрання необхідно поступово передавати ресурси місцевим керівникам поліції, які будуть продовжувати здійснювати повсякденну поліцейську діяльність в районі проведення зібрання. Швидкість відводу сил поліції, залучених до охорони правопорядку, залежить від конкретних обставин. До того ж, співробітники повинні спершу повернутися до своїх відділень поліції і залишатися в резерві доти, доки не буде команди про закінчення несення служби. Це дозволяє забезпечити наявність достатніх ресурсів в розпорядженні командування на випадок, якщо після зібрання, коли люди будуть розходитися, виникнуть якісь інциденти. У період після закінчення зібрання, але ще до того, як співробітники закінчать нести службу з охорони правопорядку, стратегічному командирю необхідно розглянути питання щодо виділення ресурсів для роботи з будь-якими можливими інцидентами. Ресурси можуть знадобитись для вирішення таких завдань:

- огляд місць злочину;
- демонтаж бар'єрів і дорожніх знаків;
- охорона, транспортування і оформлення затриманих осіб;
- документування доказів;
- повернення та облік поліцейського спорядження.

Травмування поліцейських

Співробітникам поліції, які зазнали травм, повинні надаватись медичні послуги. До таких послуг також належать надання довгострокової психологічної допомоги та допомога в управлінні стресом при виникненні таких станів, як гостра реакція на стрес і посттравматичний стресовий розлад.

Співробітники поліції, які перенесли травматичні інциденти, можуть не мати видимих фізичних ушкоджень, але можуть страждати від емоційної травми, яка може проявлятися іншим чином. У таких випадках співробітникам поліції має надаватись професійна допомога до того, як вони повернуться до повного виконання службових обов'язків.

Повернення спорядження

У разі повернення вогнепальної та нелетальної зброї важливо, щоб безпосередні командири забезпечили повернення тієї ж кількості техніки і боєприпасів, що була видана до початку зібрання. Будь-яка розбіжність має супроводжуватись письмовим рапортом і, за необхідності, посиленнями на інформацію з рапортів про застосування сили. За будь-якими фактами неврахування чи втрати спорядження має проводитись службове розслідування.

Затримані особи

Затримання учасників зібрання під час його проведення (на підставі вчинення ними адміністративних, кримінальних чи інших правопорушень) повинно мати дуже вагоме обґрунтування з урахуванням права на свободу та особисту недоторканність і того факту, що воно може бути здійснене і після закінчення зібрання. Затримання слід використовувати тільки в найбільш нагальних ситуаціях, коли незастосування цього заходу може призвести до скоєння тяжких злочинів.

З особами, законно затриманими під час заходу, необхідно поводитись з повагою. Вони повинні бути доставлені до відповідного відділення поліції без невинуватених затримок. Поліцейський, який здійснив затримання, повинен скласти протокол затримання, а співробітник відділення поліції, до якого було доставлено порушника, повинен зареєструвати затримання в журналі обліку.

Затриманій особі має бути повідомлено про причини затримання зрозумілою їй мовою. Така особа повинна в найкоротший строк бути звільнена або ж доставлена до суду для визначення законності її затримання. Поводження з такою особою під час затримання має бути детально задокументоване. Затримана особа має право повідомити про своє затримання третю особу, їй повинен бути забезпечений доступ до адвоката і можливість пройти медичний огляд.

Важливо забезпечити, щоб різні категорії заарештованих осіб тримались окремо, з урахуванням їхнього віку, статі і підстав затримання.

Відповідно, чоловіки повинні утримуватися окремо від жінок, а діти повинні утримуватися окремо від дорослих. Умови тримання повинні бути належними і відповідати гігієнічним нормам; приміщення повинні мати достатнє освітлення і достатню площу. Необхідно забезпечити наявність санітарних вузлів, в тому числі душових, та

організувати достатнє харчування. Затриманим особам на їхнє прохання також повинна надаватись питна вода і медична допомога.

Слід встановити регламентований порядок дій при затриманні, обшуку, взятті під варту або арешті учасників зібрання. Вкрай важливо, щоб держави встановили чіткий порядок дій при здійсненні законного затримання та обшуку або арешту учасників зібрання. В цьому регламенті має бути зазначено, в яких ситуаціях такі заходи є прийнятними або неприйнятними, як їх слід здійснювати і які дії є допустимими відносно заарештованих. При розробці таких документів слід враховувати міжнародну судову практику, що стосується права на приватне та сімейне життя, права на особисту свободу та права на свободу пересування [7].

Підбиття підсумків та узагальнення здобутого досвіду

Для поліції надзвичайно важливо вчитись як на своїх успіхах, так і на невдачах. Після завершення зібрання повинен бути проведений повний аналіз операції, в ході якого слід розглянути питання про те, як забезпечувався правопорядок під час проведення заходу і наскільки результати роботи поліції відповідають стратегічному плану та конкретним стратегічним намірам.

Навіть коли здається, що все пройшло гладко, необхідно по завершенню зібрання провести повний розбір результатів зі співробітниками поліції та основними зовнішніми сторонами. Однаково важливо звернути увагу як на вдалі, так і на невдалі моменти. Збір всієї відповідної інформації дозволяє співробітникам поліції, зацікавленим сторонам і, якщо це можливо, організаторам зібрання поділитися своїми думками і враженнями, на основі яких можна зробити висновки, які можуть призвести до змін в майбутніх планах або організаційних підходах поліції. Крім цього, такий аналіз може стати основою для внесення змін до програм підготовки співробітників з метою підвищення професіоналізму поліції у сфері охорони правопорядку під час публічних зібрань.

Вкрай важливо, щоб всі відповідні співробітники, незалежно від їхнього звання, розуміли, що суть підбиття підсумків полягає в отриманні повної й точної картини подій під час зібрання та в підвищенні ефективності роботи поліції, а не в пошуку винних. Всі співробітники, які брали участь в поліцейському забезпеченні зібрання, повинні мати можливість взяти безпосередню участь у підбитті підсумків. Це необхідно пояснити зацікавленим сторонам та іншим суб'єктам, які беруть участь в розборі результатів; також слід попередити їх про те, чи буде відповідна інформація передана ЗМІ.

Контрольний список обов'язків групи командування

Стратегічне командування:

- ✓ поступово переводить управління діями поліції в режим повсякденної поліцейської служби;
- ✓ виділяє ресурси на проведення розслідувань;
- ✓ контролює ефективність проведених розслідувань.

Оперативне командування:

- ✓ контролює належну охорону, транспортування та оформлення затриманих осіб;
- ✓ контролює збір доказів і проведення розслідувань.

Тактичне командування:

- ✓ забезпечує належну реєстрацію випадків застосування сили співробітниками поліції;
- ✓ у разі існування підозр щодо скоєння злочинів забезпечує складання відповідних рапортів та дотримання процедур кримінального правосуддя;
- ✓ забезпечує належну реєстрацію інформації про затриманих осіб;
- ✓ забезпечує належне поводження із затриманими та арештованими особами;
- ✓ керує діями поліції під час огляду місць вчинення злочинів;
- ✓ забезпечує повернення спорядження;
- ✓ забезпечує надання медичної допомоги співробітникам, якщо в цьому є потреба.

Види підбиття підсумків

Зазвичай, підбиття підсумків відбувається в одній з трьох форм: оперативне (негайне) підбиття підсумків, внутрішнє підбиття підсумків на рівні організації та міжвідомче підбиття підсумків. Оперативне підбиття підсумків має відбуватись після всіх заходів; підбиття підсумків на рівні організації проводиться після більших заходів; а міжвідомче підбиття підсумків відбувається в тому випадку, якщо охорона правопорядку на публічному зібранні вимагала значної взаємодії різних відомств або коли зібрання проходило відразу в кількох районах.

При підбитті підсумків необхідно враховувати такі міркування:

- підбиття підсумків має проводитися відкрито і чесно;
- воно має бути спрямованим на осмислення досвіду або навчання на особистому, груповому чи організаційному рівні;
- воно має бути пов'язаним з відповідними професійними обов'язками;
- слід однаково цінувати внесок всіх учасників;
- підбиття підсумків має бути належним чином задокументоване, а висновки повинні бути поширені серед відповідних співробітників.

Оперативне (негайне) підбиття підсумків. Таке підбиття підсумків відбувається відразу після того як зібрання закінчилось, а всі його учасники розійшлися. Всі командири збирають відповідну інформацію від поліцейських, які перебувають в їхньому підпорядкуванні, а співробітники, відповідальні за взаємодію з місцевою громадою і ведення діалогу, збирають інформацію від організаторів зібрання. Після цього вся інформація передається стратегічному командирі для вжиття подальших заходів.

При підготовці до зібрання, яке, як очікується, супроводжуватиметься насильством і/або на якому будуть проводитися масові затримання, слід розглянути питання про залучення спеціальної групи, відповідальної за підбиття підсумків, яка зустрінеться з усіма співробітниками поліції до того, як ті закінчать несення служби. Це робиться з метою забезпечити, щоб:

- всі випадки застосування сили були відповідним чином задокументовані;
- наявні докази вчинення злочинів були зібрані і передані слідчій групі;
- були виявлені співробітники, які можуть потребувати підтримки (наприклад, психологічна допомога).

Оперативне підбиття підсумків дозволяє:

- оперативно отримати важливу інформацію від учасників зустрічі, на якій відбувається підбиття підсумків;
- зібрати й записати інформацію про будь-які інциденти;
- оперативно обговорити низку питань та проблем;
- розглянути основні питання безпеки;
- скористатися можливістю висловити подяку співробітникам поліції та зацікавленим сторонам.

Кожен тактичний командир повинен провести невелику зустріч для підбиття підсумків, перш ніж надати свої висновки оперативному командуванню.

Розбір результатів операції по групах відразу після завершення

зібрання – це нескладна, але ефективна форма оперативного підбиття підсумків, спеціально спрямована на те, щоб зробити висновки на майбутнє [4]. Суть такого розбору полягає в отриманні відповідей на чотири запитання:

- Що ми збиралися зробити? Які були наші наміри? Що мало статися? Чи відрізнялися наміри командира та співробітників поліції? Які думки були у вас?

- Що ми насправді зробили? Що б показав запис з відеокамери? Не шукаючи винних, розгляньте основні події, хронологічний порядок дій та ролі співробітників.

- Чого ми навчилися? Зосередьте увагу на тому, чого ми навчились, а не на тому, що робити далі. Що ми знаємо тепер з того, чого ми не знали раніше? Які сильні та слабкі сторони ми виявили? Яку пораду ми дали б тому, хто починає готуватись до такої операції зараз?

- Що ми робитимемо далі? Як нам підготуватись до наступного подібного заходу? Що ми змінимо?

Іншим ефективним способом навчання є аналіз результатів в групах, що складаються з колег-поліцейських і включають досвідчених співробітників з різних поліцейських служб, які спільно з дослідниками проводять польові дослідження для виявлення прикладів хорошої практики та формулювання висновків зі здобутого досвіду [10].

Підбиття підсумків всередині організації

Таке підбиття підсумків здійснюється, коли потрібна більш конкретна інформація про захід або коли зібрання проходило протягом тривалого періоду часу. Цей вид підбиття підсумків має подібний формат, але при цьому матеріали повинні надаватися в письмовому вигляді.

Підбиття підсумків всередині організації:

- відбувається не пізніше ніж через чотири тижні після заходу (у виняткових випадках може знадобитися більше часу);

- проводиться за участі тих самих основних суб'єктів, що й оперативне підбиття підсумків;

- має бути направлене на вирішення питань, пов'язаних з організацією, а не з окремими особами;

- має передбачати розгляд як сильних, так і слабих сторін, а також ідей для майбутньої роботи;

- дає можливість висловити подяку співробітникам і зацікавленим сторонам.

Міжвідомче підбиття підсумків

Можливість підбиття підсумків на міжвідомчому рівні слід розглянути в тому випадку, якщо в забезпеченні проведення зібрання задіяні різні відомства і служби, якщо зібрання проходить відразу в декількох районах або якщо в ньому бере участь велика кількість зацікавлених сторін. Формат зустрічі залишається таким самим. Однак при цьому можна використовувати багаторівневий процес підбиття підсумків, коли аналогічні розбори операції відбуваються в межах різних установ, а інформація про їх результати потім збирається, зіставляється та обробляється в єдиному центральному органі.

Міжвідомче підбиття підсумків:

- відбувається не пізніше ніж через шість тижнів після заходу (у виняткових випадках може знадобитись більше часу);
- має бути присвячене питанням міжвідомчої координації або впливу зібрання на місцеві громади;
- має передбачати розгляд як сильних, так і слабих сторін з метою їх врахування в майбутньому;
- передбачає можливість участі зовнішніх зацікавлених сторін і може супроводжуватись різними формами суспільного діалогу або публічних заходів;
- дає можливість висловити подяку співробітникам і зацікавленим сторонам.

Іноді слід розглянути питання про залучення незалежної структури для підбиття підсумків, зокрема коли:

- під час зібрання або його розгону стався серйозний інцидент;
- захід супроводжувався масштабним спалахом насильства;
- були задіяні значні сили поліції;
- надходять серйозні звинувачення в неправомірних діях з боку співробітників поліції;
- на думку стратегічного командира це піде на користь роботі поліції в майбутньому.

У разі потреби в такому підбитті підсумків організатори та учасники зібрання, а також інші основні зацікавлені сторони, повинні мати можливість бути представленими в цьому процесі.

Узагальнення здобутого досвіду

Після того як підбиття підсумків на рівні організації (або оперативне підбиття підсумків) завершене і всі записи відповідним чином оновлені та зіставлені, стратегічний командир зобов'язаний

скласти звіт, який слугуватиме основою для формулювання висновків за результатами операції.

Такий звіт повинен:

- містити короткий виклад послідовності подій;
- визначати функції всіх залучених осіб;
- містити опис дій співробітників поліції;
- відкидати критику дій окремих осіб;
- точно відтворювати хронологію подій;
- ґрунтуватись на фактах, бути коротким і об'єктивним.

Цей звіт дозволить поліцейській службі:

- продемонструвати, які дії поліції були ефективними, а які виявились неефективними, об'єктивно зазначивши причини того, чому так сталося;
- рекомендувати способи покращення роботи поліції в майбутньому;
- підтримати культуру відкритості.

Взаємодія з громадськістю

В той час як документ, що містить висновки на основі здобутого досвіду, повинен допомогти внутрішнім процесам навчання в поліцейській організації, необхідно також використовувати цю можливість для додаткової взаємодії з зовнішніми зацікавленими сторонами, в тому числі з організаторами зібрання, його учасниками, політиками й політичними партіями, засобами масової інформації і правозахисними організаціями. Така взаємодія стане частиною процесу налагодження комунікації і зміцнення довіри або ж частиною постійного процесу забезпечення підзвітності поліції суспільству.

Діалог і комунікація особливо важливі, якщо під час зібрання відбулися акти насильства або заворушення або якщо висловлювалася публічна критика на адресу поліції в зв'язку з охороною порядку під час заходу. Пропоновані кроки є важливим компонентом позитивної, орієнтованої на громаду і підзвітної суспільству поліцейської діяльності, а також невід'ємною частиною підходу до поліцейської діяльності, заснованого на правах людини. Негативне сприйняття роботи поліції під час зібрання, особливо якщо поліцейські вдалися до застосування сили (або не змогли захистити учасників зібрання від нападу), надовго закарбується в пам'яті і стане тягарем для поліції під час майбутніх заходів, підвищуючи ризик виникнення в людей почуття

безсилля, ворожості і гніву. Такий стан справ наступного разу може легко призвести до конфронтації з поліцією, тому слід запобігати таким ситуаціям за допомогою належної взаємодії з громадськістю, прозорої оцінки своїх дій і, в разі потреби, розслідування дій поліції [2].

Ведення записів. Інформація про процес планування, ролі та обов'язки співробітників поліції, стратегічні наміри, на основі яких приймаються рішення, а також про результати дій на основі таких рішень, має бути доступною для перевірки. Це насамперед стосується тих рішень, які впливають на права і свободи людини. Використовуючи модель прийняття рішень і підхід до планування, викладені в цьому керівництві, командування поліції може створювати структуровані плани і вести журнал запису рішень, які стануть складовою частиною процесу підбиття підсумків і допоможуть на початковому етапі планування роботи з майбутніми зібраннями.

Після завершення масового заходу, а у разі якщо захід триває протягом багатьох днів – по завершенню періоду несення служби, всі співробітники поліції після повинні проаналізувати свої дії і зробити відповідні записи із точним викладом своїх дій та дій інших осіб. Всі записи повинні бути підписані, датовані з відміткою часу написання, а потім повинні бути передані безпосередньому начальнику на перевірку та підпис. Всі співробітники поліції повинні робити записи про будь-які відомості, отримані ними шляхом спостереження, і про наявні докази кримінальних або дисциплінарних порушень. Поліцейські також повинні складати рапорти про кожен факт застосування ними сили. Про такі випадки якомога скоріше має бути повідомлено начальству.

Крім цього, командирам слід робити письмові записи про отриману ними інформацію та прийняті ними рішення в ході виконання своїх обов'язків. Оперативні командири повинні записувати всі відповідні рішення, зазначаючи підстави прийняття кожного з них, інші можливі варіанти дій та результати прийнятого рішення. Використовуючи модель прийняття рішень, командири можуть забезпечити запис всіх фактів, що мають істотне значення. Тактичні командири теж повинні записувати всю інформацію, яку вони отримали і передали оперативному командуванню, оскільки така інформація може бути важливою частиною процесу прийняття рішень на їхньому рівні командування. Коли тактичний командир залучає іншого співробітника для запису прийнятих рішень або ведення відповідного журналу, він повинен контролювати цей процес і перевіряти записи, щоб пересвідчитись, що всі факти в них вказані вірно.

Такі записи є вкрай важливими для підтвердження прозорості та

підзвітності поліції. Вони також роблять можливою перевірку дій поліції з боку держави, її громадян або відповідних наглядових органів. Записи також стануть в нагоді при обробці інформації в процесі підбиття підсумків операції. Слід пам'ятати, що з будь-якою інформацією конфіденційного характеру необхідно поводитись обережно, щоб уникнути втручання в приватне життя. Поліція повинна дотримуватися конфіденційності інформації з низки причин, таких як забезпечення особистої недоторканності, розслідування злочинів, дотримання принципу презумпції невинуватості та забезпечення державної безпеки. Разом з тим поліція повинна проаналізувати інформацію і знайти баланс між повним чи частковим розкриттям інформації та рішенням не надавати інформацію з метою дотримання права на недоторканність приватного життя. Поліція ніколи не повинна приховувати інформацію просто для того, щоб приховати правопорушення, помилки поліції або неправомірні дії поліцейських [3].

План дій

Заключна частина звіту, що узагальнює здобутий досвід, повинна містити рекомендації, виконання яких має вдосконалити роботу поліції в майбутньому. На основі цих рекомендацій слід скласти плани дій, що визначають кроки, спрямовані на вдосконалення діяльності поліцейської організації.

План дій повинен бути:

- **конкретним** – в ньому має бути наведено докладний опис діяльності поліції, в тому числі хорошої практики, невдач і недоліків, а також має бути вказано, що необхідно зробити для покращення ситуації;

- **вимірюваним** – він має містити показники, які дозволяють визначити, чи було досягнуто покращення;

- **досяжним** – план повинен містити цілі, які можуть бути досягнуті організацією;

- **актуальним** – в плані має йтись про покращення, які насправді стосуються роботи поліції. Рекомендації, що стосуються роботи інших агентств, повинні бути направлені їм для проведення власного аналізу;

- **розрахованим на певний строк** – план повинен містити реалістичні строки впровадження покращень в роботу поліції.

Звіт та викладені в ньому висновки повинні бути надані іншим агентствам або оприлюднені для загального ознайомлення (за умови, що в звіті немає конфіденційної інформації). Необхідно розглянути питання про видалення зі звіту конфіденційної інформації, перш ніж його

оприлюднювати. Всі висновки на основі здобутого досвіду слід використовувати для внесення змін до підготовки поліцейських всіх рангів, приділяючи особливу увагу підготовці командирів

**Контрольний список
обов'язків групи командування під час підбиття підсумків та
оцінювання операції**

Стратегічне командування:

- ✓ забезпечує належне підбиття підсумків за результатами кожного заходу;
- ✓ обробляє інформацію оперативного командира і висловлює свої зауваження та пропозиції;
- ✓ на основі результатів підбиття підсумків складає звіт, що містить рекомендації та план дій;
- ✓ забезпечує ведення записів про всі стратегічні рішення, а також перевіряє та підписує записи оперативного командира.

Оперативне командування:

- ✓ збирає результати підбиття підсумків від тактичних командирів і надає свої коментарі та зауваження;
- ✓ збирає та обробляє інформацію, перш ніж надати її стратегічному командирі;
- ✓ забезпечує ведення записів про хронологію подій, розміщення сил поліції, інциденти та дії поліцейських;
- ✓ веде повний запис усіх прийнятих рішень;
- ✓ перевіряє та підписує записи тактичних командирів.

Тактичне командування:

- ✓ збирає результати підбиття підсумків від своїх підлеглих або зацікавлених осіб і надає їм свої коментарі;
- ✓ збирає та обробляє інформацію, перш ніж надати її оперативному командирі;
- ✓ забезпечує, щоб всі співробітники під його командуванням склали відповідні записи та замітки, перевіряє й підписує ці документи;
- ✓ документує всі свої рішення та іншу відповідну інформацію;
- ✓ організовує підтримку співробітників після завершення їх роботи на зібранні (відпочинок, компенсація за роботу в надурочний час, лікування травм, управління стресом, психологічна допомога, оцінка виконаної роботи, премії тощо)

Розділ 2. ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

УМОВНЕ ЗАВДАННЯ 1

ФАБУЛА:

Під час святкування дня міста Д. 12.09.2022 запланованого о 19.00 на тимчасовому концертному майданчику на станції метро "Центральна" площа Соборна, 7, проводиться концерт за участю молодіжних гуртів міста, орієнтовна чисельність глядачів 1,5 тисячі осіб.

Своєчасна та якісна підготовка та розстановка особового складу є запорукою успішного забезпечення охорони громадського порядку та публічної безпеки при проведенні масового заходу.

На першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку з'ясовуємо:

1. Характер заходу (концерт за участю молодіжних гуртів міста)

2. Особливості заходу (концерт у закритому приміщенні на тимчасовому концертному майданчику)

3. Проведення оцінки оперативної обстановки (визначення кількості осіб які одночасно можуть перебувати на заході щоб не було товчії, кількості особового складу необхідного для охорони громадського порядку та публічної безпеки)

4. Рекогносцировки місцевості (тимчасовий концертний майданчик знаходиться по центру станції метро «Центральна» з обох боків знаходиться залізничне полотно вихід зі станції метро «Центральна» відбувається з одного боку за допомогою ескалатора)

5. Визначення пропускної здатності окремих ділянок (кількість осіб які можуть одночасно рухатися щоб не було товчії: при вході на станцію, на ескалаторі, при виході з ескалатора до тимчасового концертний майданчику та зупинки поїзду.

У подальшому в обов'язковому порядку готується доручення про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масового заходу, концерту за участю молодіжних гуртів міста, який відбудеться 12.09.2022 о 19.00 на тимчасовому концертному майданчику на станції метро "Центральна" (м. Д, площа Соборна, 7).

ЗРАЗОК

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В ОБЛАСТІ**

ДОРУЧЕННЯ

від 12.09.2022

місто Д

№ _____

**Про забезпечення
публічної безпеки і
порядку під час
проведення масового
заходу**

12.09.2022 о 19.00 під час святкування дня міста Д на тимчасовому концертному майданчику на станції метро "Центральна" (м. Д, площа Соборна, 7) відбудеться концерт за участю молодіжних гуртів міста. З метою забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення вказаного заходу

ДОРУЧАЮ:

1. Начальнику Д РУП забезпечити належну охорону публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням заходу:

1) вийти з клопотанням до УПП в області щодо виділення необхідної кількості автопатрулів та піших нарядів і наближення їх маршрутів для забезпечення правопорядку та безпеки дорожнього руху під час заходу, а також підрозділів ТОР.

2) Спільно з УПП в Дніпропетровській області розробити операційний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення заходу, визначити відповідальну особу з числа керівного складу Д РУП. Планом в обов'язковому порядку передбачити дії у разі ускладнення оперативної обстановки, порядок взаємодії з приданими силами. Планування заходу здійснювати з урахуванням Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, затвердженої наказом МВС від 23.08.2018 № 706.

3) Організувати проведення якісного інструктажу, під час якого

націлити особовий склад на суворе дотримання чинного законодавства, перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу. До особового складу довести завдання, розстановку, порядок взаємодії та зв'язку.

4) Забезпечити своєчасне інформування УПД ГУНП про хід проведення заходу. У разі ускладнення оперативної обстановки інформувати негайно.

5) Створити на базі Д РУП резерв з достатньої кількості поліцейських.

6) З метою фіксації можливих протиправних дій організувати роботу необхідної кількості груп документування та фіксації, які забезпечити відеокамерами.

7) На період проведення заходу організувати роботу груп превентивної комунікації.

2. Начальнику полку поліції особливого призначення ГУНП :

1) для надання практичної допомоги у забезпеченні публічного порядку виділити в однострої у якості резерву з 18.00 12.09.2022 до закінчення заходу у розпорядження начальника Д РУП 10 поліцейських, яких екіпірувати гумовими кийками, наручниками, аерозольними балонами, протиударними шоломами, бронежилетами, комплектами захисту рук та ніг, з короткоствольною вогнепальною зброєю. Місце дислокації біля станції метро "Центральна" (м. Д, площа Соборна, 7).

Перед виїздом перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу поліцейських, провести інструктаж із заходів безпеки та застосування заходів примусу. По прибуттю старший групи ППОП доповідає старшому за проведення заходу від Д РУП та діє за його вказівкою.

2) Для документування можливих порушень публічного порядку залучити до зазначеного заходу відділення документування, застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото - і відеозйомки, відеозапису, на службовому автомобілі Volkswagen Transporter д/з 55555, якому прибути 12.09.2022 о 18.00 до місця проведення заходу (м. Д, площа Соборній, 7).

3. Начальнику Управління вибухо-технічної служби ГУНП 12.09.2022 до 18.00 організувати обстеження вибухо-технічною групою тимчасового концертного майданчику на станції метро "Центральна" та прилеглої території (м. Д, площа Соборна, 7).

4. Відповідальність за забезпечення публічної безпеки і порядку, правомірність і законність дій задіяних поліцейських, покласти на начальника Д РУП

**Начальник
полковник поліції**

Керівник поліції відповідальний за проведення масового заходу на схемі станції метро «Центральна», здійснює розстановку особового складу з урахуванням додаткових та доданих сил. з зазначенням, місця знаходження працівників поліції, їх кількості, підрозділ до якого належать поліцейські, а також позивні для радіозв'язку старших командирів груп.

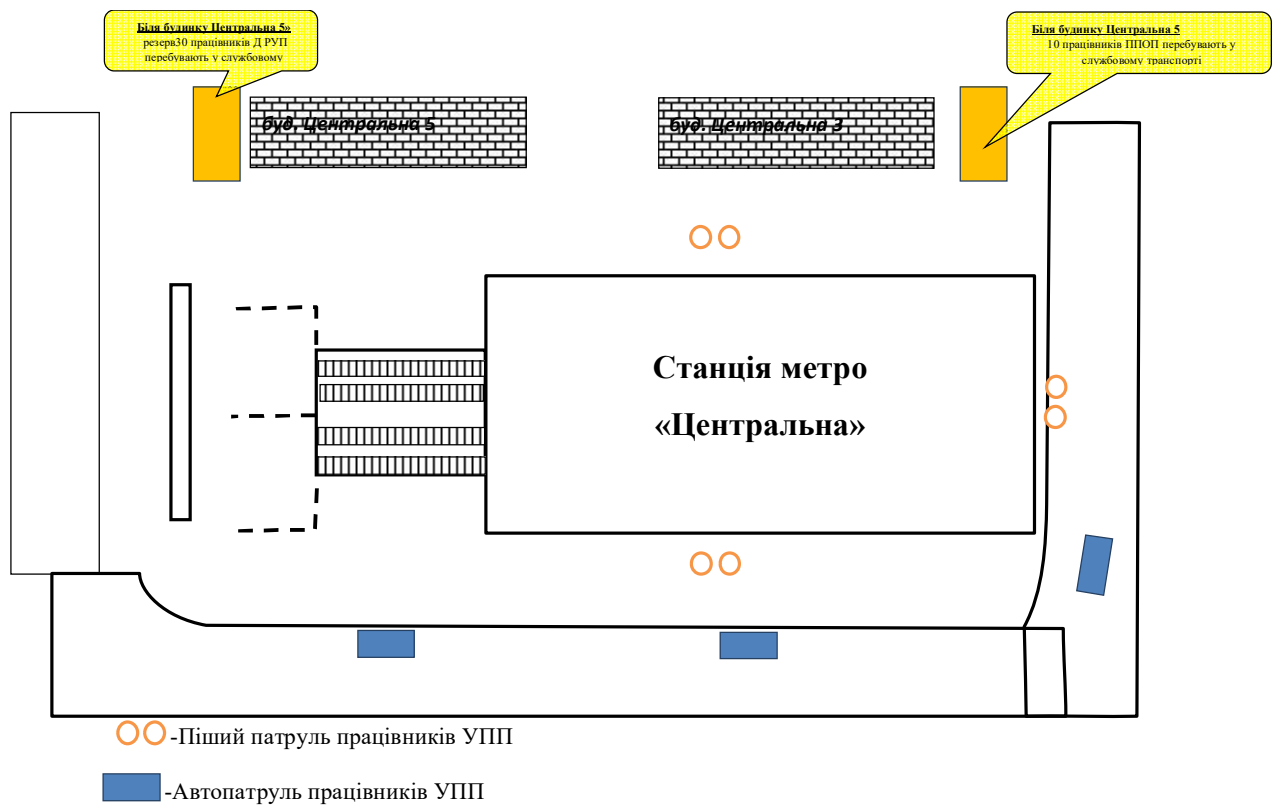
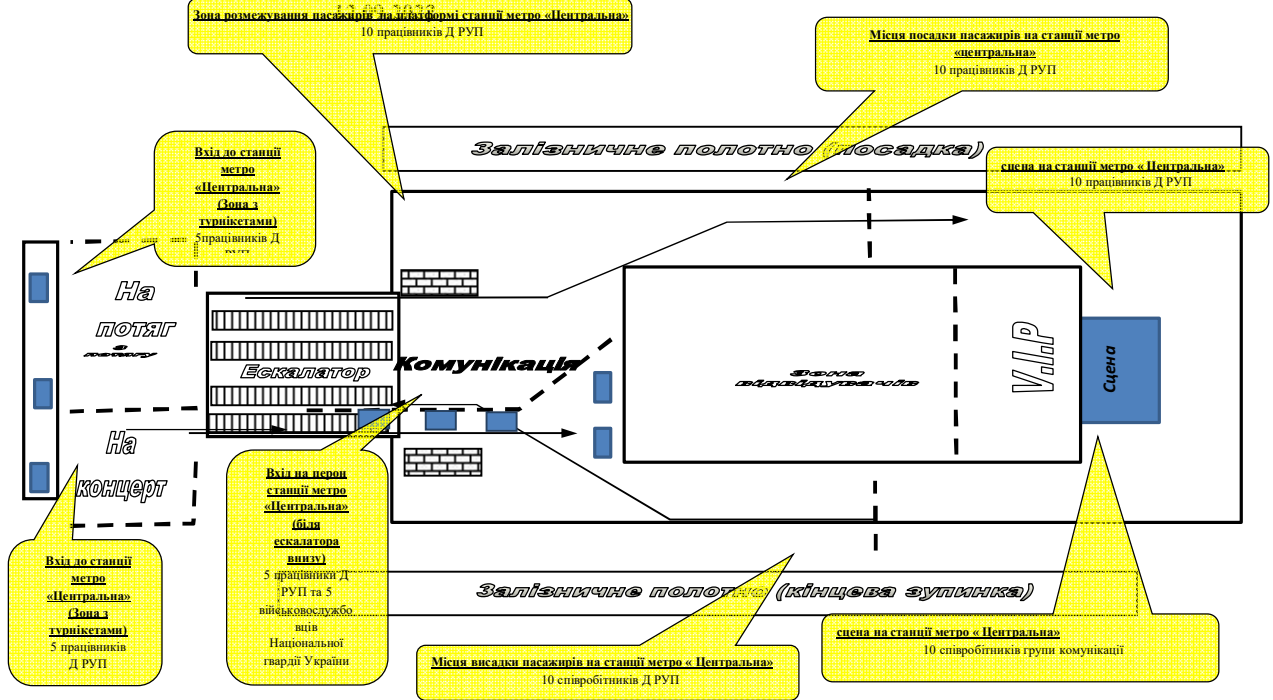
Сили, що залучені до забезпечення правопорядку під час масового заходу:

Основні сили: особовий склад підрозділів Національної поліції, безпосереднім завданням якого є охорона публічної (громадської) безпеки і порядку, до них відносяться особовий склад підрозділу Д РУП, ГУНП, патрульна поліція, підрозділ поліції особливого призначення;

Додаткові сили - це підрозділи Національної поліції, призначені для виконання інших спеціальних завдань, але які беруть участь і в забезпеченні публічної (громадської) безпеки і порядку до них відноситься управління вибухо-технічної служби ГУНП Д області.

Додані сили – це передані на певний час до підрозділів Національної поліції з урахуванням ситуації і оперативної обстановки підрозділи для посилення охорони публічної (громадської) безпеки і порядку до них відносяться Національна гвардія України.

Схема розташування о/с на станції метро «Центральна»

Загальний розрахунок особових сил:

Д РУП – 65 працівників, які перебувають згідно розстановки у приміщенні станції метро «Центральна» (серед них 10 працівників у цивільному одязі, які перебувають біля тимчасовому концертному майданчику)

УПД ГУНП – 20 працівників, з яких 10 перебувають згідно розстановки біля входу у приміщення станції метро «Центральна» та 10 група комунікації, з яких 5 у цивільному у приміщенні станції метро «Центральна»

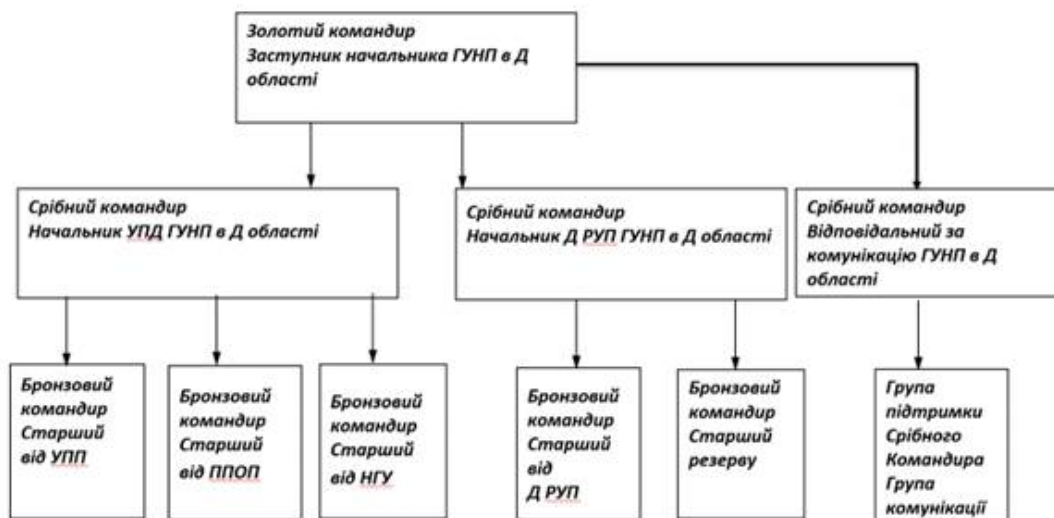
УПП – 15 працівників, три піших патруля по 2 працівника, які забезпечують охорону публічного порядку по зовнішньому периметру станції метро «Центральна» та три автопатруля по 3 працівника, які перебувають біля станції.

ППОП – 10 працівників, які перебувають біля станції метро «Центральна» в транспортному засобі.

Національна гвардія України 10 військовослужбовців, 5 осіб перебувають біля входу до приміщення станції метро «Центральна» разом із працівниками ГУНП та 5 осіб перебувають біля входу на перон станції метро «Центральна».

Резерв: 30 працівників Д РУП (з яких 15 працівників у цивільному одязі), які перебувають біля станції метро «Центральна» в транспортному засобі.

Структура організації керівництва масового заходу

Перед початком несення служби з особовим складом задіяним на забезпечення публічної безпеки та громадського порядку 12.09.2022 о 17.00 проводяться інструктаж:

Доводиться місце знаходження кожного працівника під час проведення концертного заходу та позивні радіозв'язку.

Ознайомлюють особовий склад з документами, що дають право на вхід до сцени тимчасового концертного майданчику та V.I.P. зони.

Доводиться порядок огляду з метою недопущення осіб з забороненими речами, а також зі спиртними напоями та скляними пляшками.

Доводиться алгоритм дій кожної групи при ускладненні обстановки з урахуванням особливості та пропускної можливості станції метро «Центральна».

Після закінчення інструктажу особовий склад заступає на охорону забезпечення публічної безпеки та громадського порядку згідно розстановки. Після чого починається другий етап (виконавчий), що безпосередньо охоплює дії нарядів та керування ними при проведенні масового заходу

Розглянемо ситуацію.

Під час проведення концерту о 21.00 група нетверезих молодиків у кількості близько 30 осіб, почали вести себе зухвало, кидали стороні предмети на сцену, висловлювалися нецензурною лайкою у бік виступаючого гурту та погрожували їм фізичною розправою, у зв'язку з тим що їм не сподобався їх виступ.

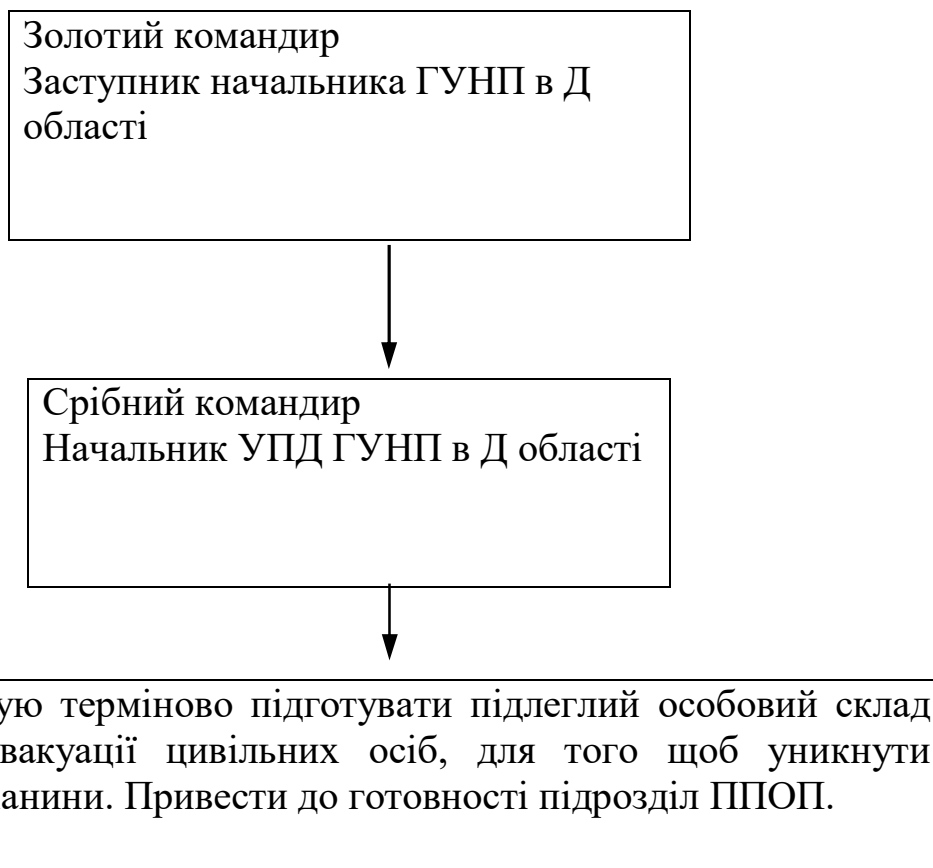
Надання наказів керівників та їх суть своїм підлеглим командирам.

Золотий командир
Заступник начальника ГУНП в Д
області

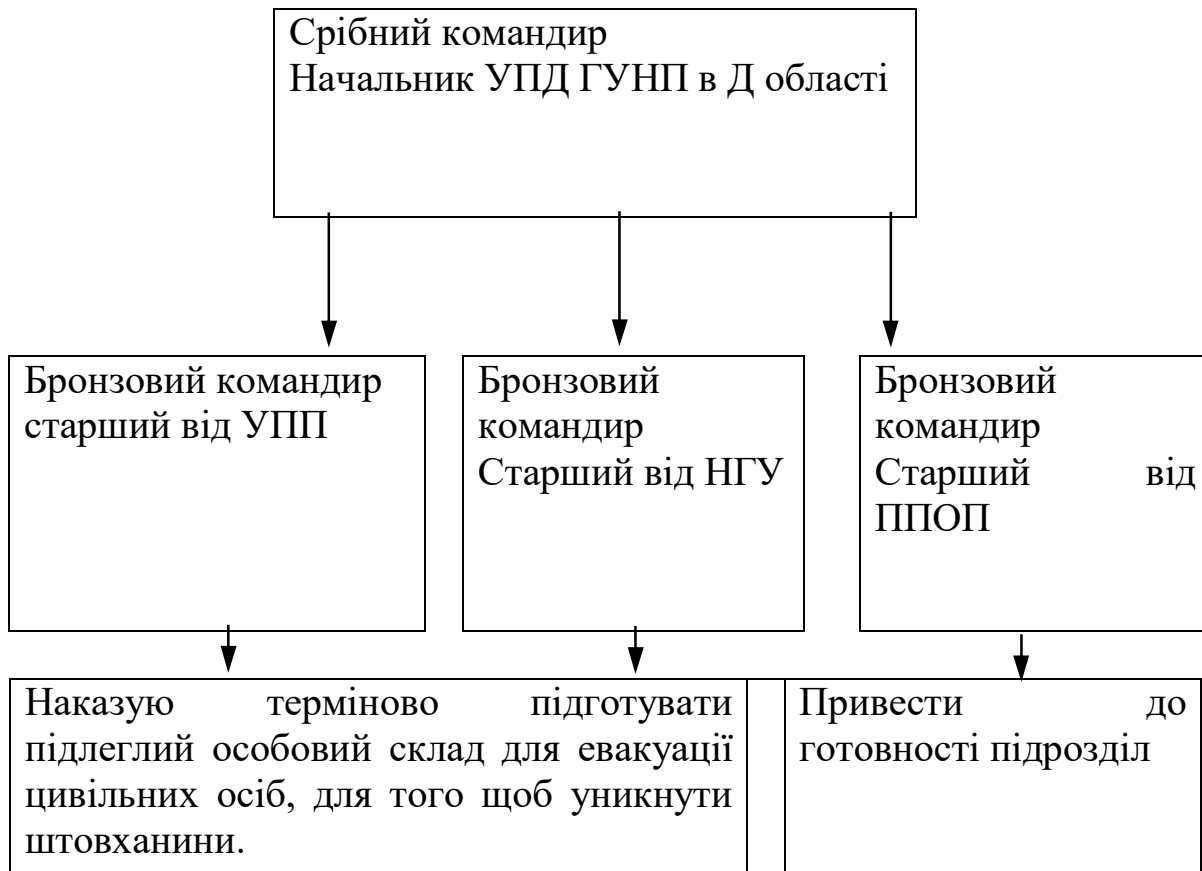
Срібний командир
Відповідальний за комунікацію
ГУНП в Д області

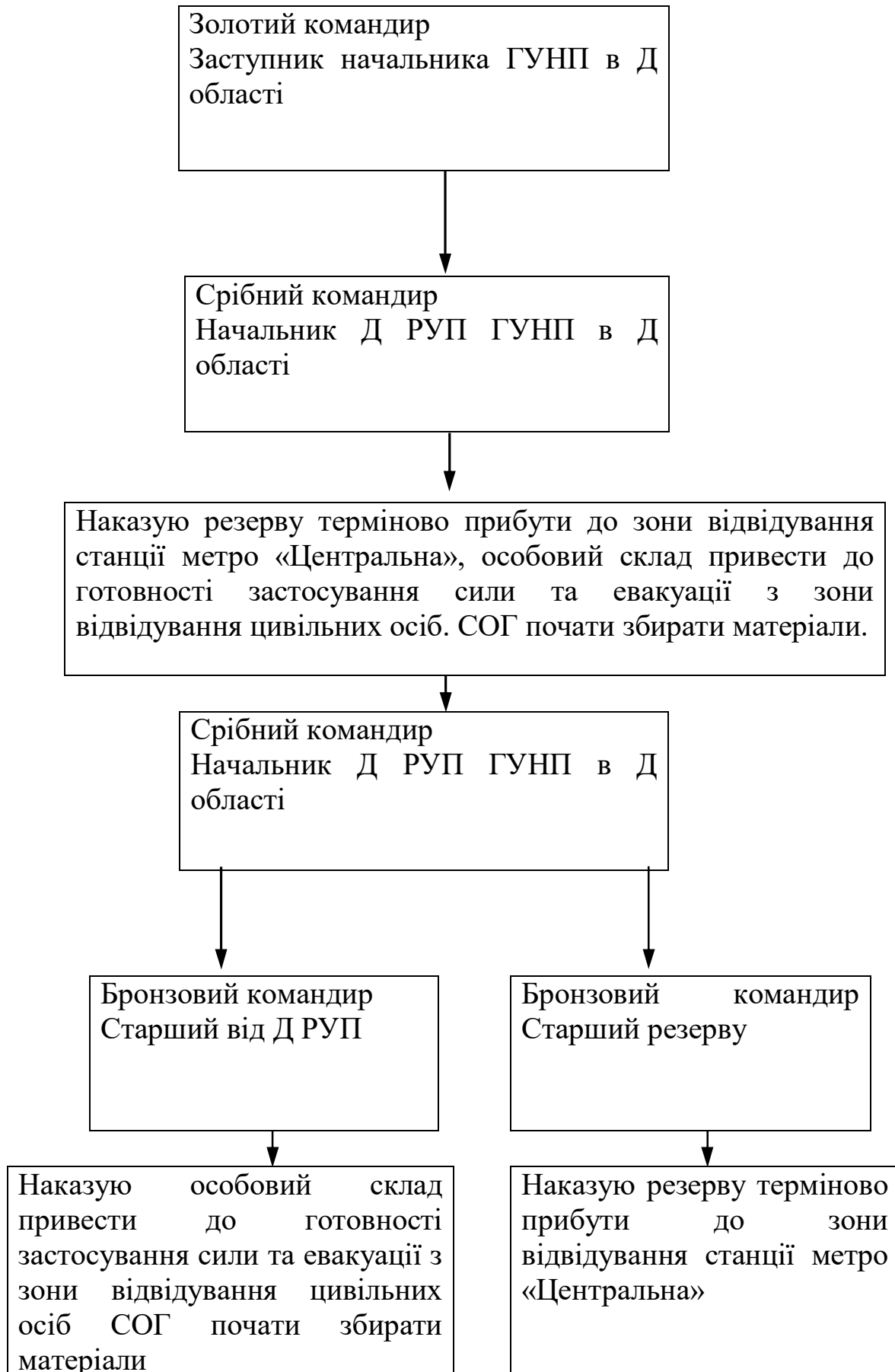
Наказую терміново зі своєю групою спробувати встановити діалог із особами які підбурюють до порушення правопорядку та громадської безпеки поруч будуть 10 осіб у цивільному які знаходяться біля сцени

2.

В свою чергу срібний командир

У разі, як що поліції не вдалося встановити діалог з порушниками то керівники надають наступні командирам:

Золотий командир
Заступник начальника ГУНП в Д
області

Срібний командир
Начальник УПД ГУНП в Д
області

Наказую приступити до евакуації з зони відвідування цивільних осіб. Підрозділу ППОП перебувати в постійної готовності

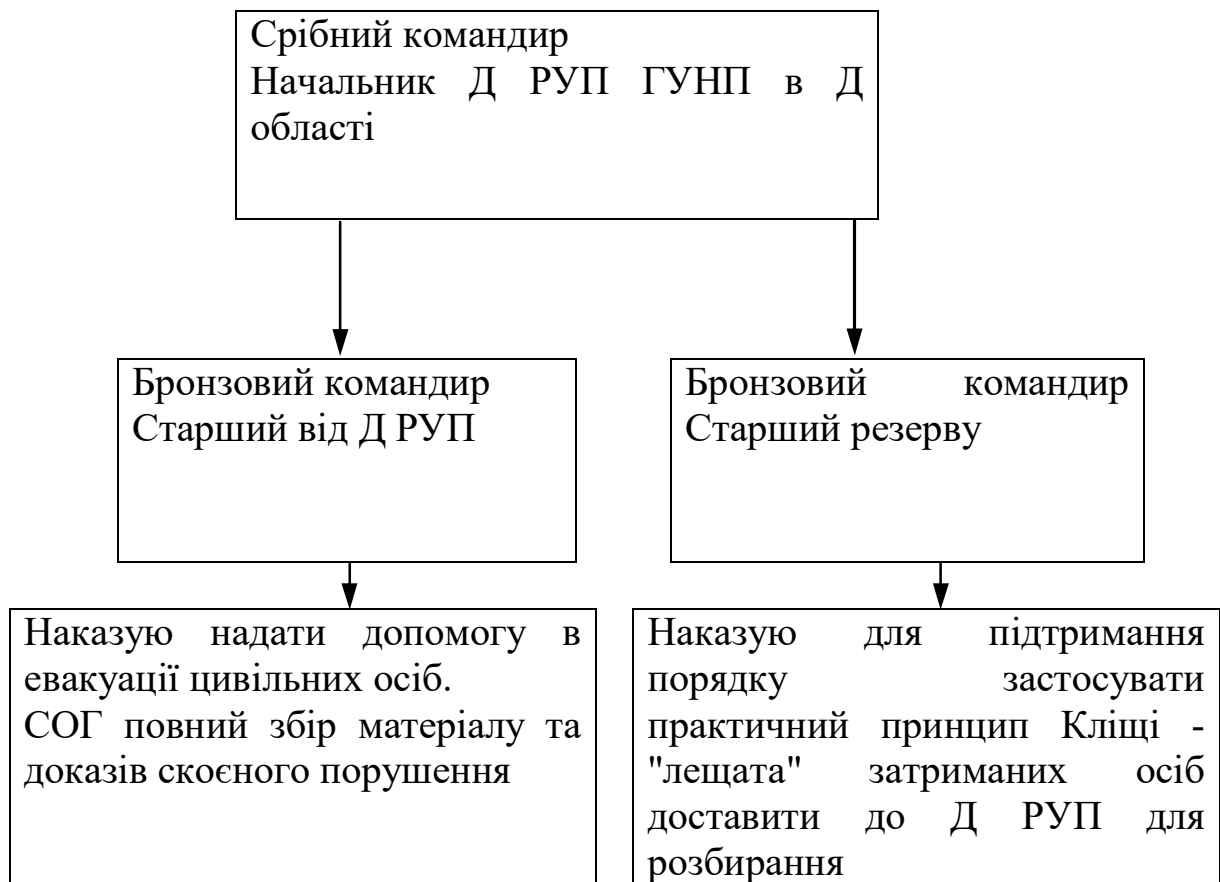
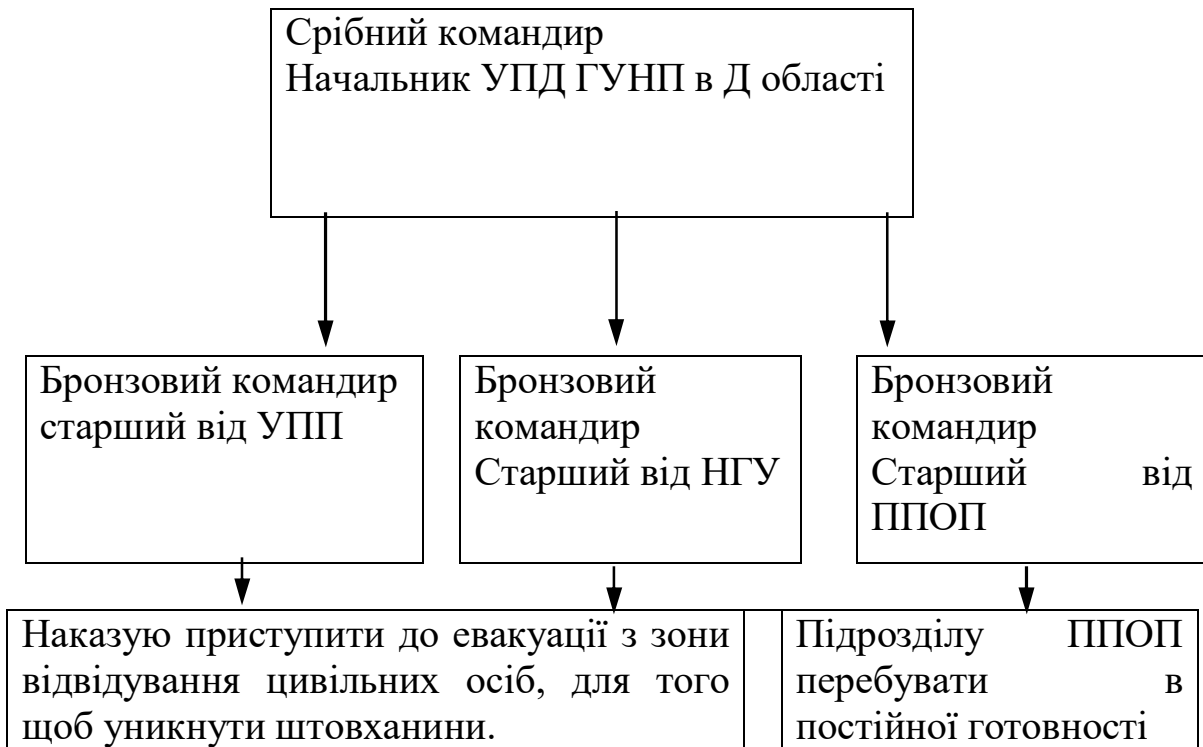
Золотий командир
Заступник начальника ГУНП в Д
області

Срібний командир
Начальник Д РУП ГУНП в Д
області

Наказую для підтримання порядку за допомогою резерву застосувати практичний принцип Кліщі - "лещата", затриманих осіб доставити до Д РУП для розбирання, надати допомогу в евакуації цивільних осіб. СОГ збирає матеріал та докази скоєного порушення

Після закінчення масового заходу починається третій етап (заключний):

Згорання сил і засобів та зосередження їх у призначеному місці.

Підбиваються підсумки роботи, вказуються на недоліки під час несення служби

Прибуття особового складу на місце розміщення органу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які сили, залучалися до забезпечення правопорядку під час масового заходу?
2. Що необхідно з'ясувати на першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку?
3. Які завдання ставилися особовому складу при проведенні інструктажу по забезпеченню публічної безпеки та громадському порядку?
4. Хто перший намагається встановити діалог з ініціаторами безладу при проведенні масового заходу?
5. Яку структуру організації керівництва було задіяно під час проведення зазначеного масового заходу?
6. Який практичний принцип було використано працівниками поліції під час порушення правопорядку?
7. Які завдання покладалися на слідчо-оперативну групу під час порушення правопорядку?

УМОВНЕ ЗАВДАННЯ 2

ФАБУЛА:

Під час святкування релігійного свята «Великдень» у місті Д. 25.04.2022 заплановано у період часу з 22:00 24.04.2022 до 11:00 25.04.2022 року за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор. Приблизна кількість відвідувачів 2000 тисячі осіб.

Своєчасна та якісна підготовка та розстановка особового складу є запорукою успішного забезпечення охорони громадського порядку та публічної безпеки при проведенні масового заходу.

На першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку з'ясовуємо:

1. Святкування релігійного свята «Великдень»

2. Особливості заходу (Святкування свята у закритому приміщенні «Свято-Троїцький Собор» у закритому приміщенні та охорона та забезпечення Охорони публічного порядку та безпеки на територій та за межами храму.

3. Проведення оцінки оперативної обстановки(визначення кількості осіб які одночасно можуть перебувати на заході щоб не було товчії, кількості особового складу необхідного для охорони громадського порядку та публічної безпеки)

4. Рекогносцировки місцевості (Святкування свята у закритому приміщенні «Свято- Троїцький Собор» у закритому приміщенні та охорона та забезпечення Охорони публічного порядку та безпеки на територій та за межами храму.

У подальшому в обов'язковому порядку готується доручення про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масового заходу, святкування релігійного свята «Великдень» в місті Д. 25.04.2022 заплановано у період часу з 22:00 24.04.2022 до 11:00 25.04.2022 року за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор. Приблизна кількість відвідувачів 2000 тисячі осіб.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ОБЛАСТІ

ДОРУЧЕННЯ

від 12.09.2022

місто Д

№ _____

Про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масового заходу в «Великдень»

25.04.2022 о 22.00 під час святкування релігійного свята «Великдень» в місті Д. 25.04.2022 заплановано у період часу з 22:00 24.04.2022 до 11:00 25.04.2022 року за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор.

З метою забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення вказаного заходу.

ДОРУЧАЮ:

1. Начальнику Д РУП забезпечити належну охорону публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням заходу:

1) вийти з клопотанням до УПП в області щодо виділення необхідної кількості автопатрулів та піших нарядів і наближення їх маршрутів для забезпечення правопорядку та безпеки дорожнього руху під час заходу, а також підрозділів ТОР.

2) Спільно з УПП в Дніпропетровській області розробити операційний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення заходу, визначити відповідальну особу з числа керівного складу Д РУП. Планом в обов'язковому порядку передбачити дії у разі ускладнення оперативної обстановки, порядок взаємодії з приданими силами. Планування заходу здійснювати з урахуванням Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, затвердженої наказом МВС від 23.08.2018 № 706.

3) Організувати проведення якісного інструктажу, під час якого націлити особовий склад на суворе дотримання чинного законодавства, перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу. До особового складу довести завдання, розстановку, порядок взаємодії та зв'язку.

4) Забезпечити своєчасне інформування УПД ГУНП про хід проведення заходу. У разі ускладнення оперативної обстановки інформувати негайно.

5) Створити на базі Д РУП резерв з достатньої кількості поліцейських.

6) З метою фіксації можливих протиправних дій організувати роботу необхідної кількості груп документування та фіксації, які забезпечити відеокамерами.

7) На період проведення заходу організувати роботу груп превентивної комунікації.

2. Начальнику полку поліції особливого призначення ГУНП :

1) для надання практичної допомоги у забезпеченні публічного порядку виділити в однострої у якості резерву з 22.00 24.04.2022 до закінчення заходу у розпорядження начальника Д РУП 20 поліцейських, яких екіпірувати гумовими кийками, наручниками, аерозольними балонами, протиударними шоломами, бронежилетами, комплектами захисту рук та ніг, з короткоствольною вогнепальною зброєю. Місце дислокації за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор.

Перед виїздом перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу поліцейських, провести інструктаж із заходів безпеки та застосування заходів примусу. По прибуттю старший групи ППОП доповідає старшому за проведення заходу від Д РУП та діє за його вказівкою.

2) Для документування можливих порушень публічного порядку залучити до зазначеного заходу відділення документування, застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото - і відеозйомки, відеозапису, на службовому автомобілі Mercedes Sprinter д/з 7777, якому прибути 24.04.2022 о 22.00 до місця проведення заходу за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор.

3. Начальнику Управління вибухо-технічної служби ГУНП 24.04.2022 до 22.00 організувати обстеження вибухо-технічною групою за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор 4.

Відповідальність за забезпечення публічної безпеки і порядку, правомірність і законність дій задіяних поліцейських, покласти на начальника Д РУП

**Начальник
полковник поліції**

Керівник поліції відповідальний за проведення масового заходу на схемі за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор, здійснює розстановку особового складу з урахуванням додаткових та доданих сил із зазначенням, місця знаходження працівників поліції, їх кількості, підрозділ до якого належать поліцейські, а також позивні для радіозв'язку старших командирів груп.

Сили, що залучені до забезпечення правопорядку під час масового заходу:

Основні сили: особовий склад підрозділів Національної поліції, безпосереднім завданням якого є охорона публічної (громадської) безпеки і порядку, до них відносяться особовий склад підрозділу Д РУП, ГУНП, патрульна поліція, підрозділ поліції особливого призначення;

Додаткові сили – це підрозділи Національної поліції, призначені для виконання інших спеціальних завдань, але які беруть участь і в забезпеченні публічної (громадської) безпеки і порядку до них відноситься управління вибухо-технічної служби ГУНП Д області.

Додані сили – це передані на певний час до підрозділів Національної поліції з урахуванням ситуації і оперативної обстановки підрозділи для посилення охорони публічної (громадської) безпеки і порядку до них відносяться Національна гвардія України.

Загальний розрахунок особових сил:

Д РУП – 100 працівників, які перебувають згідно розстановки (Святкування свята у закритому приміщенні «Свято-Троїцький Собор» у закритому приміщенні й охорона та забезпечення Охорони публічного порядку та безпеки на території та за межами храму.(з них 20 працівників у цивільному одязі).

УПД ГУНП – 40 працівників, із яких 20 перебувають згідно розстановки біля входу у (Святкування свята у закритому приміщенні «Свято-Троїцький Собор» у закритому приміщенні та охорона та забезпечення Охорони публічного порядку та безпеки на території та за межами храму.
та 10 група комунікації, з яких 5 у цивільному у приміщенні Свято-Троїцький Собор.

УПП – 30 працівників, шість піших патрулів по 4 працівники, які забезпечують охорону публічного порядку по зовнішньому периметру біля храму Свято-Троїцький Собор і три автопатрулі по 3 працівники, які перебувають біля храму.

ППОП – 10 працівників, які перебувають біля (Святкування свята у закритому приміщенні «Свято-Троїцький Собор» у закритому приміщенні та охорона та забезпечення Охорони публічного порядку та безпеки на території та за межами храму.

Національна гвардія України 20 військовослужбовців, 10 осіб перебувають біля входу у приміщення «Свято-Троїцький Собор» разом з працівниками ГУНП та 5 осіб перебувають біля входу на територію храму та за її периметром.

Резерв: 40 працівників Д РУП (із яких 20 працівників у цивільному одязі), які перебувають біля входу до приміщення «Свято-Троїцький Собор» у транспортному засобі.

Коротка схема зв'язку:

Керівник операції – Горець (золотий командир)

Відповідальний від УПД ГУНП – Г орець 1
(срібний командир)

Відповідальний від Д РУП – Горець 2 (золотий командир)

Відповідальний за комунікацію – Горець 3
(бронзовий командир)

Старший від УПП – Г орець 4 (бронзовий командир)

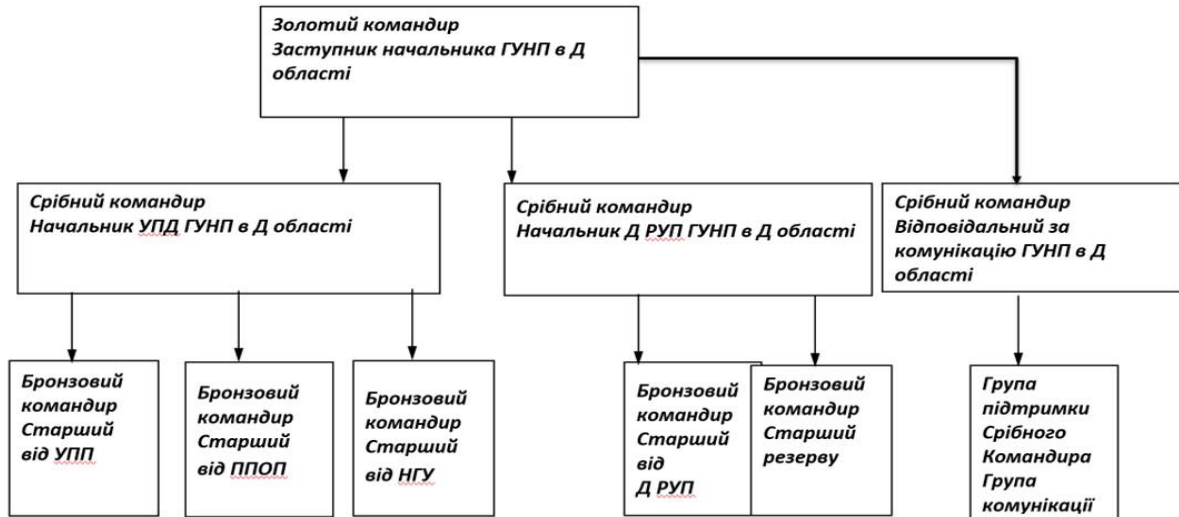
Старший від ППОП – Г орець 5 (бронзовий командир)

Старший від НГУ – Горець 6 (бронзовий командир)

Старший резерву – Горець 7 (бронзовий командир)

Старший від Д РУП – Горець 8 (бронзовий командир)

Організіція керівництва масового заходу
релігійного свята «Великдень» в місті Д. 25.04.2022 заплановано у період часу з 22:00 24.04.2022 до 11:00
25.04.2022 року за адресою вулиця Троїцька біля храму Свято-Троїцький Собор .Приблизна кількість відвідувачів
2000 тисячі осіб.

Перед початком несення служби з особовим складом задіяним на забезпечення публічної безпеки та громадського порядку 24.04.2022 о 22.00 проводяться інструктаж:

Доводиться місце знаходженні кожного працівника під час проведення релігійного свята та позивні радіозв'язку.

Ознайомлюють особовий склад із документами, щодо розстановки під час несення служби.

Доводиться порядок огляду з метою недопущення осіб з забороненими речами, а також зі спиртними напоями та скляними пляшками.

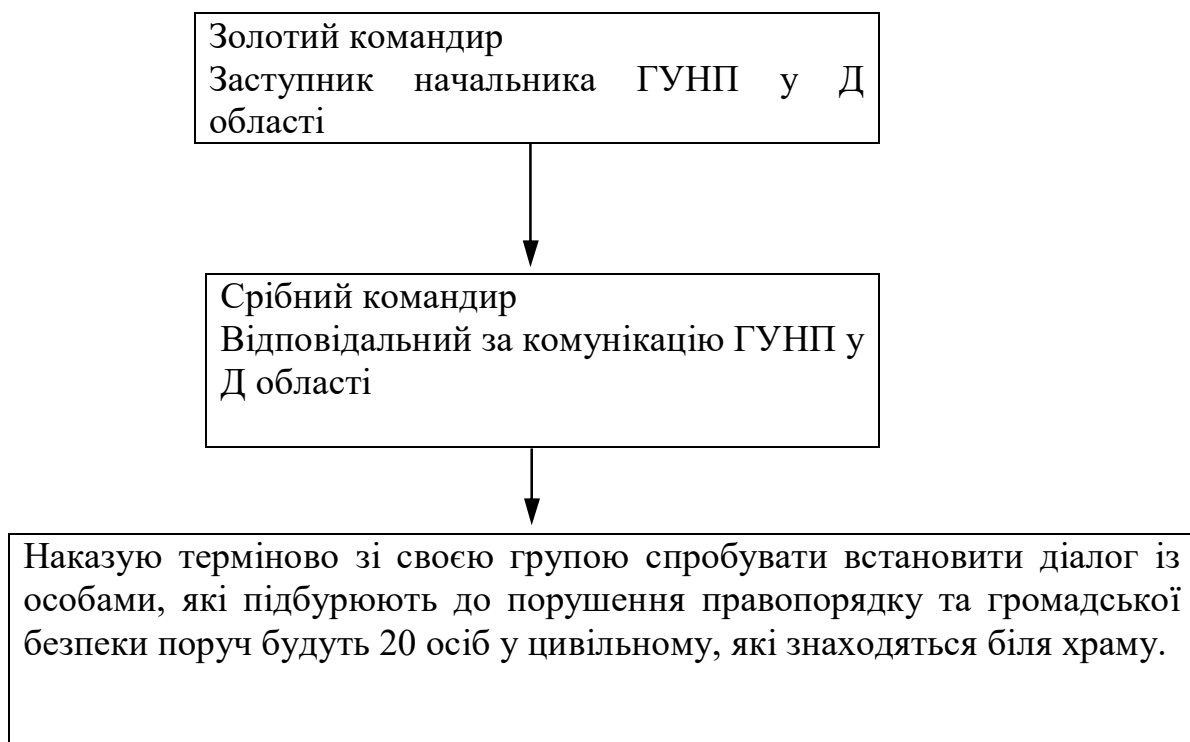
Доводиться алгоритм дій кожної групи під час/за умови ускладнення обстановки з урахуванням особливості несення служби».

Після закінчення інструктажу особовий склад заступає на охорону забезпечення публічної безпеки та громадського порядку згідно розстановки. Після чого починається другий етап (виконавчий), що безпосередньо охоплює дії нарядів та керування ними при проведенні масового заходу

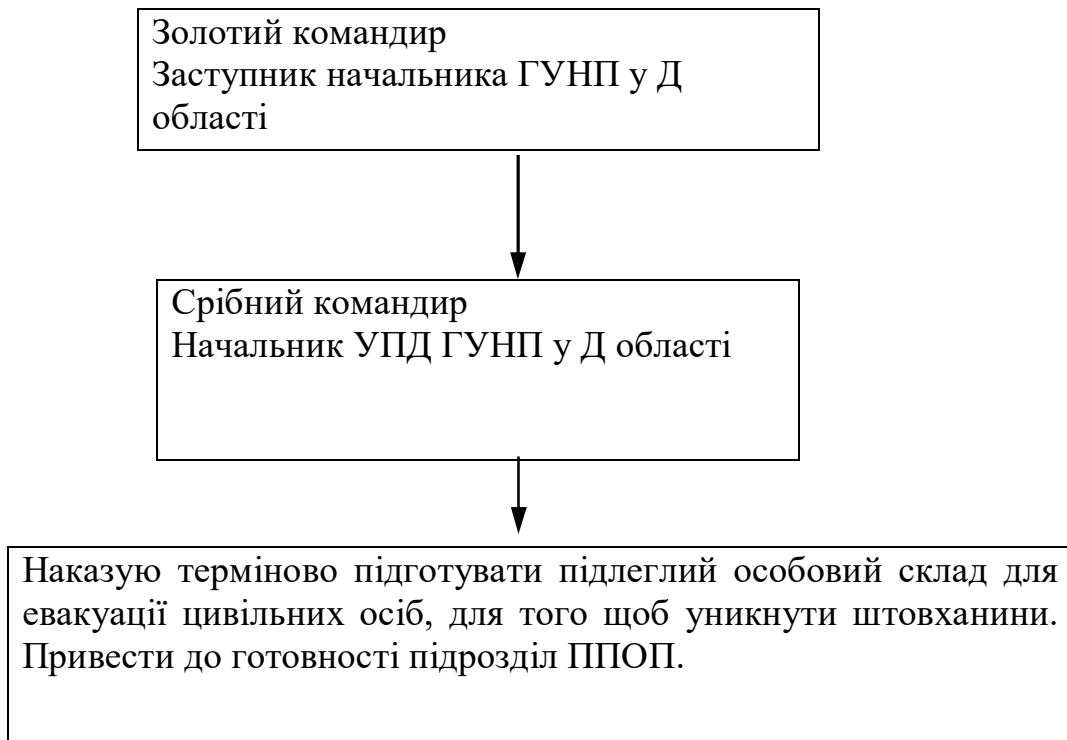
Розглянемо ситуацію.

Під час проведення релігійної служби настоятелем храму «А» о 2.00 25.04.2022р. приблизно 100 осіб спрямованих на велику масу людей, що характеризуються тим, що масові заходи різноманітної спрямованості притягують до себе увагу значної кількості людей, які в подальшому приєднуються до учасників зазначених заходів та розділившись на 2 групи кількістю по 50 осіб. 1 група в приміщенні храму, 2-га група підбурюють цивільних осіб до порушення громадського порядку та безпеки на території храму та за її межами з метою зірвання релігійного заходу.

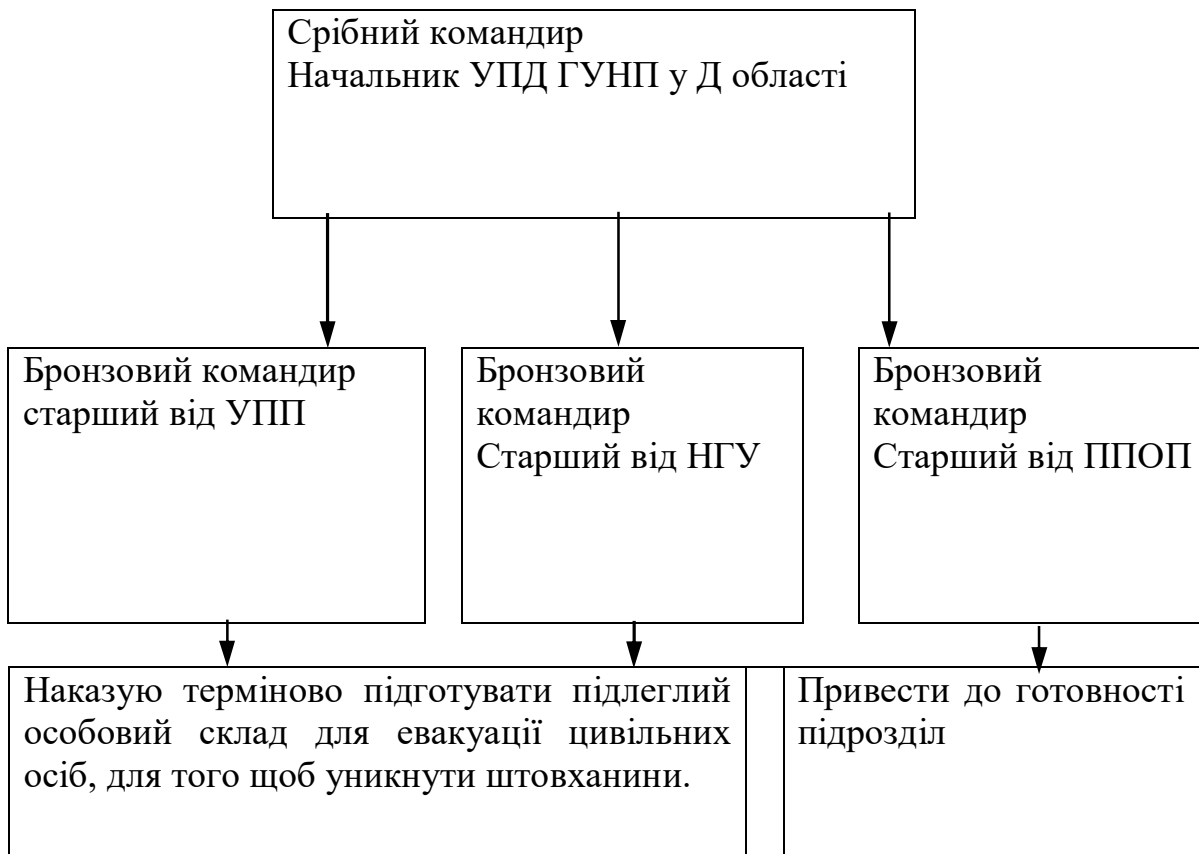
Надання наказів керівників та їх суть своїм підлеглим командирам.

2.

В свою чергу срібний командир

Золотий командир
Заступник начальника ГУНП у Д
області

Срібний командир
Начальник УПД ГУНП у Д області

Наказую приступити до евакуації з зони відвідування цивільних осіб. Підрозділу ППОП перебувати в постійної готовності

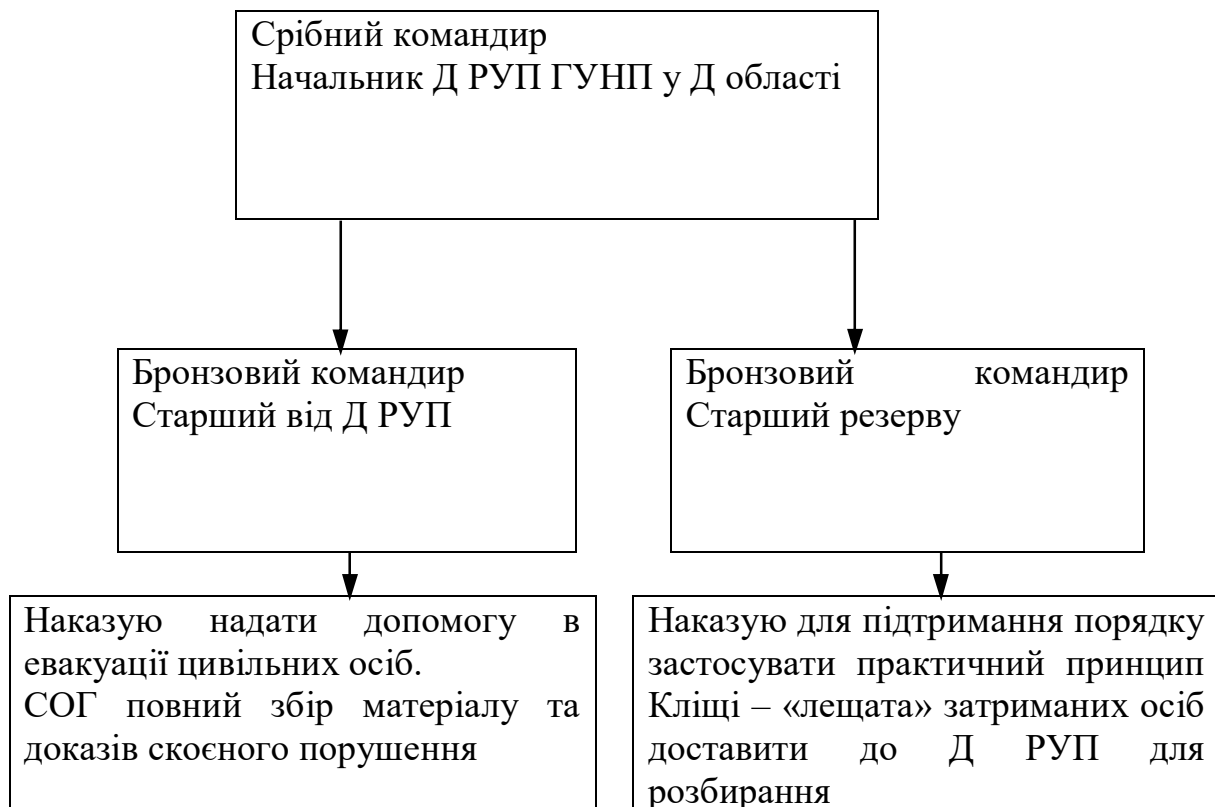
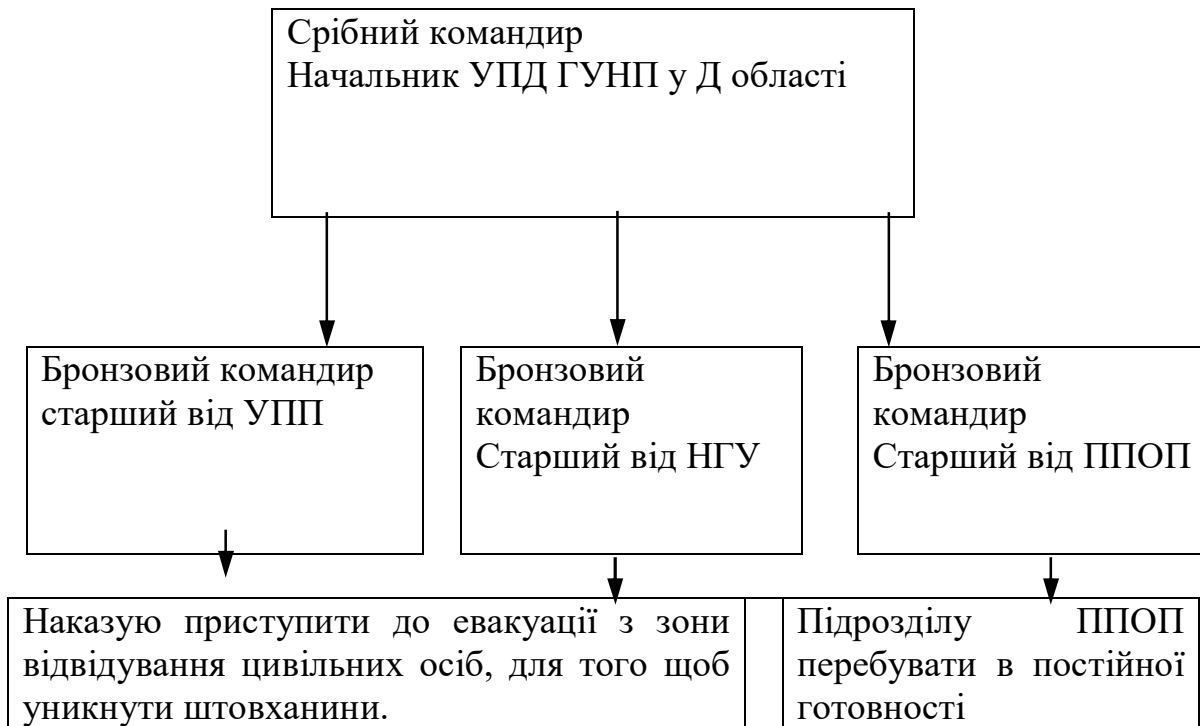
Золотий командир
Заступник начальника ГУНП у Д
області

Срібний командир
Начальник Д РУП ГУНП у Д області

Наказую для підтримання порядку за допомогою резерву застосувати практичний принцип Кліщі – «лещата», затриманих осіб доставити до Д РУП для розбирання, надати допомогу в евакуації цивільних осіб. СОГ збирає матеріал і докази скоєного порушення

Після закінчення масового заходу починається третій етап (заключний);

Згортання сил і засобів та зосередження їх у призначеному місці.

Підбиваються підсумки роботи, вказуються на недоліки під час несення служби

Прибуття особового складу на місце розміщення органу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які сили, залучалися до забезпечення правопорядку під час масового заходу?
2. Що слід/потрібно з'ясувати на першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку?
3. Які завдання ставилися особовому складу під час/у процесі проведенні інструктажу по забезпеченню публічної безпеки та громадському порядку?
4. Хто перший намагається встановити діалог із ініціаторами безладу при проведенні масового заходу?
5. Яка структура організації керівництва була задіяна під час/у процесі проведенні даного масового заходу?
6. Який практичний принцип був використаний працівниками поліції під час порушення правопорядку?
7. Які завдання покладалися на слідчо-оперативну групу під час порушення правопорядку?

УМОВНЕ ЗАВДАННЯ 3

ФАБУЛА:

Під час проведення футбольного матчу на стадіоні, що вміщує 40 000 глядачів між командами «Д» та «С», під час перерви почалися сутички за межами стадіону між вболівальниками команд «Д» та «С», під час/у процесі якої почалася бійка та порушення громадського порядку приблизної кількості 50 чоловік.

Розглянемо дії забезпечення публічної безпеки та порядку за «скандинавської моделлю»

На першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку з'ясовуємо:

1. Проведення футбольного матчу і забезпечення публічної безпеки та порядку.

2. Особливості заходу (Проведення футбольного матчу та забезпечення публічної безпеки та порядку) за межами стадіону.

3. Проведення оцінки оперативної обстановки (визначення кількості осіб, які одночасно можуть перебувати на заході щоб не було товчії, кількості особового складу необхідного для охорони громадського порядку та публічної безпеки)

4. Рекогносцировки місцевості (Футбольного матчу та забезпечення публічної безпеки та порядку) щодо охорони та забезпечення публічного порядку та безпеки на території та за межами стадіону.

У подальшому обов'язково готується доручення про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масового заходу, Футбольного матчу в місті Д. 25.06.2022 заплановано на період часу від 19:00 25.06.2022 до 22:00 25.06.2022 року за адресою вулиця Центральна біля стадіону

«Д». Приблизна кількість відвідувачів 40 000 тисяч глядачів.

ЗРАЗОК

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ОБЛАСТІ

ДОРУЧЕННЯ

від 25.06.2022

місто Д

№ _____

Про забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масового заходу Футбольний матч між командами «Д» та «С».

25.06.2022 заплановано у період часу з 19:00 до 22:00 за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д». Проведення футбольного матчу Приблизна кількість відвідувачів 40 000 тисяч глядачів.

З метою забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення вказаного заходу.

ДОРУЧАЮ:

I. Начальнику Д РУП забезпечити належну охорону публічної безпеки і порядку у зв'язку з проведенням заходу:

1. вийти з клопотанням до УПП в області щодо виділення необхідної кількості автопатрулів та піших нарядів і наближення їх маршрутів для забезпечення правопорядку та безпеки дорожнього руху під час заходу, а також підрозділів ТОР.

2. Спільно з УПП в Дніпропетровській області розробити операційний план забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення заходу, визначити відповідальну особу з числа керівного складу Д РУП. Планом в обов'язковому порядку передбачити дії у разі ускладнення оперативної обстановки, порядок взаємодії з приданими силами. Планування заходу здійснювати з урахуванням Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів, затвердженої наказом МВС від 23.08.2018 № 706.

3. Організувати проведення якісного інструктажу, під час якого націлити особовий склад на суворе дотримання чинного законодавства, перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу. До особового

складу довести завдання, розстановку, порядок взаємодії та зв'язку.

4. Забезпечити своєчасне інформування УПД ГУНП про хід проведення заходу. У разі ускладнення оперативної обстановки інформувати негайно.

5. Створити на базі Д РУП резерв з достатньої кількості поліцейських.

6. Із метою фіксації можливих протиправних дій організувати роботу необхідної кількості груп документування та фіксації, забезпечених відеокамерами.

7. На період проведення заходу організувати роботу груп превентивної комунікації.

II. Начальнику полку поліції особливого призначення ГУНП :

1. Для надання практичної допомоги у забезпеченні публічного порядку виділити в однострої у якості резерву з 19.00 25.06.2022 до закінчення заходу у розпорядження начальника Д РУП 20 поліцейських, яких екіпірувати гумовими кийками, наручниками, аерозольними балонами, протиударними шоломами, бронежилетами, комплектами захисту рук та ніг, із короткоствольною вогнепальною зброєю. Місце дислокації за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д».

Перед виїздом перевірити відповідність екіпіровки та форменого одягу поліцейських, провести інструктаж із заходів безпеки та застосування заходів примусу. Після прибуття старший групи ППОП доповідає старшому за проведення заходу від Д РУП та діє за його вказівкою.

2. Для документування можливих порушень публічного порядку залучити до зазначеного заходу відділення документування, застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото – і відеозйомки, відеозапису, на службовому автомобілі Mercedes Sprinter д/з 8888, якому прибути 25.06.2022 о 19.00 до місця проведення заходу за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д».

3. Начальнику Управління вибухо-технічної служби ГУНП 25.06.2022 до 19.00 організувати обстеження вибухо-технічною групою за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д».

Відповідальність за забезпечення публічної безпеки і порядку, правомірність і законність дій задіяних поліцейських, покласти на начальника Д РУП

**Начальник
полковник поліції**

Керівник поліції відповідальний за проведення масового заходу на схемі за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д», здійснює розстановку особового складу з урахуванням додаткових та доданих сил із зазначенням місця знаходження працівників поліції, їх кількості, підрозділ, до якого належать поліцейські, а також позивні для радіозв'язку старших командирів груп.

Сили, що залучені до забезпечення правопорядку під час масового заходу:

Основні сили: особовий склад підрозділів Національної поліції, безпосереднім завданням якого є охорона публічної (громадської) безпеки і порядку. До них належать: особовий склад підрозділу Д РУП, ГУНП, патрульна поліція, підрозділ поліції особливого призначення;

Додаткові сили – це підрозділи Національної поліції, призначені для виконання інших спеціальних завдань, але які беруть участь і в забезпеченні публічної (громадської) безпеки та порядку. До них належить управління вибухо-технічної служби ГУНП Д області.

додані сили – це передані на певний час до підрозділів Національної поліції з урахуванням ситуації та оперативної обстановки підрозділи для посилення охорони публічної (громадської) безпеки і порядку до них належить Національна гвардія України.

ДОДАТОК до схеми № 1, 2

Загальний розрахунок особових сил:

Д РУП – 120 працівників, які перебувають згідно розстановки (Футбольного матчу на стадіоні «Д» за межами стадіону щодо охорони та забезпечення публічного порядку та безпеки за межами стадіону (із них 40 працівників у цивільному одязі).

УПД ГУНП – 60 працівників, із яких 30 перебувають згідно розстановки біля входу до стадіону «Д» щодо охорони та забезпечення публічного порядку та безпеки за межами стадіону.

Та/А також 40 група комунікації, із яких 10 у цивільному одязі, розташовані по периметру стадіону «Д».

УПП – 60 працівників, вісім піших патрулів по 4 працівника, які забезпечують охорону публічного порядку по зовнішньому периметру біля стадіону «Д» та чотири автопатруля по 3 працівника, які перебувають біля стадіону.

ППОП – 20 працівників, які перебувають біля стадіону «Д» вулиця Центральна за її межами та забезпечують охорону публічного порядку та безпеки.

Національна гвардія України 40 військовослужбовців, 20 осіб перебувають біля входу до стадіону «Д» разом із працівниками ГУНП і 10 осіб розташовані біля входу на територію стадіону та за його периметром.

Резерв: 60 працівників Д РУП (із яких 30 працівників – у цивільному одязі), які перебувають біля входу до стадіону «Д» у транспортному засобі (Автобус Икарус д.з. 4444)

Коротка схема зв'язку:

Керівник операції – Фанат (золотий командир)

Відповідальний від УПД ГУНП – Фанат 1
(срібний командир)

Відповідальний від Д РУП – Фанат 2 (золотий
командир)

Відповідальний за комунікацію – Фанат 3
(бронзовий командир)

Старший від УПП – Фанат 4 (бронзовий
командир)

Старший від ППОП – Фанат 5 (бронзовий
командир)

Старший від НГУ – Фанат 6 (бронзовий
командир)

Старший резерву – Фанат 7 (бронзовий
командир)

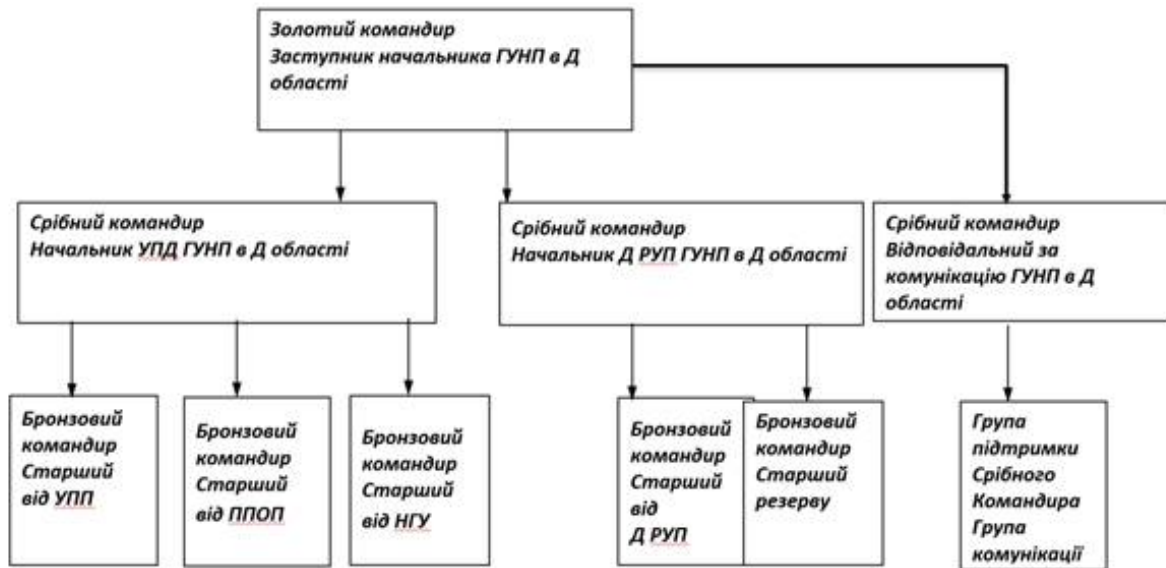
Старший від Д РУП – Фанат 8 (бронзовий командир)

Золотий командир
Заступник начальника ГУНП у Д області

Срібний командир
Відповідальний за комунікацію ГУНП у Д області

Потрібно/слід встановити комунікацію з організаторами проведення футбольного матчу. Встановити тісний зв'язок із лідерами фанатського угруповання команд «Д» та «С» із метою досягнення діалогу та недопущення порушення громадського порядку під час масового заходу

Організація керівництва масового заходу
Футбольного матчу в місті Д. 25.06.2022 заплановано у період часу з 19:00 до 22:00 за адресою вулиця Центральна біля стадіону «Д». Приблизна кількість відвідувачів 40 000 тисячі осіб.

Перед початком несення служби з особовим складом, задіяним на забезпечення публічної безпеки та громадського порядку 25.06.2022 о 18.00 проводяться інструктаж:

Доводиться місце знаходженні кожного працівника під час проведення футбольного матчу та позивні радіозв'язку.

Ознайомлюють особовий склад із документами, щодо розстановки під час несення служби.

Доводиться порядок огляду з метою недопущення осіб із забороненими речами, а також із алкогольними напоями та скляними пляшками.

Доводиться алгоритм дій кожної групи за ускладнення обстановки з урахуванням особливості несення служби».

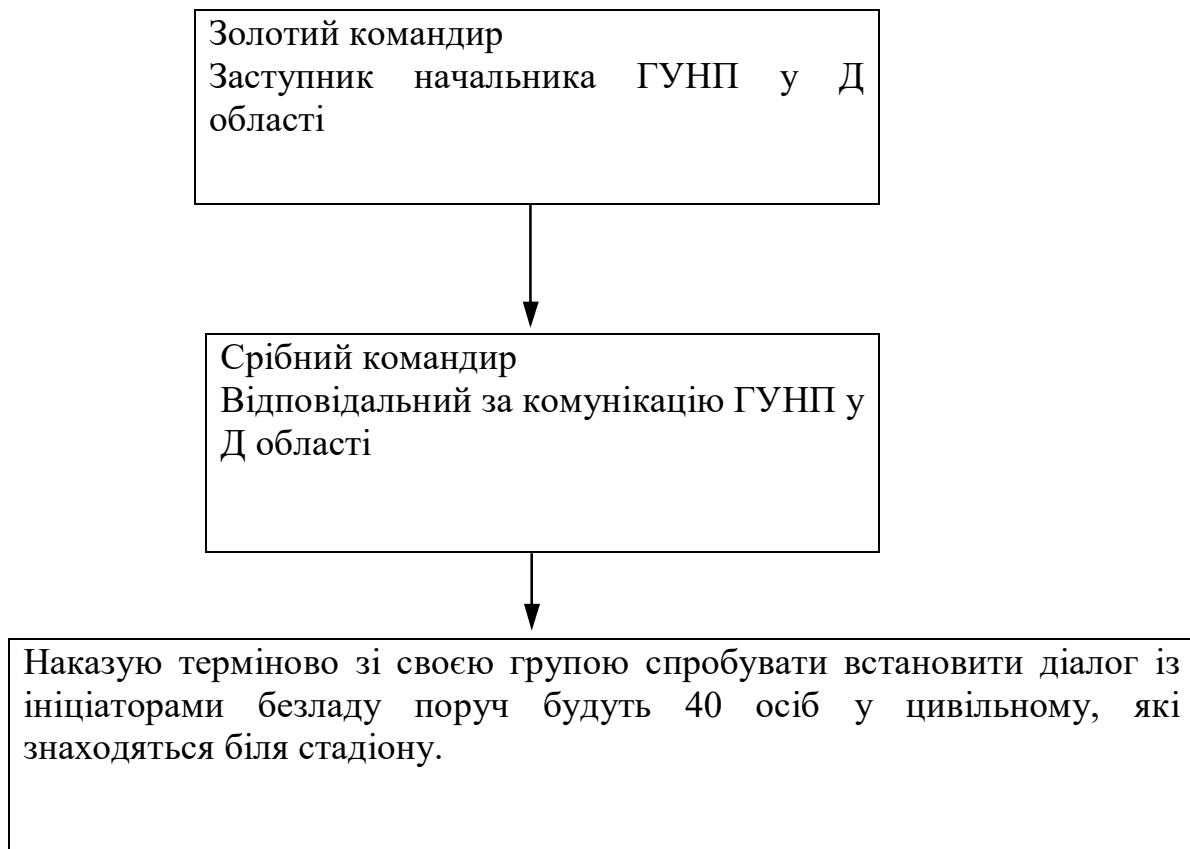
Після закінчення інструктажу особовий склад заступає на охорону забезпечення публічної безпеки та громадського порядку згідно розстановки. Після чого починається другий етап (виконавчий), що безпосередньо охоплює дії нарядів і керування ними під час/у процесі проведення масового заходу.

Розглянемо ситуацію.

Під час проведення футбольного матчу за межами стадіону «Д» о 19.45 (під час перерви) 25.06.2022р. приблизно 50 осіб спрямованих на велику масу людей, що характеризуються тим, що масові заходи різноманітної спрямованості притягують до себе увагу значної кількості людей, які в подальшому приєднуються до учасників зазначених заходів та розділившись на 2 групи кількістю по 25 осіб. Група вболівальників команди «Д» підбурюють цивільних осіб до порушення громадського порядку та безпеки за межами з метою влаштування бійки та використання значної кількості вболівальників щодо переваги сили над вболівальниками команди «С».

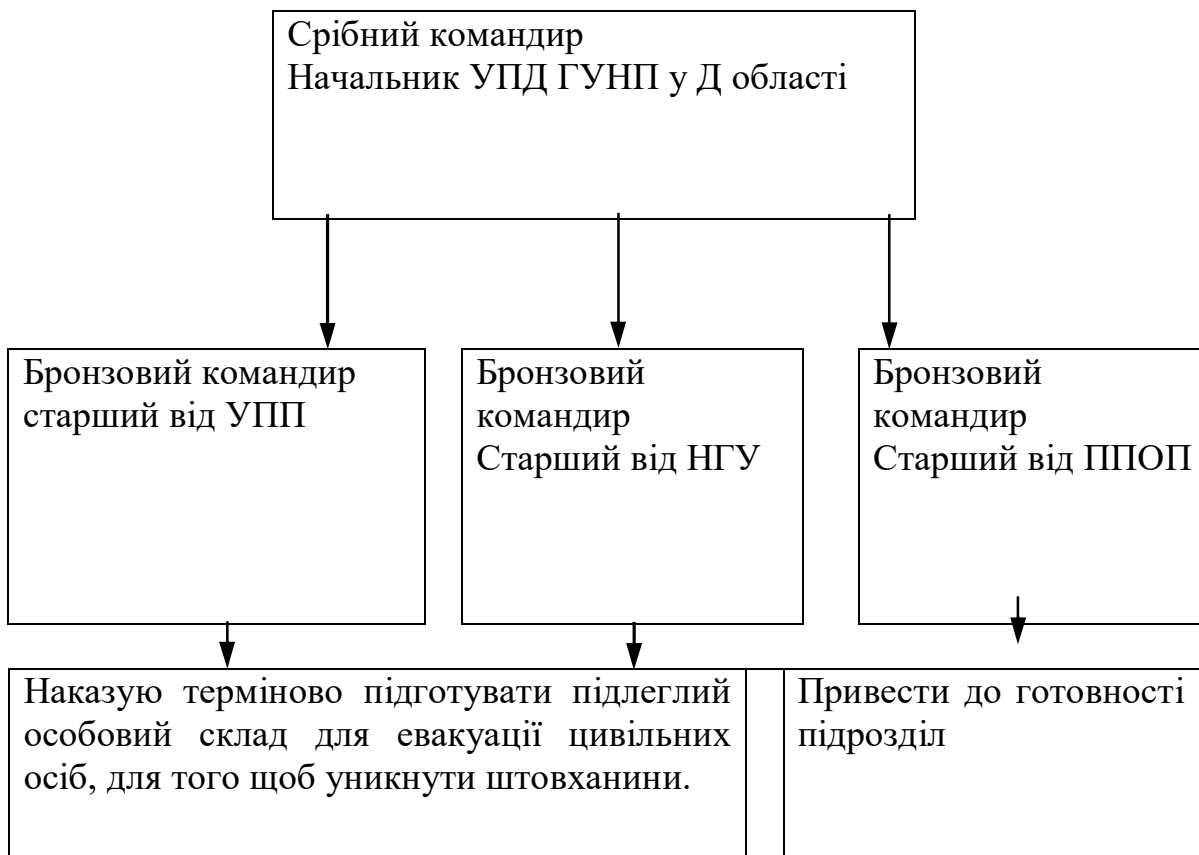
надання наказів керівників і роз'яснення їх суті своїм підлеглим командирам.

1.

У свою чергу срібний командир

У разі, якщо поліції не вдалося встановити діалог із порушниками, то керівники надають наступні командирам.

Золотий командир
Заступник начальника ГУНП у Д області

Срібний командир
Начальник УПД ГУНП у Д області

Наказую приступити до евакуації із зони відвідування цивільних осіб. Підрозділу ППОП перебувати в постійної готовності

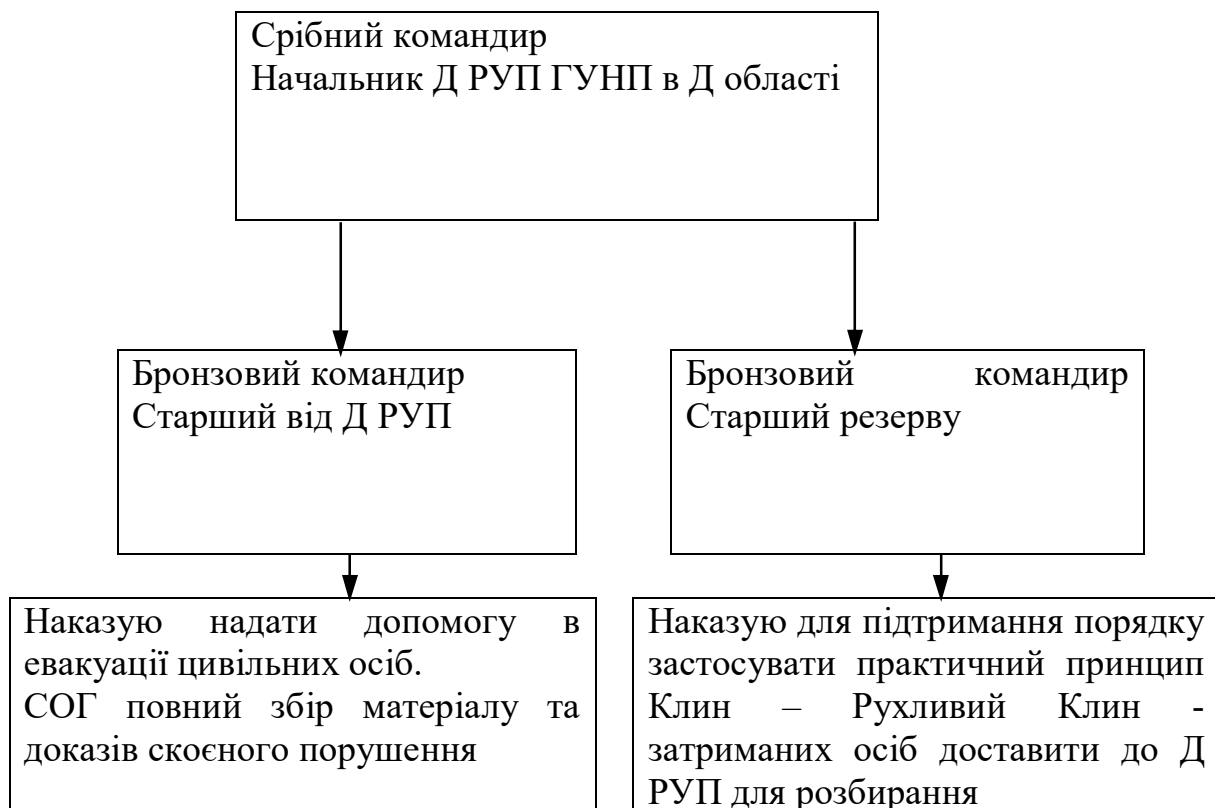
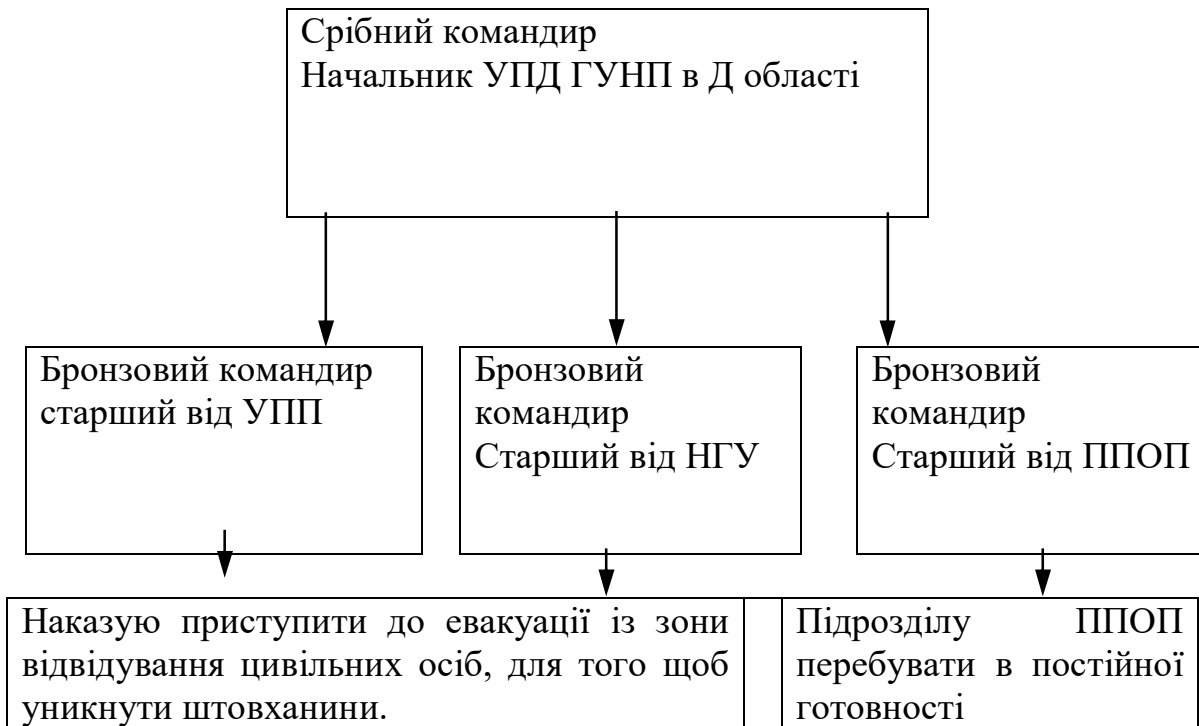
Золотий командир
Заступник начальника ГУНП у Д області

Срібний командир
Начальник Д РУП ГУНП у Д області

Наказую для підтримання порядку за допомогою резерву застосувати практичний принцип Клин (даємо команду «Розійшлися/Розійтися!»). Утворюється потяг (рухливий Клин) затриманих осіб доставити до Д РУП для розбирання, надати допомогу в евакуації цивільних осіб. СОГ збирає матеріал і докази скоєного порушення

Після закінчення масового заходу починається третій етап (заключний);

Згортання сил і засобів та зосередження їх у призначеному місці.

Підбиваються підсумки роботи, вказуються на недоліки під час несення служби

Прибуття особового складу на місце розміщення органу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які сили, залучалися до забезпечення правопорядку під час масового заходу?
2. Що необхідно з'ясувати на першому етапі (підготовчому) проведення масового заходу щодо організації, забезпечення громадського порядку?
3. Які завдання ставилися особовому складу під час/у процесі проведення інструктажу із забезпечення публічної безпеки та громадського порядку?
4. Хто перший намагається встановити діалог із ініціаторами безладу під час/у процесі проведення масового заходу?
5. Яка структура організації керівництва була задіяна під час/у процесі проведення даного масового заходу?
6. Який практичний принцип був використаний працівниками поліції під час порушення правопорядку?
7. Які завдання покладалися на слідчо-оперативну групу під час порушення правопорядку?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23.08.2018 № 706.
3. План дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р.
4. Європейський кодекс поліцейської етики 2001 р. / Рада Європи. URL : <http://www.wcd.coe/spmu/245704>.
5. Керівництво з демократичних основ поліцейської діяльності, розроблене Старшим поліцейським радником Генерального секретаря ОБСЄ. Серія публікацій ВСППД. 2008. Т. 1. 2-ге видання. URL : <http://www.osce.org/spmu/23804>.
6. Керівні принципи щодо захисту правозахисників, БДПЛ ОБСЄ, 2014 р. URL : <http://www.osce.org/odihr/119633>.
7. Керівні принципи щодо свободи мирних зібрань 2010 р. 2-ге видання / БДПЛ ОБСЄ та Венеціанська комісія. URL : <http://www.osce.org/odihr/73405>.
8. Мінімальні стандартні правила поведінки з в'язнями 1977 р. / Організація Об'єднаних Націй. URL : <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36e8.html>.
9. Букач В. В. Конституційне право на свободу зборів, мітингів, походів та демонстрацій як об'єкт судового захисту. Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць. 2002. Вип. 13–14. С. 201–204.
10. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань: керівництво. URL : <https://www.osce.org/uk/odihr/375751?download=true>.
11. Ставлення до засобів масової інформації під час проведення політичних демонстрацій: зауваження та рекомендації: спеціальна доповідь ОБСЄ. 2007. URL : <http://www.osce.org/fom/25744>.
12. Сформовані поліцейські підрозділи в операціях ООН з підтримання миру. Політика (нова редакція) / Департамент операцій з підтримання миру; Департамент польової підтримки ООН; Ref. 2009. № 32. URL : http://www.un.org/en/peacekeeping/sites/police/documents/formed_police_unit_policy_032010.pdf.95
13. Управління, командування і контроль в операціях ООН з підтримання миру. Політика / Департамент операцій з підтримання миру;

Департамент польової підтримки ООН; Ref. 2008. № 4. Лютий. URL : <http://www.peacekeepingbestpractices.unlb.org/PBPS/Library/Authority,%20Command%20and%20Control%2008.pdf>.

14. Щербанюк О.В. Мирні зібрання як форма безпосереднього здійснення народом своєї суверенної влади. Порівняльно-аналітичне право. 2013. № 3–1. С. 104–108.

15. Adapting to Protest / Her Majesty's Inspector of Constabulary. 2009. URL : <http://www.hmic.gov.uk/publication/adapting-to-protest>.

16. Egypt – Keeping Women Out: Sexual Violence Against Women in the Public Sphere / FIDH. 2014. URL : <http://www.fidh.org/en/north-africa-middleeast/egypt/15140-egypt-epidemic-of-sexual-violence-continues>.

17. Manual of Guidance on Keeping the Peace / Association of Chief Police (ACPO). 2010. URL : [http://www.acpo.police.uk/ProfessionalPractice/Uniformed Operations.aspx](http://www.acpo.police.uk/ProfessionalPractice/UniformedOperations.aspx)>

18. Document of the copenhagen meeting of the conference on the human dimension of the csce сбсе. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/14304.pdf>

19. Звіт БДПЛ ОБСЄ Моніторинг свободи мирних зібрань в деяких державах учасницях ОБСЄ, Варшава, 17 грудня 2014 р., URL : <http://www.osce.org/odihr/132281?download=true>>

20. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво. URL : <https://www.osce.org/files/f/documents/d/8/375751.pdf/>

Для нотаток

Навчальне видання

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ
ГРОМАДСЬКОГО (ПУБЛІЧНОГО) ПОРЯДКУ
ЗА СКАНДИНАВСЬКОЮ МОДЕЛЛЮ

*Навчальний посібник
(практикум)*

Колектив авторів

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга
Редактор *О. Ю. Чижевська*

Підп. до друку 27.08.2023. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 10,00. Обл.-вид. арк. 10,75. Наклад – 30 прим. Зам. № 11/23-нп

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018